

§ 12 Miljøgodkendelse af so-, smågrise- og slagtesvineproduktion

Felstedvej 39, 6300 Gråsten

*Meddelt:
29. juni 2012*

*Sønderborg Kommune
Landbrugsafdelingen*

Kommunens afgørelse

Sønderborg Kommune godkender hermed en husdyrproduktion på i alt 1.600 årssøer med 30 grise pr. årssø til 7,4 kg, 42.000 smågrise 7,4 – 32 kg, 2.000 slagtesvin 32 – 107 kg og 1.040 polte 32 – 107 kg svarende til 696,54 DE på ejendommen Felstedvej 39, 6300 Gråsten, samt udbringning af husdyrgødning på 139,23 ha tilhørende bedriften. Godkendelsen omfatter alle arealer, der drives under bedriften, CVR-nr.: 2589 6777.

Sønderborg Kommune meddeler godkendelsen, da det vurderes, at ansøgeren har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af bedste tilgængelige teknik, og at husdyrbruget i øvrigt kan drives på stedet uden at påvirke omgivelserne på en måde, som er uforenelig med hensynet til omgivelserne. Sønderborg Kommune vurderer, at indretning og drift af husdyrbruget, udbringning af husdyrgødning og drift af arealerne kan ske i overensstemmelse med gældende regler og uden væsentlig påvirkning af miljøet, som det er beskrevet i Husdyrloven, herunder at projektet ikke skader bevaringsstatus for Natura 2000 områder eller levesteder for arter optaget på Habitatdirektivets bilag IV.

Miljøgodkendelsen er meddelt i henhold til § 12, stk. 2 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

Godkendelsen er baseret på de oplysninger, der er redegjort for i ansøgningsmaterialet, i beskrivelsen af ejendommen samt i vurderingen af udvidelsen.

De stillede vilkår vurderes at kunne begrænse risikoen for forurening og ikke-uvæsentlige gener. Hvis der mod forventning skulle opstå væsentlige gener for de omkringboende eller andre uforudsete gener i forbindelse med udvidelsen, kan Sønderborg Kommune foranledige at generne reduceres ved at meddele påbud om afhjælpende foranstaltninger jf. Husdyrbrugslovens § 42.

Der er ikke med denne miljøgodkendelse taget stilling til evt. tilladelser og godkendelser efter anden lovgivning som f.eks. Byggeloven eller Arbejdsmiljøloven.

Gyldighed

Etape I skal være udnyttet inden to år fra godkendelsen er meddelt. Etape II skal være udnyttet inden fem år fra godkendelsen er meddelt. Godkendelsen anses som udnyttet ved iværksættelse af bygge- og anlægsarbejder. Bygge- og anlægsarbejder skal færdiggøres i et rimeligt tempo og være afsluttet inden for et år. Er produktionen ikke fuldt gennemført til disse datoer, vil godkendelsen kun gælde for den produktion, der er ved udløbet af perioderne eller registreret i løbet af årene.

Offentlighed

Ansøgningen blev annonceret i Sønderborg og Aabenraa Ugeavis den 22. februar 2012. Annonceringen gav ingen kommentarer.

Et udkast til godkendelsen har været i høring hos ejer/ansøger og ansøgers konsulent i perioden fra den 3. – 7. maj 2012.

Der er i forbindelse med udarbejdelsen af godkendelse gennemført en nabohearing af naboer i konsekvensområdet og ejere af forpagtningsaftaler og ejere/forpagtere af arealer med gylleaftaler i perioden fra den 9. maj 2012 til den 26. juni 2012. Høringen gav ingen høringssvar.

Miljøgodkendelsen er meddelt den 29. juni 2012. Afgørelsen er offentliggjort på www.sonderborg-kommune.dk og i Sønderborg og Aabenraa Ugeavis onsdag den 4. juli 2012.

Revurdering af miljøgodkendelsen

Virksomhedens miljøgodkendelse skal regelmæssigt, og mindst hvert 10. år, tages op til revurdering, jf. § 17 i Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse mv. af husdyrbrug. Den første regelmæssige vurdering skal dog foretages, når der er forløbet 8 år. Det er planlagt at foretage den første revurdering i 2020. Der meddeles én § 16 godkendelse på foranledning af denne godkendelse.

Ansøger og ejerforhold

Ansøger:

Navn: Peter Juhl Friedrichsen
Adresse: Felstedvej 39
Postnummer: 6300 Gråsten
E-mail: pugholm39@mail.dk
Ansøgningsnr.: 9270, version 14

Konsulent:

Navn: Martin Ugilt Thomsen
Adresse: Peberlyk 2
Postnummer: 6200 Aabenraa
E-mail: mut@landbosyd.dk

Kontaktperson på bedriften

Navn: Peter Juhl Friedrichsen
Adresse: Felstedvej 39
Postnummer: 6300 Gråsten
E-mail: pugholm39@mail.dk

Bedriftoplysninger

Navn på bedriften: Pugholm
Adresse: Felstedvej 39 (den ejendom, der søges på)
Postnummer: 6300 gråsten
CVR-nummer: 25896777
P-nummer: 1008279000
Ejendomsnummer: 5400006401
CHR-nummer: 48314

Godkendelsen er udarbejdet af:

Sønderborg Kommune
Landbrugsafdelingen
Teknik og Miljø
Rådhusvej 10
6400 Sønderborg

Sagsbehandler: Lene Alnor
Sagsbehandler, arealdel: Helle Dueholm Pedersen
Sag nr.: 09/1566
KS: SBMO

Indholdsfortegnelse

Resumé og samlet vurdering	9
1.1 Ansøgning	9
1.2 Ikke teknisk resumé	10
2 Husdyrbrugets beliggenhed og planmæssige forhold	12
2.1 Planmæssige forhold	14
2.2 Bygge- og beskyttelseslinjer, fredninger mv.	15
2.3 Placering i landskabet	16
3 Husdyrhold, staldanlæg og drift	17
3.1 Bygninger	17
3.2 Husdyrhold	20
3.3 Staldindretning	22
3.4 Ventilation.....	28
3.5 Gyllekøling	29
3.6 Fodring.....	31
3.7 Energi- og vandforbrug.....	33
3.8 Spildevand.....	36
3.9 Affald.....	38
3.10 Råvarer og hjælpestoffer	39
3.11 Driftsforstyrrelser eller uheld	40
4 Gødningsproduktion og –håndtering	41
4.1 Gødningstyper, mængder og opbevaring.....	41
4.2 Flydende husdyrgødning	43
4.3 Gylleseparation	45
4.4 Udbringning af husdyrgødning.....	48
5 Forurening og gener fra husdyrbruget	50
5.1 Ammoniak og natur	50
5.2 Lugt	57
5.3 Lys	58

5.4	Støj og vibrationer.....	59
5.5	Støv.....	60
5.6	Fluer og skadedyr.....	60
5.7	Transport	61
6	Beskrivelse og vurdering af arealerne	63
6.1	Krav om § 16-godkendelser.....	63
6.2	Harmoniareal.....	63
6.3	Lokalisering og planmæssige forhold	65
6.4	Påvirkninger af søer og vandløb	65
6.5	Nitrat til grundvand	67
6.6	Beskyttet natur.....	68
6.7	Påvirkning af arter med særligt strenge beskyttelseskrav (Bilag IV arter).....	71
6.8	Natura 2000.....	75
7	Bedste tilgængelige teknik (BAT) § 12.....	86
8	Egenkontrol og dokumentation.....	90
9	Alternative løsninger og 0-alternativet.....	91
9.1	Husdyrbrugets ophør.....	91
10	Offentliggørelse og klagevejledning	92
11	Konklusion.....	94
12	Generelt.....	95
13	Vilkår	96
	GENERELT	96
	HUSDYRBRUGETS BELIGGENHED OG PLANMÆSSIGE FORHOLD.....	96
	HUSDYRHOLDET, STALDANLÆG OG DRIFT	97
	GØDNINGSPRODUKTION OG –HÅNDBLING	103
	FORURENING OG GENSER FRA HUSDYRBRUGETS ANLÆG.....	104
	UDBRINGNINGSAREALER	105
	EGENKONTROL.....	107

	HUSDYRBRUGETS OPHØR.....	108
14	Lovgrundlag	109

Bilag

1. Situationsplan
2. Tekniske installationer
3. Støjkilder
4. Afløbsplan
5. Interne transportruter
6. Nye adgangsveje til ejendommen
7. Placering af trykledninger
8. Landskabelige forhold – anlæg
9. BAT-beregninger
10. Gyllekølingsberegninger
11. Kørselsveje med gylle
12. Beredskabsplan
13. Grundvand
14. Beskyttet natur og terrænhældninger
15. Natura 2000
16. Overfladevand
17. Planmæssige forhold – udbringningsarealer
18. Naturscreening
19. Aabenraa Kommunes §-21 udtalelse
20. Bræmmer

Resumé og samlet vurdering

1.1 Ansøgning

Sønderborg kommune har modtaget ansøgning (nr. 9270) fra Peter Juhl Friedrichsen om miljøgodkendelse til udvidelse og drift af husdyrproduktion på Felstedvej 39, 6300 Gråsten. Ansøgningen om miljøgodkendelse er indsendt til Sønderborg Kommune gennem Miljøstyrelsens elektroniske ansøgningssystem første gang den 31. december 2008. Seneste version af ansøgning, version 14, er modtaget den 22. juni 2012.

Der ansøges om at udvide et eksisterende dyrehold på Felstedvej 39, 6300 Gråsten fra 800 årssøer med 22.420 smågrise til 32 kg og 600 polte 32-102 kg svarende til svarende til i alt 314,0 DE til 1.600 årssøer med grise til 7,4 kg (30 stk. pr. årssø), 48.000 smågrise 7,4-32 kg, 2.000 slagtesvin 32-107 kg og 1.040 polte 32-107 kg svarende til 696,54 DE i to etaper. Der skal bygges en ny farestald, en ny drægtighedsstald, en ny smågrisestald, et gylleseparationsanlæg, to nye gyllebeholdere og 2-3 nye siloer. Etaperne er opdelt som følger:

Etape I: Dyreholdet udvides til 1.141 årssøer, 33.089 smågrise (7,4-32 kg), 1.202 slagtesvin (32-107 kg) og 793 polte (32-107 kg), svarende til i alt 486,21 DE. Der bygges en ny farestald og en ny drægtighedsstald og der foretages ændringer i det eksisterende staldanlæg. Derudover etableres en ny gyllebeholder.

Etape II: Dyreholdet udvides yderligere til 1.600 årssøer, 48.000 smågrise (7,4-32 kg), 2.000 slagtesvin (32-107 kg) og 1.040 polte (32-107 kg), svarende til i alt 696,54 DE. Der bygges en ny smågrisestald, drægtighedsstalden forlænges og der foretages ændringer i det eksisterende staldanlæg. Derudover etableres en ny gyllebeholder, separationsanlæg og 2-3 nye siloer.

Miljøgodkendelsen omfatter ejendommens hovedadresse, hvorpå 1.600 årssøer med grise til 7,4 kg (30 stk. pr. årssø), 48.000 smågrise 7,4-32 kg, 2.000 slagtesvin 32-107 kg og 1.040 polte 32-107 kg svarende til 696,54 DE opstales. Desuden omfatter miljøgodkendelsen alle dyrkningsarealer tilknyttet CVR nr.: 25896777.

Produktionen på Felstedvej har på ansøgningstidspunktet udnyttet ejendommens miljøgodkendelse på 800 årssøer med en årlig produktion af 22.420 smågrise til 32 kg og 600 polte 32-102 kg, svarende til 314,0 DE.

Produktionen er tidligere miljøgodkendt d. 17. marts 1994. Denne miljøgodkendelse blev påklaget til Miljøklagenævnet. Projektet blev herefter revideret og der blev givet endelig godkendelse 20. juni 1997 i form af afgørelse fra Miljøklagenævnet, hvor der blev stillet enkelte supplerende vilkår. Desuden er der i juni 1997 udarbejdet Regionsplantillæg nr. 6 til Regionplanen for Sønderjyllands Amt. Godkendelsen er revurderet af Sønderborg Kommune i december 2009.

Den miljøtekniske beskrivelse bygger på virksomhedens ansøgning og en række supplerende oplysninger.

Hvor det er fundet relevant, har Sønderborg Kommune vurderet på konsekvenserne af udvidelsen/ændringen, samt givet begrundelse for de opstillede vilkår.

Sønderborg Kommune godkender hermed en husdyrproduktion på 1.600 årssøer med grise til 7,4 kg (30 stk. pr. årssø), 48.000 smågrise 7,4-32 kg, 2.000 slagtesvin 32-107 kg og 1.040 polte 32-107 kg, svarende til 696,54 DE på Felstedvej 39, 6300 Gråsten, samt udbringning af husdyrgødning på

139,23 ha tilhørende bedriften. Godkendelsen omfatter alle arealer, der drives under bedriften, CVR-nr.: 25896777.

Sønderborg Kommune meddeler godkendelsen, da det vurderes, at ansøgeren har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af bedste tilgængelige teknik, og at husdyrbruget i øvrigt kan drives på stedet uden at påvirke omgivelserne på en måde, som er uforenelig med hensynet til omgivelserne.

Sønderborg Kommune vurderer, at indretning og drift af husdyrbruget, udbringning af husdyrgødning og drift af arealerne kan ske i overensstemmelse med gældende regler og uden væsentlig påvirkning af miljøet, som det er beskrevet i Husdyrloven, herunder at projektet ikke skader bevaringsstatus for Natura 2000 områder eller levesteder for arter optaget på Habitatdirektivets bilag IV.

Miljøgodkendelsen er meddelt i henhold til § 12, stk. 2 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

Vilkårene i denne miljøgodkendelse vurderes at kunne begrænse risikoen for forurening og ikke-uvæsentlige gener. Hvis der mod forventning skulle opstå væsentlige gener for de omkringboende eller andre uforudsete gener i forbindelse med udvidelsen, kan Sønderborg Kommune foranledige, at generne reduceres, ved at meddele påbud om afhjælpende foranstaltninger jf. Miljøbeskyttelseslovens § 42.

Kommunen har vurderet, at der kan meddeles godkendelse af den ansøgte ændring og udvidelse af Pugholm i henhold til Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug. Miljøgodkendelsen er baseret på oplysningerne i ansøgningen samt efterfølgende beregninger.

Der skal gøres opmærksom på, at etablering af nye anlæg ikke må igangsættes, før der er givet en byggetilladelse og eventuelle andre nødvendige tilladelser fra Sønderborg Kommune.

Miljøgodkendelsen indeholder en miljøteknisk redegørelse og Sønderborg Kommunes bemærkninger og vurdering af udvidelsen og dens miljømæssige påvirkninger af naturen, miljøet og naboer.

1.2 Ikke teknisk resumé

Produktion og arealer

Ansøger har søgt om at udvide et eksisterende dyrehold på Felstedvej 39, 6300 Gråsten fra 800 årssøer med 22.420 smågrise til 32 kg og 600 polte 30-102 kg svarende til i alt 314,0 DE til 1.600 årssøer med grise til 7,4 kg (30 stk. pr. årssø), 48.000 smågrise 7,4-32 kg, 2.000 slagtesvin 32-107 kg og 1.040 polte 32-107 kg svarende til 696,54 DE i to etaper.

Der hører i alt 52,65 ha ejet udbringningsareal til bedriften. Der er indgået forpagtningsaftaler for 86,61 ha og aftaler om udbringning af husdyrgødning på 297,0 ha. Der udarbejdes en § 16 i forbindelse med denne godkendelse. Desuden er der udarbejdet 3 § 16 godkendelser i forbindelse med revurderingen af ejendommen i 2009.

Ansøger driver ingen andre husdyrbrug.

Placering

Ejendommen er placeret i landzone, ca. 2 km syd for landsbyen Felsted.

Udvidelsen foretages i to etaper. I første etape bygges en ny farestald og en ny drægtighedsstald og der foretages ændringer i det eksisterende staldanlæg. Derudover etableres en ny gyllebeholder. I

anden etape bygges en ny smågrisestald, drægtighedsstalden forlænges og der foretages ændringer i det eksisterende staldanlæg. Derudover etableres en ny gyllebeholder og 2-3 nye siloer. Bygningerne opføres i tilknytning til de eksisterende staldbygninger på ejendommen.

De nye bygninger bliver udformet i samme byggestil og med udgangspunkt i de samme byggematerialer, som den eksisterende del af anlægget. Hele produktionsanlægget ligger samlet. Anlægget ligger godt placeret i landskabet, og det nye byggeri kommer, i kombination med det eksisterende, til at fremstå som en samlet bygningsmasse. Der stilles vilkår til beplantning omkring ejendommen.

Lugt

Produktionen omlægges i nogle af de eksisterende stalde. De nye staldbygninger placeres i tilknytning til de eksisterende stalde. Nærmeste nabo, uden landbrugspligt og som ikke er ejet af ansøger, ligger ca. 285 meter nordvest for staldene (den vægtede gennemsnitsafstand er 339 m) og den beregnede korrigerede geneafstand for lugt fra anlægget er 188 meter. Den beregnede geneafstand til byzone er 997 meter. Den faktiske afstand er ca. 2 km. Den beregnede geneafstand til samlet bebyggelse er 745 meter. Den faktiske afstand er ca. 1,3 km. Ansøgningen lever dermed op til genekriterierne. Etape I lever ligeledes op til genekriterierne.

Transporter til og fra ejendommen

Udvidelsen af produktionen på ejendommen vil bl.a. medføre, at antallet af transportere øges fra ca. 635 til 1.198 årligt. Der er flere ind-/udkørsler til anlægget, og de vurderes til at være hensigtsmæssigt placeret i forhold til naboer og den øvrige trafik på Felstedvej. Ansøger ønsker i forbindelse med udvidelsen at ændre på tilkørselsforholdene. De ændrede tilkørselsforhold vurderes til ikke at medføre forøgede gener. Intern trafik på ejendommen vurderes ikke at medføre væsentlige gener for omgivelserne.

Ammoniakbelastning og særlig værdifuld natur

Der findes ingen arealer med særlig værdifuld natur, som er beskyttet efter § 7 i lov om godkendelse af husdyrbrug inden for en afstand af 1 km fra anlægget. Det nærmeste Natura 2000 er Rinke-næs Skov, Dyrehaven og Rodeskov (H83). Det ligger ca. 11,5 km vest for anlægget. Nærmeste § 7 naturområde er et overdrev på knap tre ha ved Rævebjerg ved Varnæs. Området ligger ca. 6 km vest for anlægget. Det vurderes, at udvidelsen ikke vil have væsentlig påvirkning på de omtalte naturområder på grund af den store afstand.

En del af udbringningsarealerne grænser op til områder med beskyttet natur og områder, hvor der lever arter omfattet af habitatdirektivets bilag IV. Der stilles vilkår om gødnings-, dyrknings-, og sprøjtefrie bræmmer ved en del af disse lokaliteter.

Næringsstoffer til vandmiljøet og grundvand

Beregningerne i ansøgningssystemet viser, at kravene til maksimalt fosforoverskud er overholdt. Det gælder også kravene til nitratudvaskning til overfaldevand og grundvand. En del af udbringningsarealerne er placeret indenfor områder, der er sårbare for nitratudvaskning, og der stillet vilkår om 60 % miljøgræs på disse arealer.

Udvaskning til Vadehavet

Der er beregnet et referenceudvaskning til vadehavet, som viser at et tilsvarende planteavlbrug udvasker 48,3 kg N/ha/år. I etape 2 er dette niveau overholdt ved at indsætte 2,5 % ekstra efterafgrøder samt have G6 grundvandssædskifte i nogle marker.

I etape 1 er der også G6 sædskifte i enkelte marker, derudover er der 13% ekstra efterafgrøder, og 3% nedgang i kvælstofkvoten.

Andre miljøpåvirkninger

Produktionen overholder alle gældende normer for opbevaring og udbringning af gylle, håndtering af spildevand og affald, støjbelastning af omgivelser m.v. Det betyder, at projektets virkninger på miljøet, hvad angår disse faktorer, må betragtes som acceptable.

BAT

Kommunen vurderer, at husdyrbruget har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen fra husdyrbrugets anlæg og arealer. Ansøger anvender bl.a.:

- Gyllekøling
- Delvis fast gulv
- Overdækning af de nye gyllebeholdere
- Foderkorrektur hos smågrise

hvilket alle er tiltag, der reducerer ammoniakudledningen til omgivelserne. Endvidere vurderer kommunen, at husdyrbruget efter udvidelsen kan drives uden væsentlige indvirkninger på miljøet, såfremt vilkårene i denne godkendelse overholdes.

2 Husdyrbrugets beliggenhed og planmæssige forhold

Bilag 1 viser en oversigtsplan med angivelse af anlæggenes placering i forhold til omgivelserne. Jf. Lov om miljøgodkendelse mv. af husdyrbrug § 6 er etablering af anlæg samt udvidelser og ændringer af eksisterende husdyrbrug for mere end 3 dyreenheder, der medfører forøget forurening, ikke tilladt indenfor eller i en afstand af mindre end 50 m fra:

- eksisterende eller ifølge kommuneplanens rammedel fremtidigt byzone- eller sommerhusområde

- områder i landzone, der i lokalplan er udlagt til boligformål, blandet bolig og erhvervsformål, eller til offentlige formål med henblik på beboelse, institutioner, rekreative formål og lign.

-nabobeboelser

Husdyrbruget er placeret i landzone, se bilag 1. Nærmeste beboelse er Felstedvej 37, som ejes af ansøger og som ligger ca. 100 m syd for den nye drægtighedsstald. Nærmeste beboelse uden landbrugspligt og som ikke ejes af ansøger er Gråstenvej 62, 6200 Aabenraa, som ligger 285 m nordvest for ejendommen. Der er ca. 1,3 km til nærmeste beboelse, som er en del af samlet bebyggelse. Det drejer sig om Hellighøjvej 3 i Tumbøl, som ligger nord for anlægget.

Der er ca. 2 km til nærmeste lokalplanlagte område, Hasselkær boligområde i Felsted nord for ejendommen. Der er ligeledes ca. 2 km til byzone ved Felsted og ca. 10 km til nærmeste sommerhusområde, Rendbjerg ved Gråsten.

Tabel 1 viser en oversigt over afstand fra nærmeste stald eller lager, hvor der sker ændring.

Tabel 1. Forbudszoner (målt fra nærmeste stald eller lager, hvor der sker ændringer)

Nærmeste...	Afstand	Beskrivelse	Afstandskrav
Byzone	ca. 2 km	Fra ny smågrisestald til byzoneområde i Felsted	50 m
Sommerhusområde	Ca. 10 km	Fra staldanlægget til sommerhusområde ved Rendbjerg, Gråsten	50 m

Lokalplanlagt område (bolig, erhverv, rekreative formål etc.)	ca. 2 km	Fra ny smågristestald til boligområdet Hasselkær i Felsted	50 m
Nærmeste nabo (uanset landbrugspligt eller ej)	Ca. 100 m	Fra ny gyllebeholder til Felstedvej 37, som ejes af ansøger	50 m
Nærmeste nabobeboelse i (uanset om det er landbrug eller ej) i samlet bebyggelse	ca. 1,3 km	Fra anlægget til Hellighøjvej 3 i Tumbøl	50 m

Jf. Lov om miljøgodkendelse mv. af husdyrbrug § 20 skal kommunen ved vurdering af en ansøgning om tilladelse eller miljøgodkendelse sikre sig, at risikoen for forurening eller væsentlige gener for omgivelserne begrænses, hvis anlægget ligger mindre end 300 m fra:

- samlet bebyggelse
- eksisterende eller fremtidigt byzone eller sommerhusområde
- lokalplanlagte områder i landzone (boligformål, blandet bolig og erhverv)

Anlægget er beliggende mere end 300 m fra ovenstående.

Derudover skal genekriterierne for lugt være overholdt. Læs mere herom i afsnit 5.2.

Jf. Lov om miljøgodkendelse mv. af husdyrbrug § 8 må stalde og lign. samt gødningsopbevaringsanlæg ikke etableres indenfor følgende afstande:

Tabel 2. Oversigt over afstande

Nærmeste...	Afstand	Beskrivelse	Afstandskrav
Stuehus på samme ejendom	ca. 55 m	Fra ny farestald til stuehuset	15 m
Naboskel	Ca. 45 m	Fra ny gyllebeholder til naboskel med matr. nr. 30 Ladegård, Kværs	30 m
Levnedsvirksomhed	>> 25 m	Butikker i Felsted	25 m
Fælles vandindvindingsanlæg	ca. 1,7 km	Fra staldanlægget til vandværket i Tumbøl	50 m
Enkelt vandindvindingsanlæg	Min. 25 m	Fra ny drægtighedsstald til DGU boring 169.606. I etape II nedlægges boringen.	25 m
Vandløb	ca. 95 m	Fra ny farestald til Bjerndrup Mølleå.	15 m
Dræn	ca. 15 m	Dræn inden for 15 m fra de nye stalde og den nye gyllebeholder vil enten blive fjernet eller lagt om i faste rør.	15 m
Sø	9 m	Fra stald 21 A til sø syd for anlægget	15 m
Privat vej	>> 15 m	Der er ikke umiddelbart private veje i nærheden af staldanlægget.	15 m
Offentlig vej	5 m	Fra Felstedvej til den nye drægtighedsstald. Der er d. 21. oktober 2010	15 m

		meddelt dispensation fra Veje og Trafik.	
--	--	--	--

Kilde: Danmarks Miljøportal og Jupiterdatabasen (Geus).

Miljømyndighedens vurdering

Det vurderes, at Husdyrlovens §§ 6 og 8 overholdes bortset fra afstand til offentlig vej, hvortil der er søgt dispensation.

Afstand til enkeltvandindvindingsanlæg: På nuværende tidspunkt forefindes en privat vandboring med DGU-nr. 169.606 på ejendommen. Ejendommen forsynes med vand fra denne boring. I etape I vil der som minimum være en afstand på 25 m fra staldbygninger med dyr og til vandboringen. I etape II nedlægges vandboringen, når den sidste del af drægtighedsstalden, som ligger inden for 25 m af vandboringen, bygges. Herefter etableres enten en ny vandboring, som overholder afstandskravene eller ejendommen tilsluttes offentligt vandværk. Der stilles vilkår hertil.

Drægtighedsstalden ønskes opført nærmere end 15 m fra offentlig vej. Der er meddelt dispensation fra Veje og Trafik d. 21. oktober 2010. Dispensationen er meddelt uden betingelser. Der stilles vilkår om, at drægtighedsstalden som minimum skal opføres 5 m fra landevejsskellet.

Drægtighedsstalden, bygning 21 A, som opføres i etape II, ønskes opført 9 m fra en sø syd for anlægget. Der er søgt dispensation til etablering af et erstatningsvandhul for dette vandhul. Der stilles derfor vilkår om, at etape II først må udnyttes, når der er givet dispensation til etablering af et erstatningsvandhul.

Der er mere end 300 meter til nærmeste bolig i samlet bebyggelse. Dermed er ansøgningen ikke omfattet af Husdyrlovens § 20.

2.1 Planmæssige forhold

Ejendommen er beliggende ud til krydset mellem Felstedvej og Kværsløkke.

Ifølge Kommuneplan 2005-2017 for Sønderborg Kommune ligger virksomheden i det åbne land i landzone. Der er ikke nuværende eller fremtidige lokalplaner for området, hvor ejendommen er beliggende.

Ifølge Spildevandsplan 2009/2016 for Sønderborg Kommune, er området ikke tilsluttet offentlig kloak. Proces- og sanitært spildevand afledes til bundfældningstank (septiktank) og regnvand samt tagvand afledes til rørlagt vandløb og videre til Kværsløkke bæk.

Ifølge spildevandsplanen for området ligger ejendommen ikke i opland til udpegede recipienter (søer og vandløb), og der er ikke specielle renskrav. En bundfældningstank er derfor tilstrækkeligt til at overholde kravene i Sønderborg Kommunes spildevandsplan

Ejendommen forsynes med vand fra eget vandindvindingsanlæg med DGU nr. 169.606. Der skal søges om at øge vandindvindingstilladelsen ved gennemførelse af etape I. Boringen nedlægges i forbindelse med etape II.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at udvidelsen af det eksisterende anlæg kan ske uden at der opstår konflikt med planforholdene i Sønderborg Kommune. Kommunen henleder opmærksomheden på overholdelse af den 25 m dyrknings-, pesticid- og gødningsfri bræmme omkring vandindvindingsboringer.

2.2 Bygge- og beskyttelseslinjer, fredninger mv.

Naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser: Bygningerne ligger uden for udpegningen "Særligt næringsfattige naturarealer" og "Naturområder".

Natura 2000: Der er ingen bygninger inden for Natura 2000. De nærmeste internationale naturbeskyttelsesområder på land er Hostrup Sø, Assenholm Mose og Felsted Vestermark (habitatområde H189) samt Augustenborg Skov (Fuglebeskyttelsesområde SPA 58) som ligger ca. 2,2 km vest for ejendommen. Nærmeste marine internationale naturbeskyttelsesområde er Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als, som ligger ca. 7,5 km sydøst for ejendommen.

Områder med landskabelig værdi: Bygningerne ligger uden for udpegningen "Værdifulde kystlandskaber". Hovedparten af bygningerne ligger i udpegningen "Værdifulde landskaber". Udpegningen går gennem bygningsmassen fra nordvest til sydøst.

Uforstyrrede landskaber: Bygningerne ligger uden for udpegningen.

Områder med særlig geologisk værdi: Bygningerne ligger uden for udpegningen "Skovrejsning uønsket pga. geologiske forhold".

Rekreative interesseområder: Der er ingen bygninger inden for udpegningerne: "Fritidsområder", "Eksisterende byzonearealer", "Nye og Eksisterende sommerhusområder", "Arealudlæg til ferie-fritidsformål" eller "Planlagte arealer til ferie-fritidsformål".

Værdifulde kulturmiljøer og bevaringsværdige landsbyer: Bygningerne ligger uden for udpegningen "Værdifulde kulturmiljøer".

Kirkeomgivelser: Bygningerne ligger uden for udpegningen "Kirkebyggelinjer" og "Kirkelandskaber".

Kystnærhedszonen: Bygningerne ligger uden for udpegningerne "Kystnærhedszone" og "Kystnærhedsafgrænsning".

Lavbundsarealer inkl. evt. okkerklassificering: Bygningerne ligger uden for lavbundsarealer.

Skovrejsningsområder: Bygningerne ligger ikke inden for udpegningen.

Beskyttede naturarealer (§ 3): Der er godt 390 m til det nærmeste registrerede § 3 vandhul sydvest for anlægget.

Strandbeskyttelseslinje: Bygningerne ligger uden for udpegningen.

Klitfredningslinje: Bygningerne ligger uden for udpegningen.

Skovbyggelinje: Bygningerne ligger uden for udpegningen.

Sø- og åbeskyttelseslinje: Bygningerne ligger uden for udpegningen.

Kirkebeskyttelseslinje: Bygningerne ligger uden for udpegningen.

Fortidsmindebeskyttelseslinje: Bygningerne ligger uden for udpegningen.

Beskyttede sten- og jorddiger: Bygningerne ligger udenfor udpegningen.

Miljømyndighedens vurdering

Udvidelsen vil ske i et område, som ligger inden for udpegningen ”Værdifulde landskaber”. Nybyggeriet ved Felstedvej 39 er nødvendigt for den videre drift af landbrugsejendommen, og de nye bygninger ligger i tilknytning til de eksisterende bygninger. Sønderborg Kommune vurderer, at udvidelsen ikke vil forringe de landskabelige-, kulturhistoriske-, naturmæssige-, geologiske eller rekreative værdier i området, da der er tale om en udvidelse af et eksisterende anlæg. Kommunen tillader derfor byggeriet.

2.3 Placering i landskabet

Landskabstype

Felstedvej 39 ligger i et markant dødislandskab. Ejendommen ligger i en lille flad lavning i landskabet, som fortsætter på den anden side af Felstedvej, hvor det skrånede nedad. Området øst for Felstedvej ligger lavt i forhold til det omgivende landskab og er derfor fugtigt med mange enge. Lavningen er omgivet af et kraftigt dødis-relief med småbakker og lavninger. Felstedvej 39 ligger inden for et område, der er udpeget som værdifuldt landskab i Kommuneplan 2009. Udpegningen hænger sammen med beliggenheden ved isens opholdslinje fra sidste istid. Det betyder, at landskabet som hovedregel skal friholdes for nye tekniske anlæg. Byggeri og anlægsarbejder, beplantning mv. skal placeres og udformes under særlig hensyntagen til landskabet og må ikke sløre de geologiske landskabstræk. Der bliver derfor lagt vægt på, at det nye byggeri, så vidt muligt, fremstår som en samlet bygningsmasse i tilknytning til det eksisterende byggeri.

Rumlige-visuelle forhold

Det lokale landskab er et små/mellemskala-landskab med mange mindre landskabsrum. Store bygninger og anlæg vil derfor virke dominerende i landskabet. Den nye motorvej M51 med af- og tilkørsel ca. 500 meter syd for ejendommen præger i stor udstrækning det lokale landskab.

Vand i landskabet

Landskabet omkring Felstedvej 39 er rig på mindre vandløb, som løber sammen til Bjerndrup Mølleå, som løber mod vest, i et punkt lidt nordvest for ejendommen. Grønbækken løber mod nord ca. 500 meter øst for ejendommen og drejer mod vest nord for ejendommen hvor den løber sammen med Kværsløkke bæk. Kværsløkke bæk løber mod nord vest for ejendommen inden den løber sammen med Bjerndrup Mølleå. Ca 500 meter syd for ejendommen løber Gadbjerg Huldam til Kværsløkke Bæk fra øst. Der er således vandløb rundt om ejendommen i næsten alle retninger inden for en radius af ca. 500 meter. Dette afspejler sig også i mange områder rundt om ejendommen er lavbundsarealer. Det planlagte byggeri ligger dog ikke inden for udpegede lavbundsarealer.

Der er enge i tilknytning til vandløbene vest for ejendommen lige efter sammenløbet til Bjerndrup Mølleå og øst for Felstedvej umiddelbart øst for Felstedvej 42.

Stalde, gyllebeholdere, andre bygninger, ventilationsafkast, relevante dræn og afløb, vandboringer, siloer, befæstede arealer, adgangs- og transportveje mv. fremgår af bilagene 1-7.

Der er ingen ensilageplads, møddingsplads eller nedgravede olietanke på ejendommen.

Miljømyndighedens vurdering

Beplantninger ved Felstedvej 39

Fra nord og vest

Produktionsbygningerne på Felstedvej 39 er hele vejen rundt afskærmet af et løvfældende hegn, afbrudt af de nødvendige adgangsveje. Fra Kværsløkke er gavlen af so- og smågrisestalden (3a) dog friholdt for beplantning. Gavlen flugter med hegnet, og ejendommen fremstår i øjeblikket harmonisk og samlet. Bygningsmassen bliver forlænget mod vest og nord med en ny smågrisestald (bygning 19) og en ny farestald (bygning 20). Gyllebeholderen og hegnet, som omkranser det, bliver sløjfet. Der skal etableres en ny indkørsel fra Kværsløkke, som kommer til at løbe langs med den nye farestald samt en ny indkørsel fra Felstedvej, som gennembryder det eksisterende hegn langs Felstedvej (se bilag 6 og 8).

For at understøtte indtrykket af et samlet byggeri, stiller Sønderborg Kommune vilkår om, at der etableres et trerækket hegn langs med stald 19 og 20 mod vest i forlængelse af det allerede etablerede hegn langs med stald 5, som mod syd. Hegnet skal bestå af hjemhørende arter, gerne med samme artssammensætning som i det eksisterende hegn langs med Felstedvej. Se bilag 8. Hvis etape II ikke realiseres, skal beplantningen kun etableres rundt om stald 20.

Fra syd

De to nye gyllebeholdere med overdækning vil ligge meget synligt i landskabet set fra motorvejen, da de ligger lavt i landskabet i forhold til motorvejstracé, og da der ikke er beplantninger mellem de nye gyllebeholdere og motorvejen.

En klynge af træer syd for beholderne vil virke opblødende på overgangen mellem gyllebeholderne, den lavtliggende mark, som de skal placeres på, og det højtliggende motorvejstracé.

Sønderborg Kommune stiller derfor vilkår om, at der skal etableres en seksrækket klynge af træer sydøst for de to nye gyllebeholdere. Beplantningen skal bestå af 1/3 høje træer og 2/3 kraftigtvoksende buske, der fordeles jævnt mellem hinanden med en planteafstand på 1,5 x 1,5 meter. Beplantningen skal være 50 meter lang og placeret som vist på bilag 8. Hvis etape II ikke realiseres, skal placeringen aftales med Sønderborg Kommune.

Ved skovholmen er der dispenseret fra vejbyggelinjen som ved drægtighedsstalden. Holmen må ikke plantes nærmere Felstedvej end 15 meter fra vejmidten og 5 meter fra landevejskølle. Sønderborg Kommune skal godkende en beplantningsplan, som viser plantevalg og placering af beplantning inden byggeriet går i gang. Desuden stilles vilkår om, at overdækningerne på gyllebeholderne skal være mørkegrå, så de falder bedst muligt ind i omgivelserne.

Nye beplantninger skal etableres som beskrevet i vilkår 9-15.

For at sikre mod terrænændringer, stilles vilkår om, at udlægning af jord på maksimalt 50 cm tykkelse. Der kan eventuelt søges om større terrænændringer. Der stilles også vilkår om, at Sønderborg Kommune skal orienteres om, hvor jorden flyttes hen og hvor meget der flyttes.

På baggrund af de stillede vilkår vurderes det, at ejendommens placering og udformning er tilfredsstillende i forhold til hensynet til de landskabelige værdier jf. § 23, punkt 4 i Lov om miljøgodkendelse m.v. for husdyrbrug for et landbrug af denne størrelse.

3 Husdyrhold, staldanlæg og drift

3.1 Bygninger

Ejendommens bebyggede areal er på ansøgningstidspunktet ifølge BBR opgjort til 5.998 m². Der er ingen verserende byggesager på ejendommen.

Bilag 1 viser en situationsplan for det samlede husdyrbrug.

Udvidelsen sker til dels i eksisterende bygninger og dels i tre nye bygninger. Ud over de tre nye stalde bygges også to nye overdækkede gyllebeholdere og der opsættes to-tre siloer og et separationsanlæg.

Oplysninger om bygningernes grundplan, bygningshøjde, taghældninger, bygningsmaterialer og farver, bebyggelsens fremtidige anvendelse med videre fremgår af tabel 3.

Tabel 3. Oversigt over bygninger

Bygning		Grundplan	Bygningshøjde	Taghældning	Bygningsmaterialer/farver	Anvendelse
1 (BBR 6)	Lade	546 m ²	ca. 8,5 m	ca. 20°	Gule mursten, grønne profilplader	Nedrides i etape 1
2 (BBR 7)	Sostald	710 m ²	ca. 5,5 m	ca. 20°	Grå beton, gråt eternittag	Stald ST-24406 fjernes i etape 2
3b + 3c + 3 (BBR 9)	Søer og smågrise	1.511 m ²	ca. 7 m	ca. 20°	Gule mursten, gråt eternittag	Søer/forestald Stald ST-24307+ST123383+ST128478
3A (BBR 9)	Søer og smågrise	700 m ²	ca. 7 m	ca. 20°	Gule mursten, gråt eternittag	Stald ST-24316
4 (BBR 11)	Foderlade	700 m ²	ca. 6 m	ca. 20°	Grønne blikplader, gråt eternittag	Foderopbevaring
5 (BBR 13)	Smågrise	717 m ²	ca. 5,5 m	ca. 20°	Gule mursten, gråt eternittag	Stald ST-24403
5A (BBR 10)	Mandskabsrum	70 m ²	ca. 5,5 m	ca. 20°	Gule mursten, gråt eternittag	
6 (BBR 2+8)	Poltestald	651 m ²	5,5/6,5 m	ca. 20°	Gule mursten, gråt eternittag	Stald ST-24432
6A (BBR 8)	Lade	400 m ²	ca. 6,5 m	ca. 20°	Grønneblikplader, gråt eternittag	Lade
7 (BBR 14)	Lade	633 m ²	ca. 7 m	ca. 20°	Åbne sider, gråt eternittag	Halmopbevaring
8 (BBR 12)	Halmfyr	20 m ²	ca. 5 m skorsten ca 8m	ca. 20°	Grønne blikplader, gråt eternittag	Fjernes efter etape 2 er gennemført
9 (BBR 15+16)	Stuehus	388 m ²	Ca. 4 m	ca. 40°	Røde mursten og rødt tegltag	Beboelse
10	Fyldeplads	Ca. 120 m ²	0 m	-	Beton	Fyldeplads v. gyllebeholder. Etableres i etape 1
13	Befæstet areal	120 m ²	0 m	-	Beton	Plads til separationsanlæg. Etableres i etape 2
15	Gylletank/ny fortank	400 / 200 m ³	ca. 0 m	-	Beton	Den eksisterende gyllebeholder sløjfes og der etableres i stedet en ny fortank i etape 2

16	Gyllebeholder	1.100 m ³	ca. 4 m	-	Beton	Sløjfes
17	Gyllebeholder	1.250 m ³	ca. 4 m	-	Beton	Overdækkes og anvendes som fortank til separation i etape 2
18	Gyllebeholder	2.026 m ³	ca. 4 m	-	Beton	Sløjfes – samme sted placeres den nye smågrisestald i etape 2
19	Ny smågrisestald	3.900 m ²	ca. 9,5 m	ca. 20 °	Gule mursten eller betonelementer med en gul nuance, gråt eternittag	Stald ST-24314
20	Ny farestald	980 m ²	ca. 9,5 m	ca. 20 °	Gule mursten eller betonelementer med en gul nuance, gråt eternittag	Stald ST-48799
21	Ny drægtighedsstald	2.000 m ²	ca. 9,5 m	ca. 20 °	Gule mursten eller betonelementer med en gul nuance, gråt eternittag	Stald ST-24317
21a	Ny drægtighedsstald	1.600 m ²	ca. 9,5 m	ca. 20 °	Gule mursten eller betonelementer med en gul nuance, gråt eternittag	Stald ST-128078
22	Ny gyllebeholder	5.500 m ³	ca. 10 m, 37 m i diameter	-	Beton	Gødningsopbevaring. Etableres i etape 1.
23	Ny gyllebeholder	5.500 m ³	ca. 10 m, 37 m i diameter	-	Beton	Gødningsopbevaring. Etableres i etape 2.
24	Kornsilos	Afhængig af type	ca. 14-18 m afh. Af type	-	Stålsilo	I stedet for bygning 2. Etableres i etape 2.
25	Kornsilos	Afhængig af type	ca. 14-18 m afh. Af type	-	Stålsilo	I stedet for bygning 2. Etableres i etape 2.

Stuehuset er opført i røde sten og er med rødt tegltag.

Alle driftsbygninger har gråt eternittag og grønne gavltrekanter.

Maskinhuset er opført i grønmalet blik. Maskinhuset nedrives i forbindelse med projektet og der opføres en ny drægtighedsstald samme sted blot noget større.

De nye bygninger opføres som de eksisterende i gule sten eller i betonelementer med en gul nuance.

De eksisterende gyllebeholdere på hhv. 400 m³, 1.100 m³ og 2.026 m³ sløjfes i etape II i forbindelse med opførelse af smågrisestalden nord for de eksisterende driftsbygninger.

I forbindelse med etablering af anden etape af den nye drægtighedsstald afskæres den nuværende vej syd om anlægget. Ansøger har forespurgt afdelingen for Veje og Trafik om flytning af indkørslen til Felstedvej 37, som ejes af ansøger, op til Felstedvej 39 således at det er muligt at komme syd om det nye anlæg. Nye tilkørselsforhold til ejendommen og til Felstedvej 39 er angivet på bilag 6.

På placeringen for den nuværende bygning nr. 2 skal der opføres to kornsilos. Siloerne bliver enten de typiske amerikanske silos i stål eller nogle smallere og lidt højere silos til majs. Ud over disse silos opbevares alt foder indendørs i foderladen.

Syd for den eksisterende bygning 6 etableres en ny nedgravet forbeholder med betonlåg som erstatning for den eksisterende gyllebeholder på 400 m³.

Der er ingen vaskeplads på ejendommen. Maskiner vaskes på Avntoftvej 9.

Ejeren har overtaget driften af virksomheden i 2001.

Den planlagte ombygning forventes påbegyndt i sommeren 2012, og anlægget forventes i fortsat drift under hele omlægningen og udvidelsen.

Ansøger ønsker som etape I at udvide dyreholdet og bygge en ny farestald og en ny drægtighedsstald. Drægtighedsstalden er nødvendig for at leve op til skærpede dyrevelfærdskrav som træder i kraft 1. januar 2013. I forbindelse med gennemførelse af etape I foretages der også ændringer og renoveringer i det eksisterende anlæg. Det etableres ligeledes en ny gyllebeholder.

I etape II udvides dyreholdet yderligere, drægtighedsstalden forlænges, der bygges en ny smågrise-stald og der foretages ændringer og renoveringer i det eksisterende anlæg. Der etableres et separationsanlæg og der bygges yderligere en gyllebeholder.

Der ønskes 5 år til at udnytte godkendelsen af det samlede projekt.

Miljømyndighedens vurdering

Der stilles vilkår om, at bygningerne skal opføres som beskrevet i de medsendte tegninger/skitser.

Eventuelle afvigelser i forhold til det ansøgte, fx i afvigelser i grundplan og placering, vil blive vurderet i forbindelse med indsendelse af byggeansøgning. Bagatelagtige afvigelser vil kunne accepteres. Større afvigelser vil udløse krav om tillægsgodkendelse eller ny miljøgodkendelse afhængigt af den aktuelle situation.

Der stilles vilkår om, at etape I skal være udnyttet inden 2 år fra godkendelsen er meddelt, og at etape II skal være udnyttet inden fem år fra godkendelsen er meddelt. Godkendelsen anses som udnyttet ved iværksættelse af bygge- og anlægsarbejder. Bygge- og anlægsarbejder skal færdiggøres i et rimeligt tempo og være afsluttet inden for et år. Er produktionen ikke fuldt gennemført til disse datoer, vil godkendelsen kun gælde for den produktion, der er ved udløbet af perioderne eller registreret i løbet af årene.

Sønderborg Kommune gør opmærksom på, at ansøger skal indhente byggetilladelser til de planlagte bygninger og anlæg hos Sønderborg Kommune, inden de opføres.

De ændrede tilkørselsforhold til ejendommen skal endeligt godkendes af Sønderborg Kommune, afdeling Veje og Trafik.

3.2 Husdyrhold

Landbruget drives som et konventionelt landbrug med en kontinuerlig produktion.

Tabel 4 viser ejendommens årlige dyrehold/produktion udregnet efter omregningsfaktor for beregning af dyreenheder gældende fra august 2010, jf. Bek. om husdyrbrug og erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. nr. 1695 af 19/12 2006. Numrene i tabellen refererer til ansøgningsskemaets opdeling i staldafsnit. Bilag 1 viser en situationsplan over anlægget, hvor de enkelte staldafsnit fremgår.

Tabel 4. Dyreholdets størrelse. Tal i parentes angiver bygningernes numre i ansøgningssystemet.

Nr.	Staldafsnit	Art og vægtklasse/alder	Nudrift		Etape I		Etape II	
			antal	DE			antal	DE
3b (ST-24307)	Eksisterende sostald	Årsso, farestald, kassestier, delvis spaltegulv	269	18,86	315	22,14	290	20,38
		Årsso, farestald, kassestier, fuldspaltegulv	70	4,91	0	0	0	0
19 (ST-24314)	Ny smågrise-stald	Smågrise fra 7,2 kg, toklimastald, delvis spaltegulv	0	0	0	0	48.000	239,03
3a (ST-24316)	Farestald i nuværende smågrisesektioner	Årsso, farestald, kassestier, delvis spaltegulv	0	0	0	0	424	29,80
		Smågrise fra 7,2 kg, toklimastald, delvis spaltegulv	11.210	56,28	11.999	59,75	0	0
21 (ST-24317)	Ny drægtighedsstald	Årsso, løbe- og drægtighedsstald, løsgående, delvis spaltegulv	0	0	769	125,24	828	134,86
		Årsso, løbe- og drægtighedsstald, individuel opstaldning, delvis spaltegulv	0	0	93	15,15	0	0
5 (ST-24403)	Slagtesvin og polte i nuværende smågrisesektioner	Smågrise fra 7,2 kg, toklimastald, delvis spaltegulv	11.210	56,28	8.101	40,34	0	0
		Slagtesvin, delvis spaltegulv, 50-75 % fast gulv	0	0	495	13,75	2.132	59,22
20 (ST-48799)	Ny farestald	Årsso, farestald, kassestier, delvis spaltegulv	0	0	0	0	499	35,08
		Smågrise fra 7,2 kg, toklimastald, delvis spaltegulv	0	0	12.989	64,68	0	0
2 (ST-24406)	Løbeafdeling	Årsso, løbe- og drægtighedsstald, individuel opstaldning, delvis spaltegulv	303	49,22	279	45,44	0	0
		Årsso, farestald, kassestier, delvis spaltegulv	123	8,62	125	8,79	0	0
6 (ST-24432)	Polte karantæne	Slagtesvin, delvis spaltegulv, 25-49 % fast gulv	600	9,47	1.500	41,67	908	25,22
		Slagtesvin, delvis spaltegulv, 25-49 % fast gulv	600	5,95	0	0	0	0
3 (ST-123383)	Sostald – nyt gulv	Årsso, løbe- og drægtighedsstald, individuel opstaldning, delvis spaltegulv	497	80,74	0	0	0	0
		Årsso, farestald, kassestier, delvis spaltegulv	0	0	421	29,59	387	27,20
21a (ST-128078)	Ny drægtighedsstald – etape 2	Årsso, løbe- og drægtighedsstald, løsgående, delvis spaltegulv	0	0	0	0	643	104,73
3c (ST-128478)	Poltestald uden køling	Årsso, løbe- og drægtighedsstald, individuel opstaldning, delvis spaltegulv	0	0	0	0	129	21,01
		Årsso, farestald, kassestier, delvis spaltegulv	268	18,79	280	19,68	0	0
		Årsso, farestald, kassestier, fuldspaltegulv	70	4,91	0	0	0	0
		I alt		313,77		486,21		696,54

Bygninger, antal stipladser, gulvtyper og udmugningssystem fremgår af tabel 5.

I etape I udvides til 1.141 årssøer med grise til 7,4 kg (29 stk. pr. årssø), 33.089 smågrise 7,4-32 kg, 1.202 slagtesvin 32-107 kg og 793 polte 32-107 kg, svarende til 486,21 DE. Der bygges ligeledes en ny løbe-/drægtighedsstald, en ny farestald og en overdækket gyllebeholder.

I etape II udvides husdyrholdet yderligere til 1.600 årssøer (30 stk. pr. årssø), 48.000 smågrise 7,4-32 kg, 2.000 slagtesvin 32-107 kg og 1.040 polte 32-107 kg, svarende til 696,54 DE. Der bygges en ny smågrise-stald, drægtighedsstalden forlænges og der foretages ændringer i det eksisterende staldanlæg. Derudover etableres en ny gyllebeholder, et separationsanlæg og 2-3 nye siloer.

Ansøger driver ikke husdyrbrug på andre ejendomme.

Miljømyndighedens vurdering

For at kunne kontrollere om godkendelsens vilkår om maksimalt dyrehold overholdes - med hensyn til antal, vægt og sammensætning af dyr – stilles der vilkår om, at der skal føres en driftsjournal. Der stilles desuden vilkår om, at der på ejendommen skal være mulighed for tilsynsmyndigheden kan føre tilsyn med dyreholdets størrelse ved optælling af dyr i stalden. Miljømedarbejderen vil ved tilsyn i staldene overholde gældende karantænerregler i besætningen. Det vurderes, at der ikke

er behov for at stille vilkår om kontinuerlig produktion, da der er tale om en smågriseproduktion, hvor produktion er jævnt fordelt over hele året.

Det maksimale årlige antal DE i svin på 696,54 DE må ikke overskrides. Der kan dog være situationer (eks. sygdom i besætning, slagteristrejker m.m.), hvor dyreholdet vil være afvigende fra det godkendte. I sådanne situationer skal landmanden kunne dokumentere de særlige omstændigheder overfor tilsynsmyndigheden. Det er op til tilsynsmyndigheden at vurdere, om afvigelser i dyreholdet skyldes overproduktion eller naturlig variation/udsving.

Ansøger har ønsket at have mulighed for at lave en etapeopdelte udvidelse, hvor etape I er etablering af en ny farestald og en ny drægtighedsstald og hvor etape II er byggeriet af en ny smågrise-stald og forlængelse af drægtighedsstalden. Der foretages ændringer i det eksisterende anlæg i begge etaper. Sønderborg Kommune vurderer, at en etapevis udvidelse af produktionen ikke vil medføre en forøget miljøpåvirkning. Baggrunden herfor er, at den første etape af udvidelsen til 486,21 DE er væsentlig mindre end den samlede udvidelse til 696,54 DE med deraf følgende mindre miljøpåvirkninger i form af lugt, ammoniakemission, støj, og transport.

Sønderborg Kommune ønsker at kende det aktuelle dyrehold på ejendommen. Der stilles derfor vilkår om, at ansøger forud for ændringen til hhv. etape I og II meddeler kommunen at produktionen ændres. Anmeldelsen skal ske med tre måneders varsel.

3.3 Staldindretning

Tabel 5 viser en oversigt over staldenes indretning og antal stipladser. Numrene i parentes i tabellen refererer til staldenes numre i www.husdyrgodkendelse.dk.

Tabel 5. Oversigt over bygnings anvendelse, antal stipladser, udmugningssystem og gulvtype.

Nr.	Anvendelse	Dyretype	Nudrift		Etape I		Etape II		Udmugningssystem	Indretning og gulvtype
			Stipladser	Vægtinterval	Stipladser	Vægtinterval	Stipladser	Vægtinterval		
3b (ST-24307)	Eksisterende sostald	Årsso, farestald	66	-	79	-	79	-	Træk og slip	Kassestier, delvis spaltegulv
		Årsso, farestald	17	-	0	-	0	-	Træk og slip	Kassestier, fuldspaltegulv
19 (ST-24314)	Ny smågrise-stald	Smågrise	0	-	0	-	7,44 6	7,4- 32 kg	Træk og slip	Toklimastald, delvis spaltegulv
3a (ST-24316)	Farestald i nuværende smågrise-sektioner	Årsso, farestald	0	-	0	-	116	-	Træk og slip	Kassestier, delvis spaltegulv
		Smågrise	1.60 0	7,2- 32 kg	1.633	7,4- 32 kg	0	-	Træk og slip	Toklimastald, delvis spaltegulv
21 (ST-24317)	Ny drægtighedsstald	Årsso, løbe- og drægtighedsstald	0	-	576	-	602	-	Linespilsanlæg	Løsgående, delvis spaltegulv
		Årsso, løbe- og drægtighedsstald	0	-	69	-	0	-	Linespilsanlæg	Individuel opstaldning, delvis spaltegulv
5 (ST-24403)	Slagtesvin og polte i nuværende smågrise-sektioner	Smågrise	1.60 0	7,2- 32 kg	1.103	7,4- 32 kg	0	-	Træk og slip	Toklimastald, delvis spaltegulv
		Slagtesvin	0	-	119	32- 107 kg	548	32- 107 kg	Træk og slip	Delvis spaltegulv, 50-75 % fast gulv
20 (ST-	Ny farestald	Årsso, farestald	0	-	-	-	499	-	Træk og slip	Kassestier, delvis spaltegulv

48799)		Smågrise	0	-	1.768	7,4-32 kg	0	-	Træk og slip	Toklimastald, delvis spaltegulv
2 (ST-24406)	Løbeafdeling	Årsso, løbe- og drægtighedsstald	232	-	209	-	0	-	Træk og slip	Individuel opstaldning, delvis spaltegulv
		Årsso, farestald	32	-	31	-	0	-	Træk og slip	Kassestier, delvis spaltegulv
6 (ST-24432)	Polte karantæne	Slagtesvin	120	30-80 kg	360	32-107 kg	234	32-107 kg	Træk og slip	Delvis spaltegulv, 25-49 % fast gulv
		Slagtesvin	40	80-102 kg	0	-	0	-	Træk og slip	Delvis spaltegulv, 25-49 % fast gulv
3 (ST-123383)	Sostald – nyt gulv	Årsso, løbe- og drægtighedsstald	214	-	0	-	0	-	Træk og slip	Individuel opstaldning, delvis spaltegulv
		Årsso, farestald	0	-	106	-	106	-	Træk og slip	Kassestier, delvis spaltegulv
21a (ST-128078)	Ny drægtighedsstald – etape 2	Årsso, løbe- og drægtighedsstald	0	-	0	-	468	-	Linespilsanlæg	Løsgående, delvis spaltegulv
3c (ST-128478)	Poltestald uden gyllekøling	Årsso, løbe- og drægtighedsstald	0	-	0	-	94	-	Træk og slip	Individuel opstaldning, delvis spaltegulv
		Årsso, farestald	66	-	71	0	0	-	Træk og slip	Kassestier, delvis spaltegulv
		Årsso, farestald	18	-	0	-	0	-	Træk og slip	Kassestier, fuldspaltegulv

Farestierne og smågrisestaldene vaskes med højtryksrensere med koldt vand.

Der er overbrusning i drægtighedsstalden og i smågrise- og slagtesvinestaldene.

Ansøger oplyser følgende om bedste tilgængelige staldteknologi:

Med hensyn til BAT og staldsystemer så er der flere forskellige definitioner på, hvad BAT er. Dels er der referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion (BREF), dels er der BAT-teknologibladene, og dels er der www.husdyrgodkendelse.dk's beregninger.

Af BREF-dokumentet fremgår det, at følgende staldsystemer er BAT:

Staldsystemer for søer, løbeafdelingen og drægtighedsstalden:

- fuld- eller delspaltegulv med vakuumsystem nedenunder til hyppig fjernelse af gylle, eller
- delspaltegulv og en reduceret gødningskanal.

Staldsystemer for søer, farestalden:

En boks med fuldspaltede jern- eller plastikgulve og som har:

- en kombination af vand- og gødningskanal, eller
- et udskylningssystem med gødningsrender, eller
- en gødningsopsamler nedenunder.

Staldsystemer for grise, smågrisestalden

En sti:

- eller et en-etagesbur med fuld- eller delspaltegulv og et vakuumsystem til hyppig fjernelse af gylle, eller

- et en-etagesbur med fuldspaltegulv med et hældende betongulv nedenunder til adskillelse af urin og fækalier, eller
- med et delvist spaltet gulv (to-klimasystem), eller
- med et delvist spaltet gulv jern- eller plastikgulv og et skrånende eller konvekst fast gulv, eller
- med et delvist spaltet gulv med metal- eller plastikspalter og en lavvandet gødningskanal og kanal for fordærvet drikkevand, eller
- med delspaltegulv med trekantede jernspalter og en gødningskanal med hældende sidevægge.

Staldsystemer for grise, slagtesvinestalden (polte)

- et fuldspaltet gulv med vakuumsystem til hyppig fjernelse af gylle, eller
- et delvist spaltet gulv med reducerede gødningskanaler, med hældende vægge og et vakuumsystem, eller
- et delvist spaltet gulv med et centralkonvekst fast gulv eller et hældende fast gulv foran stien, en gødningsrende med hældende sidevægge og en hældende gødningsbeholder.

Ifølge Dansk Svineproduktion har staldtyper med gyllekanaler med skrå vægge og skrånende gødningskakter samt stier med et centralt konvekst massivt gulv ikke fundet udbredelse i Danmark.

Miljøstyrelsen har udgivet en række teknologiblade for bl.a. svinehold.

Der findes p.t. 20 teknologiblade:

- Køling af gyllen i svinestalde (3. udgave, revideret 31.05.2011)
- Køling af gylle i stalde til søer og smågrise (1. udgave oprettet 26.01.2011)
- Fast overdækning af gyllebeholder (1. udgave, oprettet 11.11.2010)
- Benzoesyre til smågrise (1. udgave, oprettet 24.11.2010)
- Råprotein i slagtesvinefoder (2. udgave, revideret 31.05.2011)
- Råprotein i sofoder (1. udgave, oprettet 31.05.2011)
- Fosfor i sofoder (1. udgave, oprettet 31.05.2011)
- Råprotein i smågrisefoder (1. udgave, oprettet 31.05.2011)
- Fosfor i smågrisefoder (1. udgave, oprettet 31.05.2011)
- Fosfor i slagtesvinefoder (2. udgave, revideret 31.05.2011)
- Svovlsyrebehandling af gylle (i slagtesvinestalde) (3. udgave, revideret 31.05.2011)
- Svovlsyrebehandling af gylle i smågrisehalde (1. udgave, oprettet 20.12.2010)
- Svovlsyrebehandling af gylle i sostalde (1. udgave, oprettet 20.12.2010)
- Kemisk luftrensning med syre, slagtesvin (3. udgave, revideret 23.05.2011)
- Kemisk luftrensning med syre, smågrise (1. udgave oprettet 29.04.2011)
- Kemisk luftrensning med syre, sostalde (1. udgave oprettet 29.04.2011)
- Biologisk luftrensning, Dyretype: Søer (1. udgave oprettet 29.04.2011)
- Biologisk luftrensning, Dyretype: Smågrise (1. udgave oprettet 29.04.2011)
- Biologisk luftrensning, Dyretype: Slagtesvin (1. udgave revideret 23.05.2011)
- Delvist fast gulv, slagtesvin (3. udgave revideret 29.03.2011)

Endvidere findes der følgende BAT-byggeblade/BAT-blade:

- Faresti med delvist spaltegulv (106.02-51, revideret 11.11.2004)

Det vurderes, at BAT-byggeblad ”Luftvasker med syre, rensning af 60 % afgangsluft” (106.04-58) er uaktuelt efter udgivelsen af BAT-blad ”Luftvasker med syre”.

BREF-dokumentet konkluderer, at farestalde med bokse med et delvist spaltet gulv og en reduceret gødningskanal ikke er BAT – mens et fuldspaltet gulv er det, hvis det er på plast eller metalgulv. På dette punkt er der ikke harmoni mellem BREF-dokumentet, BAT-byggebladene og www.husdyrgodkendelse.dk.

Efter udvidelsen vil der være følgende staldgulve:

Stald afsnit	Gulvtype	BAT
ST-24307	Kassestier delvis spaltegulv	BAT-blad
ST-24314	Toklima delvis spaltegulv	BREF
ST-24316	Kassestier delvis spaltegulv	BAT-blad
ST-24317	Løsgående Delvis spaltegulv linespil	BREF
ST-24403	Delvis fast gulv slagtesvin	Teknologiblad
ST-48799	Kassestier delvis spaltegulv	BAT-blad
ST-24406	Slettet i etape 2	
ST-24432	Delvis fast gulv slagtesvin	Teknologiblad
ST-123383	Kassestier delvis spaltegulv	BAT-blad
ST-128078	Løsgående Delvis spaltegulv linespil	BREF
ST-128478	Individuelt opstaldet delvis spaltegulv	BREF

Der er/kommer ”træk og slip” i samtlige staldafsnit undtagen i den nye drægtighedsstald bygning 21 og 21a.

Anlægget består således primært af stalde med delvis spaltegulve med vakuumsystem til hyppig fjernelse af gylle. Hvor ofte ”hyppig fjernelse” er, er ikke nærmere defineret i BREF-dokumentet. Der udsluses i klimastaldene efter hvert hold smågrise (normalt på mandage) samt hver torsdag i de øvrige staldafsnit.

De nye stalde etableres med gyllekøling. Beregninger fra KH-Nordtherm viser, at der vil ske en ammoniakreduktion på 19,2 % i etape I og 16,3 % i etape II, når der køles i det omfang, som den genvundne varme kan anvendes. Det vurderes ikke at være BAT, at køle mere end varmen kan gen-anvendes, idet frikøling til afsætning af overskudsvarme vil forøge elforbruget unødvendigt – og der i øvrigt leves op til BAT jf. Miljøstyrelsens vejledninger.

Beregning af ammoniakemissionsniveauet jf. de nye ”Vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT)” for søer, smågrise og slagtesvin viser, at ammoniakemissionsniveauet maksimalt må være 8.443,3 kg i etape II og 6.193,2 kg i etape I (se bilag 9). Da ansøgningen er indsendt første gang før 10. april 2011, er værdierne for IT 2007 anvendt.

Da emissionen ifølge www.husdyrgodkendelse.dk er 6.193,2 kg NH₃-N i etape I og 8.443,3 kg NH₃-N i etape II, lever ansøgningen op til Miljøstyrelsens udmeldte BAT-niveauer.

Ansøger oplyser følgende om fravalg af bedste tilgængelige staldteknologi:

Ifølge Miljøstyrelsens vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT) for søer og smågrise, bør meromkostningerne for landmanden forbundet

med at opfylde de fastlagte emissionsgrænseværdier for det eksisterende dyrehold ikke overstige ca. 1,3 kr. pr. produceret smågris, 8 kr. pr. produceret slagtesvin og 50 kr. pr. årssø i forhold til en situation med helt frit teknologivalg, dvs. maks. 167.008 kr. (svarende til 800 årssøer, 22.420 smågrise og 600 polte i eksisterende stalde).

I følgende beregninger er der ikke taget stilling til, hvad de indførte teknologier koster.

Fravalg af forsuring: Etablering af forsuring af gyllen i alle stalde for at reducere ammoniakfordampningen vil koste ca. 1,4 millioner kr i investering og årlige omkostninger på ca. 135.000 kr (jf. notat om forudsætninger for de økonomiske beregninger af BAT teknologier fra maj 2009) hertil skal lægges omkostninger til forbrug, som er på nogenlunde samme niveau, hvilket giver en samlet årlig omkostning på ca. 270.000 kr. Dette er mere end de beregnede maksimale meromkostninger på 167.008 kr. Beregningerne er baseret på beregninger for slagtesvin og kan derfor ikke umiddelbart overføres på et soanlæg. Endvidere er det sandsynligt, at forsuringen i eksisterende stalde vil medføre yderligere omkostninger (fx ekstra omrøringsbrønd). Med 697 DE i et so- og smågrisehold vurderes investeringen ikke at være BAT. Forsuring udelukkende på de nye stalde vil koste godt 1,3 millioner kr i investering og årlige omkostninger på ca. 130.000 kr. (jf. notat om forudsætninger for de økonomiske beregninger af BAT teknologier fra maj 2009). Dette er også mere end de beregnede maksimale meromkostninger på 167.008 kr.

Fravalg af luftrensning: Syrerensning af afkastluften fra et staldanlæg på ca. 500 DE (svarende til dyreholdet i de nye stalde) vil koste mellem knap 1,7 million kr. og ca. 8,4 millioner kr. med årlige omkostninger på hhv. ca. 229.000 og ca. 1,1 million kr. ved 100 % luftrensning. Ved 20 % luftrensning bliver beløbene mellem knap 470.000 kr. og ca. 2,4 millioner kr. med årlige omkostninger på hhv. ca. 61.000 kr. og ca. 310.000 kr. (jf. notat om forudsætninger for de økonomiske beregninger af BAT teknologier fra maj 2009). 20 % luftrensning vil svare til den ammoniakreduktion, der i forvejen opnås med gyllekøling, overdækning af gyllebeholder og foderkorrektion. Beregningerne er baseret på beregninger for slagtesvin og kan derfor ikke umiddelbart overføres på et so- og smågriseanlæg. Endvidere er der tale om to separate stalde. Med en udvidelse på netto ca. 350 DE søer og smågrise vurderes investeringerne og meromkostninger ikke at være proportionalt. Dertil kommer, at der stadig er tekniske problemer med anlæggene, og at der skal påregnes et vist tidsforbrug til overvågning. Scanairclean og Turbovent, som beregningerne er fortaget for, er således heller ikke tilgængelige på det danske marked længere. Denne teknologi er derfor fravalgt, og der er ikke lavet nærmere beregninger for økonomi.

Redegørelse for renovering af staldanlægget:

Forventet tidsforløb for gennemgribende renovering af staldafsnit:

Staldafsnit 3b: ca. 20 år

Staldafsnit 19: ca. 30 år (ny stald i etape II)

Staldafsnit 3a: ca. 20-25 år

Staldafsnit 21: ca. 30 år (ny stald i etape I)

Staldafsnit 5: ca. 15-20 år

Staldafsnit 20: ca. 30 år (ny stald i etape I)

Staldafsnit 2: nedrives i forbindelse med gennemførelse af etape 2

Staldafsnit 6: ca. 15-20 år

Staldafsnit 3: ca. 20 år

Staldafsnit 21a: ca. 30 år (ny stald i etape II)

Staldafsnit 3c: ca. 20 år

Når staldene skal renoveres, vil der blive taget højde for, hvilke muligheder der er for at leve op til det, som på det tidspunkt er BAT for staldsystemer.

Ud over BREF-dokumentet, Miljøstyrelsens teknologiblade og BAT-byggebladene er der www.husdyrgodkendelse.dk's beregninger. Med de angivne tilpasninger kommer systemet til den konklusion, at ammoniakreduktionskravet er mere end overholdt. Ammoniakreduktionskravet er politisk vedtaget og indarbejdet i www.husdyrgodkendelse.dk.

Miljømyndighedens vurdering

Miljøstyrelsen har udsendt ”Vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af bedste tilgængelige teknik (BAT) for husdyrbrug med konventionelt hold af søer med produktion af smågrise til 7 kg (gyllebaserede staldsystemer)”, ”Vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af bedste tilgængelige teknik (BAT) for husdyrbrug med konventionel produktion af smågrise (gyllebaserede systemer)” og ”Vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af bedste tilgængelige teknik (BAT) for husdyrbrug med konventionel produktion af slagtesvin (gyllebaserede systemer)”.

Sønderborg Kommune har beregnet emissionsgrænseværdien for det ansøgte projekt ud fra vejledningerne. Emissionsgrænseværdien er baseret på, at ansøgningen omfatter dels en omlægning af produktionen i de eksisterende bygninger og dels nybyggeri af en stald til drægtige søer, en ny farestald og en ny smågrisestald. Beregningen fremgår af bilag 9. Beregningen viser, at det ansøgte projekt må have en samlet emissionsgrænseværdi på 8.443,3 kg H₃-N per år i etape II. En tilsvarende beregning for etape I viser, at der må være en samlet emissionsgrænseværdi på 6.193,2 kg NH₃-N per år.

Da projektet i etape II har en ammoniakemission på 8.436,45 kg NH₃-N / år lever det op til BAT. Etape I lever med en ammoniakemission på 6.192,62 kg NH₃-N / år ligeledes op til BAT. Se nedenstående tabel:

	Ammoniakemission, etape I	Ammoniakemission, etape II
Emissionsgrænseværdier beregnet ud fra Miljøstyrelsens vejledning	6.193,2 kg	8.443,3 kg
Beregnet emission i www.husdyrgodkendelse.dk	6.192,62 kg	8.436,45 kg
Emissionsgrænseniveauet er overholdt med:	0,58 kg	6,85 kg

For at sikre at ammoniakreduktionskravene overholdes, stilles vilkår om, at de nye stalde 19, 20, 21 og 21 a indrettes med delvis fast gulv.

Ansøger har blandt andre virkemidler benyttet gyllekøling i den nye smågrisestald, i den nye farestald, i nogle af de renoverede staldafsnit og den nye drægtighedsstald samt overdækning af de nye gyllebeholdere og foderkorrektion hos smågrisene for at leve op til BAT. Der stilles vilkår til dette i godkendelsens forskellige afsnit.

Ansøger har også redegjort for, at fravalget af forsuring af gylle og rensning af afgangsluften i de eksisterende staldafsnit. Fravalget sker af praktiske og økonomiske hensyn. Ansøger har også redegjort for staldbygningernes levetid og kommende indførelse af BAT.

Ansøger har således redegjort for, hvorfor anlægget ikke skal leve op til BAT-niveauet for et helt nyt anlæg. Kommunen er enig med ansøger i vurderingen. Sønderborg Kommune vurderer derfor, at ansøger har redegjort for Bedste Tilgængelige Staldteknologi og at projektet lever op til BAT. Læs mere om gyllekøling i afsnit 3.5. Vilkår til gyllekøling begrundes i nævnte afsnit.

Sønderborg Kommune vurderer på baggrund af ovenstående at projektet lever op til BAT, og at

projektet kan realiseres i de ønskede staldbygninger med den ansøgte indretning, og at ansøger i fornødent omfang har redegjort for implementering af BAT i forhold til staldindretning. Læs mere i afsnit 7.

3.4 Ventilation

Al ventilation på ejendommen er mekanisk ventilation. Ventilationstype, maksimal ventilation, antal afkast og højde over kip fremgår af tabel 6 herunder.

Tabel 6. Oplysninger om ventilation

Stald nr.	Ventilationstype	Maksimal ventilation i m ³ /h	Antal afkast	Højde over tagflade (m)
3a	Undertryk	64.000*	4	1
3	Undertryk	26.100*	3	1
5	Diffus (undertryk)	64.000*	8	1
6	Undertryk	27.100*	4	0,7
20	Diffus (undertryk)	47.000*	4	1
19	Diffus (undertryk)	298.000	10	1
21	Undertryk	65.800	6	1
21a	Undertryk	43.800	4	1
3b	Undertryk	26.000*	3	1
3c	Undertryk	26.000*	4	1

*maks. ventilation i etape I

Oplysningerne for nye staldafsnit er beskrevet, sådan som anlæggene forventes opført. Der kan komme mindre ændringer med hensyn til ventilationsydelse og antal afkast.

Der er undertryksventilation i alle stalde, jf. tabel om ventilationsoplysninger. Ventilationssystemerne i alle staldbygninger bliver rengjort hver gang i forbindelse med den almene iblødsætning og vask efter hold. Herved fjernes snavs, der kan yde modstand og dermed påvirke til at øge strømforbruget. Der bliver dog ikke ført en separat logbog over proceduren. Al ventilation er styret af et styringssystem, der regulerer temperaturen ud fra forprogrammerede vækstkurver og temperaturen i stalden, hvilket sikrer, at ventilationen kører optimalt både med hensyn til dyrenes vækst i stalene og i forhold til elforbruget.

Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT (eftersyn og rengøring af ventilatorer, temperaturstyring der sikrer temperaturkontrol og minimumsventilation i perioder, hvor der ikke er behov for ret stor ventilation).”

Miljømyndighedens vurdering

For at sikre at ventilationen til enhver tid fungerer optimalt, herunder har det lavest mulige energiforbrug, stilles der vilkår om, at der skal føres en driftsjournal for ventilationsanlæggene. Der stilles også vilkår om, at ventilationen skal rengøres minimum en gang årligt eller efter hvert hold ved holddrift (fx smågrisestalde). Datoer for rengøring og service skal noteres i journalen, som skal opbevares i fem år og forevises miljømyndigheden på forlangende.

Sønderborg Kommune vurderer, at ventilationssystemet ikke giver anledning til gener for de omkringboende. På baggrund af ejendommens placering i forhold til naboer, vurderes det, at der ikke skal stilles vilkår til de eksisterende eller kommende ventilationsafkast ud over, at de skal føres minimum 0,7 m over tagfladen, det sted de føres ud.

Det eksisterende mekaniske ventilationssystem er styret af et temperaturregulerende styringsystem. Ventilationssystemet efterses og rengøres efter hvert hold. Der stilles vilkår om, at der i det nye anlæg skal installeres undertryksventilation, da dette har det laveste elforbrug. For at sikre så effektiv en ventilation som muligt stilles også vilkår om at der skal være så få ventilatorer i gang som muligt for at få så høj afkasthastighed som muligt. Det er miljømyndighedens vurdering, at ventilationen af staldene lever op til BAT, når vilkårene efterleves.

Ændringer af ventilationsarrangementer må kun ske efter forudgående accept fra Sønderborg Kommune.

3.5 Gyllekøling

I ansøgningsskemaet i www.husdyrgodkendelse.dk er der indtastet gyllekøling med hhv. 19,2 % (etape I) og 16,3 % (etape II) ammoniakreduktionseffekt i de nye stalde og 8.760 driftstimer jf. beregningerne for gyllekøling. Beregningerne viser, at den genvundne varme dækker varmebehovet til opvarmning af klima- og poltestalde, farestalde, mandskabsrum, opvarmning af fodervand og beboelse på hhv. nr. 37 og 39. På ansøgningstidspunktet er der ikke taget stilling til varmepumpernes endelige størrelser og placeringer.

I etape I er det samlede gyllekummeareal med gyllekøling på 1.420 m², fordelt med 620 m² i stalde med træk og slip system (stald 3 og 20) og 800 m² med linespilsanlæg (stald 21). Herudfra kan den nødvendige køleeffekt beregnes ud fra Miljøstyrelsens BAT-blad "Køling af gyllen i svinestalde", 1. udgave, 19. maj 2009. Der skal således være en køleeffekt på gennemsnitligt 16,9 W/m² i etape I og varmepumpen skal kunne levere en køleeffekt på mindst 24,05 W. Se bilag 10 for beregning.

Tabel 7. Gyllekøling – nødvendig køleeffekt Etape I

Stald	Ammoniakreduktion	Nødvendig køleeffekt pr. m ² (W/m ²)	Nødvendig køleeffekt i alt (kW)
Stald 3, 20 og 21	19,2 %	16,9	24,05

I etape II er det samlede gyllekummeareal med gyllekøling på 4.136 m², fordelt med 2.444 m² i stalde med træk og slip system (stald 3,19 og 20) og 1.692 m² med linespilsanlæg (stald 21 og 21a). Herudfra kan den nødvendige køleeffekt atter beregnes. Der skal således være en køleeffekt på gennemsnitligt 15,1 W/m² i etape II og varmepumpen skal kunne levere en køleeffekt på mindst 62,44 W. Se bilag 10 for beregning.

Tabel 8. Gyllekøling – nødvendig køleeffekt Etape II

Stald	Ammoniakreduktion	Nødvendig køleeffekt pr. m ² (W/m ²)	Nødvendig køleeffekt i alt (kW)
Stald 3, 19, 20, 21 og 21a	16,3 %	15,1	62,44

Overskudsvarme genbruges til opvarmning af af klima- og poltestalde, farestalde, mandskabsrum, opvarmning af fodervand og beboelse på hhv. nr. 37 og 39, jf. bilag 10. Inden staldene tages i brug, fremsendes beregning til Sønderborg Kommune, der dokumenterer, at anlægget lever op til nødvendige køleeffekter angivet i oversigten herover.

Som udgangspunkt vil anlægget køre året rundt, men afhængigt af varmepumpens størrelse vil det faktiske antal driftstimer kunne variere.

Gyllekølingslangerne vil blive støbt ned i kanalbunden i staldene. Slangerne vil blive koblet til en varmepumpe. Det er endnu ikke afgjort, hvor varmepumpen skal opstilles. Som hovedregel opstilles varmepumpen, hvor der er behov for at udnytte overskudsvarmen. Hvis pumpen ikke opstilles i den nye stald, vil der føres en slange til varmepumpen – enten nedgravet i jorden eller fx ophængt i staldene. Slangerne er DS godkendte PEL-slang. Der anvendes kølervæske i køleslangerne. Kølervæsken består af ethylenglycol og natrium 2-ethylhexanoat. Der installeres trykfaldsalarmer på væskestand i køleslangerne. Ansøger har søgt om tilladelse efter § 19 i Miljøbeskyttelsesloven.

Der etableres ikke gyllekøling i de eksisterende stalde. Det vurderes, at hvis der etableres gyllekøling i de eksisterende stalde, så vil alt varmen ikke kunne genbruges, idet ejendommens varmebehov opfyldes ved genvinding af varme fra det nye staldanlæg.

Miljømyndighedens vurdering

Som beskrevet i afsnit 3.2 og 3.3 Husdyrhold og staldindretning vurderer Sønderborg Kommune, at det i et projekt af den omhandlede størrelse og som følge af de konkrete forhold i ansøgningen er BAT at etablere gyllekøling i stalde, i det omfang den indvundne varme kan genanvendes.

Gyllekølingsanlægget etableres med henblik på at reducere ammoniakemissionen, jf. afsnit 5.1, hvorfor der stilles vilkår herom, herunder vilkår til indretning, vedligeholdelse og drift.

Der stilles vilkår om, at der i etape II skal være en køleeffekt på gennemsnitligt 16,9 W/m² og varmepumpen skal kunne levere en køleeffekt på mindst 24,05 W. I etape II skal der være en køleeffekt på gennemsnitligt 15,1 W/m² og varmepumpen skal kunne levere en køleeffekt på mindst 62,44 W.

Der stilles vilkår om at der, inden ibrugtagning af anlægget, udarbejdes en tabel, der viser sammenhængen mellem pumpens timetal og køleeffekten i kWh.

Den månedlige driftstid, hvor varmepumper kører efter ibrugtagning, skal noteres i en driftsjournal. Desuden stilles der vilkår om, at kølingsanlægget skal være forsynet med et trykovervågnings-system og alarm, så systemet i tilfælde af lækage stopper automatisk. Ligeledes skal anlægget have påmonteret en typegodkendt elmåler, der måler varmepumpens elforbrug.

Der stilles ligeledes vilkår om, at der skal udføres et årlig autoriseret service på anlægget.

Det vurderes, at der med den beskrevne praksis kan opnås en gennemsnitlig ammoniakreduktion over året på hhv. 19,2 og 16,3 % som angivet i ansøgningen, da anlægget er dimensioneret i henhold til Miljøstyrelsens BAT-blad "Køling af gyllen i svinestalde", 1. udgave, 19. maj 2009.

Det vurderes desuden, at det er sikret at overskudsvarmen fra gyllekøling bliver udnyttet.

Etablering af et gyllekølingsanlæg skal godkendes særskilt af Sønderborg Kommune, Afdeling Vand og Jord i henhold til § 19 i Miljøbeskyttelsesloven. En forhåndstilladelse meddeles samtidig med denne godkendelse.

I forbindelse med gyllekølingsanlægget vil der muligvis komme til at løbe slanger med kølevæske i jorden uden for staldene. For at sikre mod risikoen for forurening af jord og grundvand stilles der vilkår om, at staldene ikke må bygges før en tilladelse til etablering af gyllekølingsanlægget efter Miljøbeskyttelseslovens § 19 er meddelt af afdelingen for Vand og Jord, Sønderborg Kommune. Sønderborg Kommune vurderer, at vilkårene i tilladelsen efter § 19 i Miljøbeskyttelsesloven sikrer mod risiko for forurening af jord og grundvand.

Vilkårene for gyllekøling er fastsat i overensstemmelse med vilkårsforslagene i BAT-blad Køling af gyllen i svinestalde 1. udgave 19.05.2009.

3.6 Fodring

I foderladen, bygning 4 er der 6 færdigvaresiloer samt en fedttank. Der er ligeledes en vådfoderblander og en mølle.

Råvarerne til foderblandingerne bliver leveret på ejendommen i bigbags og opbevares i disse i foderladen indtil anvendelse. Sojaskrå leveres dog i løs vægt og tippes af på ladegulvet og fedt opbevares i en fedttank.

Al foderet til søerne bliver produceret på ejendommen. Der produceres flere forskellige foderblandinger tilpasset søernes produktionscyklus og smågrisenes behov. Herved sikres en optimal fodring som er tilpasset de enkelte dyrs behov. Der benyttes 2 vådfoderblandinger til søerne, tre tørfoderblandinger til smågrisene og en tørfoderblanding til poltene og slagtesvinene.

Det vurderes, at der ingen støvgener er for naboer i forbindelse med håndteringen af foderet.

Der er ikke ensilageoplæg på ejendommen.

Der er på ansøgningstidspunktet ikke pålagt ejendommen restriktioner i forhold til fodring. I nudrift er der derfor ikke indtastet særlige oplysninger, hvorved www.husdyrgodkendelse.dk beregner på baggrund af normtal.

For at leve op til Miljøstyrelsens Vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT) for husdyrbrug med konventionelt hold af søer med produktion af smågrise til 7 kg (gyllebaserede staldsystemer) samt de tilsvarende vejledninger for produktion af smågrise og slagtesvin, har ansøger valgt at foderkorrigere hos smågrisene i begge etaper.

I etape I er der i ansøgningssystemet indtastet et foderforbrug på 1,97 FEsv/kg tilvækst og 164,6 g råprotein/FEsv.

I etape II er der i ansøgningssystemet indtastet et foderforbrug på 2,01 FEsv/kg tilvækst og 164,8 g råprotein/FEsv.

Vilkårene for foder til smågrisene bør derfor blive, at kg N ab dyr for smågrise maksimalt må være:

$$(((\text{afgangsvægt} - \text{indgangsvægt}) \times \text{FEsv pr. kg tilvækst} \times \text{g råprotein pr. FEsv}/6250) - ((\text{afgangsvægt} - \text{indgangsvægt}) \times 0,0296 \text{ kg N pr. kg tilvækst})) \times \text{antal producerede smågrise} = x \text{ kg N}$$

Etape I:

$$(((32 \text{ kg} - 7,4 \text{ kg}) \times 1,97 \text{ FEsv pr. kg tilvækst} \times 164,6 \text{ råprotein pr. FEsv}/6250) - ((32 \text{ kg} - 7,4 \text{ kg}) \times 0,0296 \text{ kg N pr. kg tilvækst})) \times 30,089 \text{ smågrise} = \mathbf{15,901 \text{ kg N}}$$

Etape II:

$((32 \text{ kg} - 7,4 \text{ kg}) \times 2,01 \text{ FEsv pr. kg tilvækst} \times 164,8 \text{ råprotein pr. FEsv}/6250) - ((32 \text{ kg} - 7,4 \text{ kg}) \times 0,0296 \text{ kg N pr. kg tilvækst}) \times 48.000 \text{ smågrise} = \mathbf{26.686 \text{ kg N}}$

Det forventes, at der vil være fleksibilitet med hensyn til de forskellige variable parametre, så længe antal kg N ab dyr fra smågrisene ikke overstiges.

Ansøger oplyser følgende om BAT for foder:

Ansøger vil generelt bestrebe sig på at benytte så få foderenheder og så lavt et råprotein- og fosforindhold som muligt.

Der anvendes foder indeholdende et fosfor- og råproteinindhold indenfor de vejledende niveauer i BAT-foder (jf. BREF). Der anvendes 2 blandinger til søer (en til diegivende og en til drægtige søer), 3 blandinger til smågrisene og en til poltene og slagtesvinene.

Vejledende niveauer for råprotein i BAT-foder til svin fremgår af tabel 9.

Tabel 9. Vejledende niveau for råprotein i BAT-foder til svin.

Art	Faser	Indhold af råprotein (% i foder) ¹⁾	Samlet fosforindhold (% i foder) ²⁾
Fravænnede grise	< 10 kg	19-21	0,75-0,85
Smågrise	< 25 kg	17,5-19,5	0,60-0,70
Slagtesvin	25-50 kg	15-17	0,45-0,55
Slagtesvin	50-110 kg	14-15	0,38-0,49
So	Drægtighed	13-15	0,43-0,51
So	Diegivning	16-17	0,57-0,65

¹⁾ Med tilstrækkeligt afvejet og optimal tilførsel af aminosyrer

²⁾ Med tilstrækkeligt fordøjeligt fosfor med brug af fx højtfordøjelige uorganiske foderfosfater og/eller fytase

I forhold til de nye ”Vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT)” for søer, smågrise og slagtesvin, er det Miljøstyrelsens udmelding, at emissionsgrænseværdien for fosfor fra sogylle, smågrise-gylle og slagtesvinegylle er maks. hhv. 23 kg P/DE ab lager, 27,8 kg P/DE ab lager og 18,5 kg P/DE ab lager (også angivet som maks. 32 kg P/ha, 39 kg P/ha og 26 kg P/ha).

Etape I: Med 55,42 DE slagtesvin, 164,78 DE smågrise og 266,03 DE årssøer, bliver det maks. 25,34 kg P/DE ab lager. www.husdyrgodkendelse.dk kommer frem til, at der er gennemsnitligt 24,44 kg P/DE ab lager for det ansøgte projekt.

Etape II: Med 84,44 DE slagtesvin, 239,03 DE smågrise og 373,07 DE årssøer, bliver det maks. 25,27 kg P/DE ab lager. www.husdyrgodkendelse.dk kommer frem til, at der er gennemsnitligt 24,60 kg P/DE ab lager for det ansøgte projekt.

Ansøger oplyser følgende om fravalg:

Fravalg af benzoesyre: Ifølge teknologibladet er tilsætning af 0,5 % benzoesyre til smågrise-foder i princippet omkostningsneutralt. Det vil sige, at udgiften til benzoesyren på 2-3 kr. pr. produceret smågris opvejes af en forbedret produktivitet. Dog kan denne produktivitetsstigning opnås med andre tilsætningsstoffer, og driftsomkostningen for benzoesyre er derfor afhængig af prisforholdet mellem benzoesyre og disse alternative vækstfremmende tilsætningsstoffer.

Det er derfor fravalgt at benytte benzoesyre som virkemiddel i forhold til ammoniakreduktion, idet reduktionen vil være forholdsvis lille.

Miljømyndighedens vurdering

Det vurderes, at der ikke vil opstå gener for naboer i forbindelse med håndtering og opbevaring af foder. Vurderingen er baseret på, at husdyrbruget er placeret i god afstand fra naboer.

Sønderborg Kommune vurderer, at det er BAT-standard med hensyn til fodring for et projekt af den omhandlede størrelse, når foderet ligger indenfor de vejledende BAT-niveauer og når der anvendes fasefodring og der anvendes fytase. Ansøger har valgt at bruge foderkorrektion for at leve op til BAT. Der stilles derfor vilkår til virkemidlet.

Der stilles vilkår om, at det maksimale kg N ab dyr fra smågrisene maksimalt må være 15.901 kg N i etape I og 26.686 i etape II. For at kunne dokumentere dette, stilles vilkår om, at indlægssedler fra indkøb af foder skal gemmes mindst fem år og forevises miljømyndigheden på forlangende. Derudover skal der foreligge dokumentation for foderforbruget til de enkelte dyregrupper (søer, smågrise, polte) i form af fx e-kontrol. Antal fravænnede grise og afgangsvægt for smågrisene skal også kunne dokumenteres enten via e-kontrol eller anden relevant dokumentation.

For at leve op til BAT for management stilles der vilkår om, at der skal føres journal over mængden af forbrugt husdyrfoder samt opstået spild.

Sønderborg Kommune vurderer, at ansøger anvender BAT i tilstrækkeligt omfang på foder, når ovennævnte vilkår overholdes.

3.7 Energi- og vandforbrug

I forbindelse med drift af ejendommen og den beskrevne husdyrproduktion før og efter udvidelsen, er der skønnet at være et forbrug af energi som i tabel 10.

Tabel 10. Forbrug af energi.

Middel	Før udvidelse mængde pr. år	Efter udvidelse mængde pr. år
El til produktionen og korntørring	ca. 275.000 kWh	ca. 464.000 kWh
Gyllekøling	0	ca. 214.000 kWh
El til separation	0	ca. 10.000 kWh
I alt elforbrug	ca. 275.000 kWh	ca. 688.000 kWh

Bedriftens årlige elforbrug til gårdens drift forventes at stige fra 275.000 kWh til 688.000 kWh efter udvidelsen. Det svarer til en forøgelse på 150 %, hvilket bl.a. skyldes forbruget til gyllekøling og separation.

Elforbruget dækker ventilation, belysning, gyllepumper, drift af foderanlæg, separationsanlæg og øvrige elektriske maskiner.

Ejendommens vandforbrug fremgår af tabel 11.

Tabel 11. Forbrug af vand.

Middel	Før udvidelse mængde pr. år	Efter udvidelse mængde pr. år
Vandforbrug, drikkevand i produktionen,	10.600 m ³	21.200 m ³
Vask af stalde, overbrusning, separation m.v.	1.000 m ³	2.000 m ³
I alt	11.600 m ³	23.200 m ³

Stalden forsynes i nudrift og etape I af vand fra egen vandboring. I etape II etableres enten en ny privat vandboring eller ejendommen tilkobles det offentlige vandværk. Bedriftens årlige vandforbrug til gårdens drift forventes at stige fra 11.600 m³ til ca. 23.200 m³ efter udvidelsen/ændringen. Det svarer til en forøgelse på ca. 100 %.

Ansøger oplyser følgende om energibesparende foranstaltninger (BAT):

Der er undertryksventilation i alle stalde, jf. tabel om ventilationsoplysninger. Ventilationssystemerne i alle staldbygninger bliver rengjort hver gang i forbindelse med iblødsætning og vask efter hold. Herved fjernes snavs, der kan yde modstand og dermed virke til at øge strømforbruget. Der bliver dog ikke ført en separat logbog over proceduren. Al ventilation er styret af et styringssystem, der regulerer temperaturen ud fra forprogrammerede vækstkurver og temperaturen i stalden, hvilket sikrer, at ventilationen kører optimalt både med hensyn til dyrenes vækst i staldene og i forhold til elforbruget.

Lyset i de eksisterende stalde er med manuel tænd/sluk-funktion. Belysningen er tændt i forbindelse med arbejde i stalden, og i vintermånederne er lyset desuden tændt i et omfang, så kravene til dyrevelfærd er overholdt (8 timer i døgnet med mindst 40 LUX). Der er timer på belysningen i de fleste af staldafsnittene, og i de nye stalde vil der blive installeret timer på al belysningen. Der er ikke egentlig zoneopdeling af belysningen, men belysningen er dog opdelt, så belysningen kun tændes i én sektion eller i ét staldafsnit af gangen. De nye lysstofrør i staldanlæggene vil være lavenergilystofrør. I drægtighedsstaldene er der lys over foderstationerne fra kl. 21 – 17. I løbe-/kontrolstalden er der lys fra kl. 05 – 17. I farestaldene er der lys fra kl. 07 – 17.

Gulvvarmen på sektionsniveau kan separat tændes og slukkes, så der er mulighed for individuelt tilpasset gulvvarme hos de dyr, der kræver gulvvarme længere end andre. Dette er energibesparende frem for, at der køres med enten aktuel gulvvarme i alle sektionsniveau eller ingen gulvvarme. Gulvvarmen bliver i øvrigt i kolde perioder anvendt som supplement til naturlig udtørring efter vask. Opvarmningen sker ved hjælp af varmegenvinding fra gyllekøling.

I forbindelse med det daglige vedligehold på ejendommen bliver vinduer, de udvendige døre, dørene mellem sektions- og staldafsnit, og andre mulige kuldebroer kontrolleret for at undgå træk og unødvendig energiforbrug. Derudover har ansøger udskiftet de eksisterende cirkulationspumper i driftsbygningerne løbende indenfor de seneste år.

Elforbruget bliver fjernaflæst hver måned. Opgørelsen fra fjernaflæsningen fungerer som journal over energiforbruget.

Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT (delvis lavenergibelysning, eftersyn og rengøring af ventilatorer, temperaturstyring der sikrer temperaturkontrol og minimumsventilation i perioder, hvor der ikke er behov for ret stor ventilation).

Ansøger oplyser følgende om vandbesparende foranstaltninger (BAT):

Der er installeret overbrusning i alle staldafsnit, dog med undtagelse af farestalden og løbeafdelingen. Overbrusning bliver anvendt både til køling af dyrene og til at styre deres gødeadfærd. Overbrusningen imødekommer et dyrevelfærdsmæssigt krav, hvilket dog medfører et øget vandforbrug.

I den eksisterende smågrisestald og i den nye smågrisestald er der/vil der være installeret foderautomater med integrerede drikkenipler. Til de løsgående søer i den projekterede drægtighedsstald vil der blive installeret vandkopper. I de eksisterende farestier og i den nye farestald er og skal der indrettes med ventiler over krybben til søerne.

I stalde med overbrusningsanlæg, bliver anlægget anvendt til iblødsætning før vask (dyserne skiftes fra overbrusning til iblødsætning). Herefter bliver staldene vasket med højtryksrenser og koldt vand. Både iblødsætningen og vask med højtryksrenser er vandbesparende, mens anvendelse af koldt vand er energibesparende.

I farestalden bliver alle drikkevandstildelingen til søerne og pattegrisene kontrolleret og eventuelt opspændt eller udskiftet, før søerne indsættes i farestierne. Alle synlige vandrør, vanboringsbøjler m.v. bliver efter hver fravæning kontrolleret og eventuelt opspændt eller helt udskiftet, hvis de lækker vand. Ovenstående sker for at sikre en god og stabil drikkevandstilførsel, undgå eventuelle lækager og vandspild, samt opretholde produktionsniveauet.

Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT (brug af iblødsætningsanlæg og vask med højtryksrenser samt drikkenipler i drikkekopper og foderautomater/krybber). Vandforbruget måles ikke som sådant, men tjekkes løbende (ca. en gang om ugen). Staldene kontrolleres dagligt og der udføres småreparationer med det samme eller der tilkaldes service, hvis der er behov for det.

Miljømyndighedens vurdering

I henhold til EnergiMidts beregningsmodel for svinehold er elforbruget for en tilsvarende produktion godt 533.000 kWh. Det forventede forbrug på 688.000 kWh i ansøgt drift er derfor en del højere end normen. Dette skyldes primært at der skal bruges ca. 214.000 kWh til at holde gyllekølingsanlægget kørende. Til gengæld spares en mængde energi til opvarmning af anlægget. Hvis der ses bort fra elforbruget til gyllekøling forventes et elforbrug på ejendommen på lidt under gennemsnittet for et produktion af tilsvarende størrelse.

For at sikre en god udnyttelse af ressourcerne stilles der vilkår om, at ejendommen skal gennemgå et energieftersyn, hvis elforbruget overstiger 700.000 kWh. Energieftersynet er gratis og fås ved henvendelse hos elselskabet.

Der stilles vilkår om, at besøgsrapporten fra et eventuelt energieftersyn skal sendes til miljømyndigheden. Der stilles også vilkår om, at hvis besøgsrapporten viser energiforbedringer, som via besparelse på el kan tilbagebetales indenfor to år, skal disse udføres senest to år efter modtagelsen af rapporten.

For at miljømyndigheden kan kontrollere elforbruget skal det dokumenteres, for eksempel ved fremvisning af elregning. Dokumentation skal gemmes mindst fem år og fremvises miljømyndigheden på forlangende.

Det fremgår af tabel 11, at det forventede vandforbrug til drikkevand vil være ca. 21.000 m³ årligt efter udvidelsen.

I henhold til "Håndbog for svinehold 2008" er det gennemsnitlige årlige vandforbrug for en tilsvarende produktion ca. 17.800 m³ vand +/- 25 %. Det vurderes derfor, at vandforbruget på ejendommen ligger inden for normtallene. For at sikre en god udnyttelse af vandressourcen stilles der vilkår om, at hvis vandforbruget overstiger 23.200 m³ årligt, skal ansøger indsende redegørelse til kommunen om, hvorfor vandforbruget er steget og hvilke tiltag der planlægges brugt til at nedbringe vandforbruget.

For at sikre, at der sker en god udnyttelse af ressourcerne, stilles der vilkår om, at forbruget af vand skal registreres årligt, således det er muligt at følge forbruget og dermed lave en indsats, hvis forbruget stiger.

Det er miljømyndighedens vurdering, at virksomheden lever op til kravene til BAT for energi og vandforbrug, hvis ovenstående vilkår overholdes og virksomheden i øvrigt drives som beskrevet.

I etape II nedlægges den nuværende vandboring, når den sidste del af drægtighedsstalden, som ligger inden for 25 m af vandboringen, bygges. Herefter etableres enten en ny vandboring, som overholder afstandskravene eller ejendommen tilsluttes offentligt vandværk. Der stilles vilkår her til.

Der skal indhentes særskilt indvindingstilladelse fra Sønderborg Kommune, afdelingen for Vand og Jord til at øge indvindingen fra egen boring i etape I.

3.8 Spildevand

Rengøringsvand og drikkevandsspild er beregnet og indgår i den samlede gyllemængde. Tabel 12 viser en oversigt over spildevand.

Tabel 12. Oversigt over produceret spildevandsmængde

Spildevandstyper	m³ /år efter udvidelse	Afledes til	Renseforanstaltning
Rengøringsvand, drikkevandsspild mv.	ca.1.650 m ³	Løber i gyllekanaler og videre til gyllebeholder	Ingen
Sanitært spildevand fra stuehus	ca. 170 m ³	Via septiktank til vandløb	Septiktank
Sanitært spildevand fra folkehøldsfaciliteter	Ca. 100 m ³	Via septiktank til vandløb	Septiktank
Befæstet areal til separationsanlæg (anvendes som fyldeplads i etape 1)	Ca. 100 m ³	Gyllebeholder	Ingen
Tagvand	10.357 m ³	Gennem regnvandsledninger til forsinkelsesbassin, videre til rørlagt vandløb og ud i Kværsløkke bæk	Ingen

Bilag 4 viser et oversigtskort med angivelse af afløbsforhold for ejendommen.

Mængden af rengøringsvand til vask af stalde, drikkevandsspild og vand til overbrusning er skønnet. Tagvand er skønnet ud fra 0,7 m³ pr m².

Beregninger af det samlede tagfladeareal med afløb viser, at der er ca. 7.026 m² tagflade i nudrift og 14.796 m² i ansøgt drift. Ansøger har indsendt en udfyldt ansøgning om tilladelse til udledning af overfladevand. Ansøgningen bliver behandlet af Vand og Jord afdelingen, som meddeler spildevandsudledningstilladelse.

Vaskeplads

Der er ingen vaskeplads på ejendommen. Vask af maskiner osv. foregår på adressen Avntoftvej 9 (ansøgers fars ejendom), hvor der er en vaskplads.

Spildevand tilledt gyllebeholder

Jf. standardkapacitetsberegning er der ca. 6,32 m³ gylle/årso (beregnet som worst case med alle dyr i løbe- og drægtighedsstalde løse med 4,64 m³ gylle pr. so, selv om der er individuel opstaldning i løbeafdeling, og 1,68 m³ gylle pr. so i farestald) (heri er der inkluderet 340 l vaskevand pr. so). For smågrise er der 0,144 m³ gylle/gris 7,3-32 kg og for smågrise 7,4-32 kg er der 0,137 m³ gylle/gris (heri er der inkluderet 20 l vaskevand pr. dyr og 15 l drikkevandsspild). For slagtesvin beregnes 0,47 m³ gylle/dyr 32-107 kg (heri er der inkluderet 25 l vaskevand pr. dyr og 75 l drikkevandsspild). For slagtesvin 30-102 kg regnes 0,43 m³/dyr.

Kapacitetsberegning (Etape 1):

$$1.141 \text{ årssøer} \times 6,32 = 7.211 \text{ m}^3$$

$$33.089 \text{ smågrise } 7,4\text{-}32 \text{ kg} \times 0,137 \text{ m}^3 = 4.533 \text{ m}^3$$

$$793 \text{ polte } 32\text{-}107 \text{ kg} \times 0,47 \text{ m}^3 = 373 \text{ m}^3$$

$$1.202 \text{ slagtesvin } 32\text{-}107 \text{ kg} \times 0,47 \text{ m}^3 = 565 \text{ m}^3$$

$$\text{I alt } 12.682 \text{ m}^3$$

Opbevaringskapacitet i gyllebeholdere = 10.976 m³ (se afsnit 4.2)

Der er altså ca. 10,4 måneders opbevaringskapacitet i ansøgt drift i gyllebeholdere alene.

Kapacitetsberegning (Etape 2):

$$1.600 \text{ årssøer} \times 6,32 = 10.112 \text{ m}^3$$

$$48.000 \text{ smågrise } 7,4\text{-}32 \text{ kg} \times 0,137 \text{ m}^3 = 6.576 \text{ m}^3$$

$$3.040 \text{ polte/slagtesvin } 32\text{-}107 \text{ kg} \times 0,47 \text{ m}^3 = 1.429 \text{ m}^3$$

$$\text{Regnvand fra befæstet plads til separationsanlægget} = 100 \text{ m}^3$$

$$\text{I alt } 18.217 \text{ m}^3$$

Opbevaringskapacitet i gyllebeholdere = 14.450 m³ (se afsnit 4.2)

Der er altså ca. 9,5 måneders opbevaringskapacitet i ansøgt drift i gyllebeholdere alene.

Miljømyndighedens vurdering

De beskrevne spildevandstyper kan opdeles i sanitært spildevand (fra stuehus og mandskabsrum), spildevand fra husdyrproduktionen (vask af stalde, maskiner mv. samt regnvand fra vaskepladsen) samt uforurennet regnvand fra tage og omgivende arealer. Sønderborg Kommune vurderer, at når sanitært spildevand afledes til septiktank og når spildevandet fra husdyrproduktionen ledes til gyllebeholdere og uforurennet regnvand fra staldene ledes til regnvandsbassin og videre til vandløb, så sker afledningen miljømæssigt forsvarligt.

For at sikre mod forurening i forbindelse med vask af maskiner mv. stilles vilkår om, at vask af landbrugsmaskiner, transportbiler, sprøjte mv. skal ske på en vaskeplads med en tæt, befæstet bund med afløb til forbeholder eller gyllebeholder. Pladsen skal være to meter længere og bredere, end den største maskine som vaskes derpå.

Der sker en forøgelse i den samlede tagflade med afløb på 7.770 m². Der er ansøgt om at etablere et forsinkelsesbassin, hvorigennem afledning af regnvand fra staldanlægget skal ske. Der er meddelt

udledningstilladelse fra afdeling for Vand og Jord i forbindelse med denne godkendelse.

Sønderborg kommune vurderer, at udledningen af næringsstoffer i vandet fra tagflader og lignende ikke vil skade miljøet, når vilkårene i udledningstilladelsen er overholdt. Vilkårene er nærmere beskrevet i udledningstilladelsen.

3.9 Affald

Spildolie og oliefiltre bortskaffes af det værksted, der udfører service på maskinerne. Kemikalier og andet farligt affald afleveres til kommunal containerplads og brugte kanyler afleveres på apoteket.

Der er normalt ikke større oplag af spildolie, olie, brændstoffiltre og batterier, da disse skiftes på et værksted, som bortskaffer disse dele.

Andet erhvervsaffald som tomme pesticiddunke, pap, papir, katetre og medicinglas opbevares i en renovationscontainer og bortskaffes efter behov.

Tabel 13 viser en redegørelse for håndtering af affald. Alle mængder er skønnede.

Tabel 13 Affald

Affaldstype	Opbevaringssted	Transportør	Modtageanlæg	Mængder	EAK-kode	ISAG-kode
Olie- og kemikalieaffald:						
Spildolie	Lade	Olieleverandør	Olieleverandør	ca. 200 l	13.02.08	06.01
Olie- og brændstoffiltre	-	-	-	Ingen	16.01.07	06.05
Blyakkumulatorer	-	-	-	Ingen	16.06.01	05.99
Rester af bekæmpelsesmidler	-	-	-	Ingen	20.01.19	05.12
Spraydåser	I kasse i mellembygning ved staldene	Egen transport	Genbrugsplads	ca. 120 stk.	15.01.10	23.00
Medicinrester	-	-	-	Ingen	18.02.08	05.13
Kanyler i særlig beholder	I kanyleboks i teknikrum	Egen transport	Apotek	ca. 2 bokse	18.02.02	66.00
Batterier – alle typer	I teknikrum	Egen transport	Genbrugsplads	ca. 40 stk.	20.01.33	77.00
Fast affald:						
Tom emballage (papir/pap)	Container 2 m ³	Dagrenovation	Ukendt	Tømmes Ugentligt	15.01.01	50.00
Tom emballage (plast)	Container 2 m ³	Dagrenovation	Ukendt	Tømmes Ugentligt	15.01.02	52.00
Lysstofrør og elsparepærer	Samles i teknikrum	Egen transport	Genbrugsplads	ca. 30 stk.	20.01.21	79.00
Jern og metal	Palle kasse i lade	Lokal skrot-handler	Lokal skrot-handler	1 tons	02.01.10	56.20
Tomme olietromler og olietanke	-	-	-	Ingen	15 01 04	
Diverse brændbart	Container 2 m ³	Dagrenovation	Ukendt	Tømmes Ugentligt	Afhængig af indhold	19.00

Tomme medicin- glas	Container 2 m ³	Dagrenova- tion	Ukendt	Tømmes Ugentligt	15..01.07	51.00
Paller	Foderlade	Fragtmand	Fragtcentral	ca. 2/uge	15.01.03	62.00

Selvdøde og aflivede patte- og smågrise opbevares i en kølecontainer indtil afhentning. Selvdøde og aflivede søer og slagtesvin opbevares på afhentningspladsen, placeret på modsatte side af Felstedvej indtil afhentning. De selvdøde og aflivede slagtesvin og søer lægges under kadaverskjul hævet fra jorden. Dyrene er ikke synlige fra Felstedvej. Daka afhenter dyrene. Dyr til afhentning tilmeldes pr. telefon. Placeringen af afhentningspladsen er angivet på bilag 2.

Ca. 5 tons aske fra halmfyret opbevares i overdækket markstak. Asken spredes på ansøgers udbringningsarealer.

Miljømyndighedens vurdering

For at sikre en korrekt affaldshåndtering stilles vilkår til opbevaring, håndtering samt bortskaffelse af rester af bekæmpelsesmidler og farligt affald.

Vilkårene vurderes at være tilstrækkelige til at forhindre gener for omgivelserne og forurening fra affald.

Virksomheden skal desuden være opmærksom på, at alt affald skal opbevares, transporteres og bortskaffes i overensstemmelse med de til enhver tid gældende bestemmelser herom. Der henvises til:

- *Affaldsbekendtgørelsen*
- *Forskrift for opbevaring af farligt affald og kemikalier Forskrift 1/2011*
- *Regulativ for erhvervsaffald, 2011*
- *Regulativ for husholdningsaffald, 2011*
- *Bekendtgørelse om opbevaring af døde dyr*

Undtaget er dog bestemmelserne i *Forskrift for opbevaring af farligt affald og kemikalier*, som ikke gælder godkendelsespligtige virksomheder, og dermed ikke for denne ejendom. For at sikre, at der ikke sker forurening på ejendommen i forbindelse med opbevaring og håndtering af farligt affald og kemikalier, stilles der vilkår herom. Vilkårene vil være i overensstemmelse med bestemmelserne i *Forskrift for opbevaring af farligt affald og kemikalier*.

Reglerne i "Bekendtgørelse om opbevaring af døde dyr" skal efterleves.

I henhold til regulativerne gælder det, at medicinrester (inklusive vaccinerester og brugte kanyler) skal afleveres på apoteket. Tømt emballage kan bortskaffes med dagrenovationen.

Ejer skal sikre sig, at genanvendeligt affald bliver sorteret afleveret til et registreret genanvendelsesanlæg.

3.10 Råvarer og hjælpestoffer

Forbruget af energi og vand er beskrevet i afsnit 3.7.

Tabel 14 viser en oversigt over forbruget af råvarer og hjælpestoffer.

Tabel 14. Forbrug af råvarer og hjælpestoffer

Middel	Før udvidelse mængde pr. år	Efter udvidelse mængde pr. år
Halm til opvarmning	250 tons	0
Dieselolie	25.000 l	25.000 l

Halm til opvarmning opbevares i halmladen, bygning 7. Halmfyret forventes erstattet med varme fra gyllekølingen efter gennemførelse af etape 2.

Kemikalier opbevares i et separat aflåst rum ved rampen til poltestalden, bygning 6. Der er intet afløb i rummet. Sprøjten vaskes i marken.

Medicin opbevares i køleskab i staldanlægget.

Ejendommens tankanlæg og placering fremgår af tabel 15 og bilag 2.

I det sydøstlige hjørne af foderladen står en dieselolietank på 5.900 l. Tanken står på befæstet areal, og der er ikke mulighed for afløb til regnvandssystem. Tanken er på ben og har påfyldningsalarm.

Tabel 15. Tankanlæg

Anvendelse og placering	Størrelse	Fremstillings år	Type godk. nr.
Dieselolietank i foderlade	5.900 l	2009	01-5023

Olieråvarer som smøreolie, motorolie mv. opbevares i lade på fast gulv

Miljømyndighedens vurdering

Ejendommen opvarmes i nudrift med varme fra halmfyret. En del af halmen vil fremadrettet blive erstattet med varme fra gyllekølingen.

Sønderborg Kommune vurderer, at olietanke på et husdyrbrug, der godkendes efter Husdyrloven, er omfattet af Olietankbekendtgørelsen. Der er derfor kun behov for at stille vilkår om, at tankning af diesel skal ske på en plads med fast og tæt bund, enten med afløb til olieudskiller eller således, at spild kan opsamles, og at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand, og at håndtering af olie- og brændstof i øvrigt skal foregå på en måde, således at der ikke opstår risiko for forurening af jord, overfladevand eller grundvand.

Nye olietanke skal anmeldes til Sønderborg Kommune inden de stilles op. Det følger af Olietankbekendtgørelsen.

Der er ikke angivet nøjagtigt hvilke typer bekæmpelsesmidler og kunstgødning, der anvendes på virksomheden. For at sikre imod forurening ved uheld stilles der vilkår om, at eventuelle bekæmpelsesmidler skal opbevares i et rum med tæt gulv og uden mulighed for afløb til kloak, dræn eller lignende. Bekæmpelsesmidlerne må kun opbevares i den oprindelige emballage.

3.11 Driftsforstyrrelser eller uheld

Overpumpning af gylle fra stald til forbeholder sker ca. 1 gang ugentligt efter udvidelsen ved hjælp af en elektrisk pumpe. Hovedafbryderen til pumpen er placeret inde i stalden. Hovedafbryderen slukkes altid inde i stalden, således at uvedkommende ikke kan aktivere pumperne udenfor. Før der bliver pumpet gylle fra forbeholderen til gyllebeholderne, kontrolleres det, om der er plads i gyllebeholderen. Derudover er der under pumpningen løbende opsyn. Sådan som forbeholderen og gyllekanalerne er konstrueret, kan der ikke ske overløb ved udslusning af gylle fra staldene.

Skulle uheldet være ude og en gyllebeholder fx bryder sammen, og gyllen løber ud på de omgivende arealer, vil en del af gyllen kunne sive ned gennem jorden. Værst tænkeligt kan gyllen sive ned i drænene. For at forhindre en sådan situation, vil gyllen forsøges tilbageholdt ved at lægge jordvolde ud vha. rende graver.

I forbindelse med fx slagteristrejke kan der midlertidigt være flere dyr på ejendommen. Dette vil bevirke, at lugtemissionen fra staldanlægget bliver større end normalt. Denne situation forventes at forekomme meget sjældent.

Omkring gyllebeholderne er der lukkede omfangsdræn og pejlebrønde, som bl.a. inspiceres i forbindelse med tømning af gyllebeholderne. Omfangsdrænets primære formål er at tjekke grundvandsstanden, så beholderen ikke tømmes i niveau under grundvandsstand, idet tømning under grundvandsstand vil kunne forårsage brud på gyllebeholderens bundplade og dermed utæthed.

Sandsynligheden for driftsforstyrrelser og uheld i forbindelse med påfyldning og brug af olie forventes at være meget lille. Dieselolietanken er af nyere dato og er placeret i foderladen på fast gulv, hvor eventuelt spild kan ses og evt. opsamles. Påfyldning fra dieseltanken kan kun foregå ved, at man manuelt holder påfyldningsstuds. Derfor vil der altid være en til stede under påfyldningen.

Der er udarbejdet en beredskabsplan, der beskriver hvordan medarbejdere og ejer skal handle i tilfælde af en række kritiske situationer.

Miljømyndighedens vurdering

Det vurderes, at der kan være en vis risiko for driftsforstyrrelser og uheld i forbindelse med håndtering og transport af gylle, samt håndtering af olie og bekæmpelsesmidler. Det er derfor vigtigt, at beredskabet straks tilkaldes ved uheld, der medfører forurening, og at miljømyndigheden orienteres efterfølgende. Det er dog stadig virksomhedens pligt at forebygge og afværge driftsforstyrrelser og uheld – ligesom det er virksomhedens pligt at genoprette den hidtidige tilstand (jf. miljøbeskyttelseslovens § 71).

Ejendommens beredskabsplan skal som minimum hvert andet år gennemgås og eventuelt rettes til, såfremt der er sket ændringer. "Nærved uheld" skal noteres, og der skal udarbejdes procedure med henblik på at forebygge situationen fremover. Driftspersonalet skal gøres bekendt med proceduren.

Der stilles dertil vilkår om, at beredskabsplanen skal være udformet på et sprog, som de ansatte forstår, og den skal være kendt af de ansatte. Beredskabsplanen skal endvidere være fysisk placeret, så den er let tilgængelig.

4 Gødningsproduktion og –håndtering

4.1 Gødningstyper, mængder og opbevaring

Tabel 16 og 17 viser en oversigt over de forskellige typer husdyrgødning m.v. der produceres, modtages og afsættes i den ansøgte produktion. Tabel 16 og 17 viser også en oversigt over indholdet af

kvælstof og fosfor, samt produktionens størrelse i antal DE. Det fremgår også af tabellen om gyllen produceres, afsættes eller modtages.

Der er udarbejdet separate §16-arealgodkendelser til Limbækvej 9, Snurom 6 og Felstedvej 36 i forbindelse med revurderingen af ejendommen i 2009. Udover disse §16-godkendelser er der endvidere udarbejdet en §16-godkendelse for Felstedvej 35 i forbindelse med denne godkendelse.

Fordelingen af tilført og fraført husdyrgødning i etape I ses i tabel 16.

Tabel 16. Oversigt over husdyrgødning – etape I

Gødningstype	Kg kvælstof	Kg fosfor	Udnyttelses %	DE
Gylle fra Felstedvej 39	51.827,86	11.884,66	75	486,21
Afsat husdyrgødning - svinegylle til biogasanlæg	13.325	3.081	75	125,00
Afsat husdyrgødning - Felstedvej 35	2.500	616	75	23,45
Afsat husdyrgødning, Limbækvej 9	4.706	1.112,9	75	44,15
Afsat husdyrgødning, Snurom 6	4.530	1.048	75	42,5
Afsat husdyrgødning, Huholt 15	4.264	985,96	75	40,0
Afsat husdyrgødning - Felstedvej 36	1.924	448	75	18,19
I alt til rådighed	20.578,86	4.592,80	75	192,92

I etape II etableres gylleseparation. 80 % af gyllen fra ejendommen separeres. Resten af gyllen afsættes usepareret til biogasanlæg. Fiberfraktionen fra separationen afsættes ligeledes til biogasanlæg. Fordelingen af tilført og fraført husdyrgødning i etape II ses i tabel 17.

Tabel 17. Oversigt over husdyrgødning – etape II

Gødningstype	Kg kvælstof	Kg fosfor	Udnyttelses %	DE
Gylle fra Felstedvej 39	75.639,74	17.198,32	75	696,54
Afsat husdyrgødning - Fiberfraktion til biogasanlæg	17.603	6.905	50	199,0
Afsat husdyrgødning - svinegylle til biogasanlæg	14.941,1	3388,32	75	138,53
Afsat husdyrgødning - rejektivand, Felstedvej 35	3.000	499	85	25,0
Afsat husdyrgødning - rejektivand, Limbækvej 9	5.303	882	85	44,19
Afsat husdyrgødning - rejektivand, Snurom 6	5.400	898	85	45,0

Afsat husdyrgødning - re- jektvand, Huholt 15	3.840	638,4	85	32,0
Afsat husdyrgødning - re- jektvand, Felstedvej 36	2.217	268	85	18,48
Rejektvand i alt til rådighed	23.335,64	3.719,60	85	194,33

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at den angivne gødningsmængde svarer til den ansøgte produktion, når der anvendes separation og afsættes husdyrgødning til biogas.

4.2 Flydende husdyrgødning

Der er foretaget en kapacitetsberegning i forbindelse med ansøgningen, se afsnit 3.8. Den beregnede gødningsmængde (inklusive rengøringsvand, drikkevandsspild og regnvand) er i etape I i alt 12.682 m³ pr. år og i etape II 18.217 m³ pr. år. Ifølge ansøgningsmaterialet er der i etape I en samlet opbevaringskapacitet for ejendommen i gyllebeholderne på 10.976 m³, hvilket svarer til 10,4 måneders opbevaring, og i etape II en samlet opbevaringskapacitet i gyllebeholderne på 14.450 m³, hvilket svarer til 9,5 måneders opbevaring. Der findes 4 eksisterende gyllebeholdere på ejendommen, hvoraf de tre fjernes i forbindelse med etape II. I forbindelse med udvidelsen bygges i stedet en gyllebeholder i etape I og en gyllebeholder i etape II. De nye gyllebeholdere overdækkes med fast overdækning i form af teltdug. Deres placering kan ses på situationsplanen, bilag 1.

Tabel 18 viser en oversigt over opbevaringen af husdyrgødningen. % før og efter er de oplysninger om procentvis fordeling i de forskellige beholdere, der er indtastet i www.husdyrgodkendelse.dk. De i parentes viste procentsatser, er fordelingen i de lejede beholdere (indtastes ikke i www.husdyrgodkendelse.dk).

Tabel 18. Oversigt over anlæg til gødningsopbevaring

Anlæg	Kapa- citet i m ³	Opførelse- sår/behold erkontrol	Overdækning	% før	% eta- pe I	% eta- pe II
Gyllebeholder	400	1973/2004	Naturligt flydelag	8	4	-
Gyllebeholder	1.100	1977/2011	Naturligt flydelag	23	10	-
Gyllebeholder	1.250	1991/2011	Naturligt flydelag	26	12	9
Gyllebeholder	2.026	1994/2007	Naturligt flydelag	43	20	-
Lejet gyllebeholder på Avntoftvej 9	2.000	1994/2004	Naturligt flydelag	-	-	(14)
Ny fortank	200	2015*	Overdækkes med fast overdækning	-	-	1
Ny gyllebeholder	5.500	2012	Overdækkes med fast overdækning	-	54	38
Ny gyllebeholder	5.500	2015	Overdækkes med fast overdækning	-	-	38
Eksisterende kana-	Ca. 500	-	-	-	-	-

ler						
Nye kanaler	Ca. 500	2012/2013*	-	-	-	-
I alt		-	-	100	100	100

*forventet årstal

Der er indgået en lejeaftale med ansøgers far, der ejer ejendommen Avntoftvej 9. Aftalen er en 5 årig aftale. Der flyttes gylle til den lejede gyllebeholder i efterår/vinter.

På ejendommen sluses gyllen ud hver 3. uge. I etape 2 vil det blive ændret til ugentlige udslusninger, for at optimere driften af separationsanlægget.

Ansøger oplyser følgende om bedste tilgængelige opbevaringsteknik:

Da der er tale om:

- stabile gyllebeholdere, der kan modstå mekaniske, termiske og kemiske påvirkninger
- gyllebeholderne tømmes hvert år og inspiceres visuelt (tømmes helt 1 gang om året)
- gyllebeholderens bund og vægge er tætte
- der er ingen spjæld, men alt overpumpes via neddykket rør
- gyllen kun omrøres umiddelbart før tømning
- gyllebeholderne er enten overdækket med fast overdækning

og gyllebeholderne kontrolleres ved 10-års beholderkontrollen, vurderes det, at der er BAT med hensyn til gødningsopbevaring jf. referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion (BREF).

Miljømyndighedens vurdering

Den årlige produktion af flydende gødning er i etape I 12.682 m³ og i etape II 18.217 m³. Denne mængde inkluderer rengøringsvand og drikkevandsspild fra staldene. Afløb fra befæstede arealer er også inkluderet og er beregnet til 100 m³. Det samlede årlige behov for opbevaring er således hhv. ca. 12.682 m³ og 18.217 m³.

Ifølge ansøgningsmaterialet er der en samlet opbevaringskapacitet for ejendommen på 10.976 m³ i etape I og 14.450 m³ i etape II. Det svarer til hhv. 10,4 og 9,5 måneders opbevaring i de to etaper. Der vil efter udvidelsen være 3 gyllebeholdere på ejendommen. Placering kan ses på situationsplan, bilag 1.

Der stilles vilkår om, at de nye gyllebeholdere på hver 5.500 m³ skal overdækkes med fast overdækning, og overdækningerne skal være mørkegrå.

Ansøger har redegjort for bedste tilgængelig opbevaringsteknik. Det vurderes, at gyllebeholdere som udgangspunkt sikrer en god og sikker opbevaring af gyllen, og at der med teltdug sikres en god næringsstofudnyttelse og tilstrækkelige begrænsning af lugtgener. Det vurderes, at der med hhv. 10,4 og 9,5 måneders opbevaringskapacitet i gyllebeholdere og forbeholdere alene sikres en god bufferkapacitet på ejendommen. På dette grundlag vurderer kommunen, at der i fornødent omfang er anvendt BAT i forbindelse med opbevaring af husdyrgødning.

Sønderborg Kommune vurderer, at de nye regler om gyllebeholdere og pumper mv. i Husdyrgødningsbekendtgørelsen bevirker, at der ikke er behov for vilkår til udformning og sikring af pumper mv.

For at sikre mod spild af gylle eller uheld med gylle, stilles der vilkår om at håndteringen af gylle skal foregå under opsyn og på en måde, som medfører mindst mulig gene for omgivelserne. Pumpe og gyllevogn skal ved brug altid være under opsyn og eventuelt spild skal opsamles og ledes til gyl-

lebeholder. Påfyldning af gylle til vogn skal ske på støbt plads med afløb til opsamlingsbeholder. Pladsen skal rengøres for spild af flydende husdyrgødning umiddelbart efter periode med daglig påfyldning af gylle er afsluttet.

For at mindske risikoen for forurening og sikre der til enhver tid er tilstrækkelig opbevaringskapacitet, stilles der vilkår om minimum 9 måneders opbevaringskapacitet. Ændringer i opbevaringsaftaler skal skriftligt meddeles miljømyndigheden.

4.3 Gylleseparation

Ansøger etablerer i etape II et separationsanlæg. Ansøger regner med at indkøbe et AL-2-anlæg (tidligere Kemira anlæg) til at separere gyllen i en væskefraktion, der udbringes på markerne og en fiberfraktion, der planlægges afsat til et biogasanlæg.

9 % af rågyllen frasepareres i en fiberfraktion, som indeholder ca. 29 % af rågyllens N-indhold og 50 % af fosforen. Det er især det organisk bundne kvælstof der separeres fra – organisk bundet kvælstof er langsomt optageligt for planterne og giver anledning til den største del af kvælstofudvaskningen.

91 % af rågyllen bliver til en tynd, klar væskefraktion (rejektvand), der ikke bundfælder. Rejektvandet indeholder hovedsageligt kvælstof på ammoniumform, som bindes i jorden og er letoptageligt for planterne.

Fiberfraktionen kan udnyttes i fx biogasanlæg, hvor fraktionen vil have et stort energipotential, idet ca. 90 % af rågyllens methanpotential følger det organiske materiale. Alternativt kan fiberen afbrændes i kraftværker, hvorved det organisk bundne kvælstof omdannes til luftformige kvælstof forbindelser.

Den ikke separerede gylle ledes fra de to forbeholdere, se bilag 7, til den eksisterende gyllebeholder på 1.250 m³ (17) som overdækkes i forbindelse med at den bliver taget i brug som fortank til separationsanlægget. Den separerede gylle opbevares i de 2 nye gylletanke (22 og 23). Separationsanlægget og fibercontaineren placeres på en støbt plads på ca. 120 m². Pladsen får afløb til gyllebeholderen (17). Der vil blive etableret diverse rørforbindelser, som vist på bilag 7. Rørforbindelser for gylle fra fortank til separationsanlægget og videre til de nye gyllebeholdere graves ned.

Produktionskapacitet

Separationsanlægget er dimensioneret til max. 15 m³/ time eller ca. 3.000 DE, så anlægget vil ikke blive udnyttet fuldt ud.

Behandlingen i separationsanlægget foregår med anvendelse af gylle, vand (20 l/m³) og polymer (0,2 – 0,3 l/m³). Elforbrug er på 0,7 kWh/ m³.

Processen er forholdsvis kort og simpel, idet der ikke er noget forbrændingsanlæg tilknyttet.

Trin 1:

Gyllen løber fra virksomhedens stalde til de to fortanke og pumpes videre til den eksisterende gyllebeholder på ca. 1.250 m³ som overdækkes.

Trin 2:

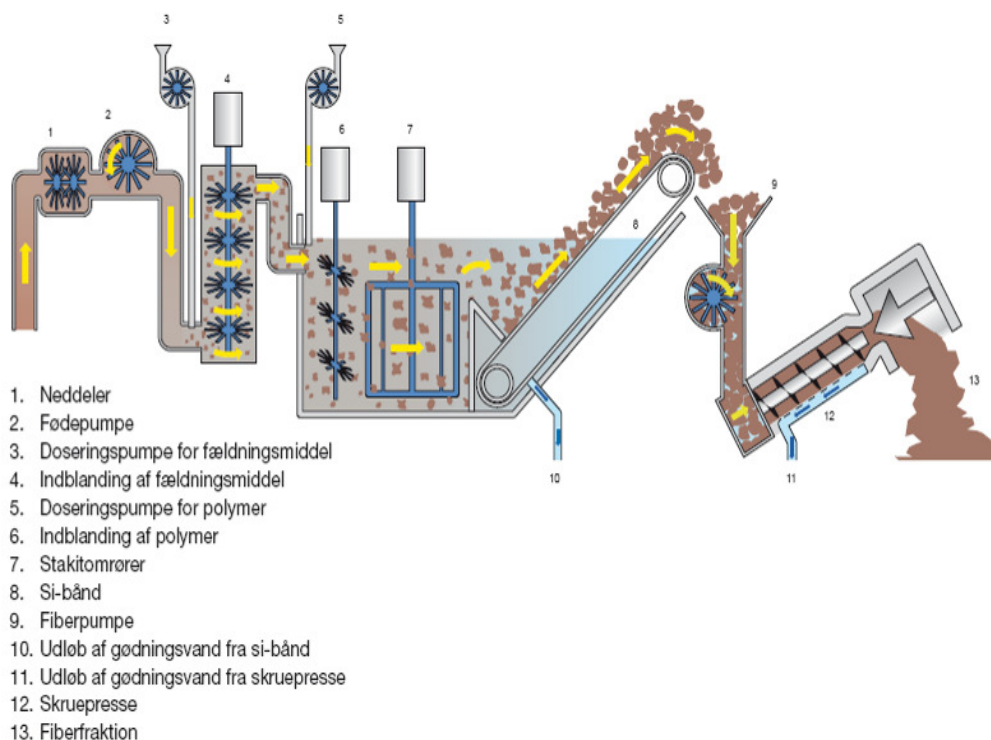
Separation af gylle i en flydende fraktion (rejektvand / gødningsvand) og en fast fraktion (fiber). Gødningsvandet ledes til gyllebeholderne med efterfølgende udbringning i henhold til regler for opbevaring og anvendelse af husdyrgødning. Fiberfraktionen falder direkte ud og opbevares i den dertil beregnede container, som opstilles på betonplads med afløb til gyllebeholderen. Rågylle

pumpes kontinuerligt ind i separationsanlægget. Snittepumpen "1" er udstyret med et særligt knivsystem, der forhindrer tilstopning af anlægget. Fødepumpen "2" er frekvensstyret og regulerer den indpumpede mængde.

Gyllen/biomassen ledes til polymerkarret mærket "6". Her iblandes polymer, der efter kort tid får gyllen til at klumpe sig sammen. Det er sammensætningen af disse hjælpestoffer, der bestemmer hvordan fosfor og kvælstof skal fordeles i gødningsvand og fiberfraktion. Nu ledes den forbehandlede gylle/biomasse ind over et si-bånd mærket "8", hvor fiberfraktionen sigtes fra gødningsvandet.

Fra si-båndet presses fiberfraktionen videre til en særlig skruepresse mærket "12", hvor den sidste væske vrides ud af fiberfraktionen.

Separationsanlæggets opbygning

Separationsanlægget leveres og opstilles i en container på en befæstet plads nord for den eksisterende gyllebeholder (17).

Den useparerede gylle vil blive opbevaret i beholderen på 1.250 m³. Efter separering vil rejeaktvandet blive pumpet til de nye beholdere, mens fiberfraktionen vil blive opbevaret i en container, som opstilles i nærheden af separationsanlægget. Det vurderes af ansøger, at der ikke er naboer eller særlige natur- eller terrænforhold, der skal tages hensyn til, og at den driftsmæssigt mest hensigtsmæssige placering er valgt.

Hele separationsanlægget opstilles på støbt plads med afløb til gyllebeholder. Driften af separationsanlægget vurderes ikke at være omfattet af Miljøministeriets bekendtgørelse om kontrol med risikoen for større uheld med farlige stoffer.

Der anvendes polymer:

- Optifloc® C-2364 Flocculant bestående af 2,5 % citronsyre, 21 – 25 % mineraloliedestillat let hydrobehandlet og 3,5 % alkohol (C12-16). Dette stof irriterer huden.

Det forventes at ca. 80 % af gyllen fra produktionen skal separeres. Med en årlig gylleproduktion på 18.217 m³ inkl. vand fra vaskeplads og betonplads ved separationsanlæg, vil anlægget skulle separere 14.574 m³ gylle. Da anlæggets kapacitet varierer fra 8-15 m³/time, afhængig af tørstofprocenten i gyllen, vil anlægget skulle køre op til ca. 152 timer om måneden. Anlægget kører i automatisk drift og kan derfor være i drift alle døgnets timer året rundt.

Separation af gyllen vil betyde en stigning i antal transporter til og fra virksomheden. Transporterne er beskrevet i afsnit 5.7. Den faste fraktion udgør 8-12 % af rågyllens masse, svarende til 1.163-1.890 t/år, hvilket svarer til en produktion på ca. 97-157 tons/måned. Da der er lav vægtfylde på fiberfraktionen svarer det til ca. 6-8 vognlæs i måneden.

Al transport af gylle fra stald til separeringsanlægget og videre til gyllebeholderne kommer til at foregå i ledninger, der udføres efter gældende lovgivning.

Eventuelt spild af gylle fra anlægget opsamles og ledes til gyllebeholderen, hvorfra det udbringes sammen med rejktvandet. Det kan dreje sig om få liter gylle, der løber ud ved afmontering af rør i forbindelse med service, og det skønnes til maksimalt 1 m³ pr. år.

Gyllebeholderen på 1.250 m³ får teltoverdækning. I produktionsperioden, en kortere periode på ca. 4-7 døgn, er der konstant tilførsel af fiber til containeren. Efter endt separation overdækkes fiberfraktionen med plastik. Fiberfraktionen afsættes.

Miljømyndighedens vurdering

Fiberfraktionen fra separationen fraføres ejendommen til biogasanlæg eller til videreformidling. Der stilles vilkår om, at skriftlige aftaler om afsætning af fiberfraktionen skal indsendes til Sønderborg Kommune til orientering. Af aftalen skal fremgå, hvor mange tons fiber der afsættes, indholdet af N og P, og hvem modtageren er. Aftalerne skal have mindst 1 års løbende opsigelse.

Der stilles vilkår om, at der minimum én gang årligt skal foretages analyser af både væske- og tørstoffractionen. Resultaterne skal være tilgængelige for tilsynsmyndigheden.

Der stilles vilkår om, at gyllesepareringsanlægget skal opføres og drives i overensstemmelse med ansøgningen og i overensstemmelse med producentens vejledning. Der stilles ligeledes vilkår om, at fiberfraktionen efter separationen skal opbevares i en lukket container på ejendommen indtil afhentning. Alternativt kan fiberfraktionen opbevares efter de samme regler som opbevaring af fast gødning i henhold til husdyrgødningsbekendtgørelsen. Rejktvandet skal opbevares i gyllebeholdere med fast overdækning.

Der skal indgås en serviceaftale med producenten, så en optimal drift af anlægget sikres. Hvis separationsanlægget ikke fungerer, skal kommunen informeres herom.

Polymeren skal opbevares i godkendte dunke og opbevares på støbt plads, uden afløb og i aflåst skab/beholder.

Kommunen vurderer at etablering af et sådant anlæg ikke giver anledning til miljømæssige problemer, så længe ovenstående vilkår overholdes.

Det vurderes således, at anlæggets drift ikke vil give anledning til risiko for forurening af jord og grundvand.

4.4 Udbringning af husdyrgødning

Ansøger oplyser følgende om bedste udbringningsteknik:

BAT for udbringningsteknik er beskrevet i referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion (BREF) som en række tiltag. En del af disse tiltag er dækket af husdyrgødningsbekendtgørelsen og bekendtgørelse om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække, hvorfor det er et lovkrav at følge dem. Fx:

regler for udbringningstidspunkter (forbud mod udbringning 200 m fra byområder på weekend- og helligdage),

- udbringningsmetoder (fx ikke tilladt at bruge bredspreder til gylle),
- krav om nedfældning på visse arealer tæt på sårbar natur,
- krav til udbringningstidspunkter, der sikrer optagelse i planter,
- krav om nedbringning af husdyrgødning udlagt på ubevoksede arealer indenfor 6 timer, og krav om maksimale mængder husdyrgødning pr. ha,
- krav til efterafgrøder

Der udarbejdes hvert år en mark- og gødningsplan, hvorved det sikres at mængden af gødning tilpasses afgrødens forventede behov. I planen tages der bl.a. hensyn til jordbundstype, sædskifte, vanding og planternes udbytte.

Gyllen køres ud med 25 m³ gyllevogn med slæbeslanger. Der køres normalt kun gylle ud på hverdage mellem 7.00 og 22.00.

Der vil forekomme ammoniakfordampning og lugtgener fra marker, hvorpå der er udbragt gylle. Omfanget afhænger af vejrforhold (temperatur, vindforhold og evt. nedbør). Da gyllen køres ud på veletablerede afgrøder, minimeres ammoniakfordampning og lugtgenerne pga. mindre fordampning og hurtigere optagelse i planterne.

Der køres aldrig på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket areal. Der er ingen stærkt hældende arealer og der holdes som minimum 2 m bræmmer til vandløb med krav om bræmmer.

Når der udbringes husdyrgødning og suppleres op til Plantedirektoratets norm med handelsgødning, er der forbrugt 10-15 % mindre kvælstof end økonomisk optimal mængde. Dette medfører et kraftigt incitament til optimal håndtering af husdyrgødningen. Ansøger vil derfor søge den mest optimale form for udbringningsteknik, placering i sædskiftet og benytte de mest optimale vejrforhold, således fordampningen af ammoniak reduceres mest mulig og udnyttelsen af næringsstoffer er størst mulig. Ligeledes vil stigende afgrødepriser flytte afgrødernes økonomisk optimale kvælstofniveau højere op, og dermed kræve bedre udnyttelse af husdyrgødning på bedriftens arealer.

Ansøger oplyser følgende om fravalg:

Der findes 6 teknologiblade for henholdsvis separering og nedfældning:

- Separering af gylle med dekantercentrifuge (1. udgave, oprettet 30.06.2010)
- Separering af gylle med kemisk fældning (1. udgave, oprettet 30.06.2010)
- Separering af gylle med skruepresse (1. udgave, oprettet 30.06.2010)
- Nedfældning af gylle i sort jord (1. udgave, oprettet 30.06.2010)
- Nedfældning af gylle i vinterafgrøder (1. udgave, oprettet 30.06.2010)
- Nedfældning af gylle i græsmarker (1. udgave, oprettet 24.11.2010)

Da arealerne er jordbundstype 4-6 (lerjord) og der primært dyrkes vinterafgrøder, benyttes der ikke nedfælder. Nedfældning i vinterafgrøder er ikke ønskeligt, da der kommer for mange køreska-

der på afgrøderne, hvilket medfører et mindre udbytte og i sidste ende en mindre N-optagelse i afgrøder og dermed også en større udvaskning. Udkørsel med nedfælder tager endvidere en del længere tid. En nedfælder har typisk 6-8 meters rækkevidde, mens en gyllevogn med slæbeslanger har op til 24 meters rækkevidde.

Ansøger etablerer i etape II et separationsanlæg. Ansøger regner med at indkøbe et Kemira anlæg til at separere gyllen i en væskefraktion, der udbringes på markerne og en fiberfraktion, der planlægges afsat til et biogasanlæg. Separation er beskrevet i afsnit 4.3.

Miljømyndighedens vurdering

Dette afsnit omhandler udbringning af husdyrgødning i form af gylle. Den samlede påvirkning af transport behandles i afsnit 5.7 Transport.

Sønderborg kommune vurderer, at følgende er BAT-niveau for udbringning af husdyrgødning:

- - Nedfældning af gylle i sort jord, i henhold til Miljøstyrelsens Teknologiblad dateret 30.06.2010
- - Nedfældning af gylle i vinterafgrøder, i henhold til Miljøstyrelsens Teknologiblad dateret 30.06.2010
- - Nedfældning af gylle i græsmarker, i henhold til Miljøstyrelsens Teknologiblad dateret 24.11.2010 (dog vurderes det til ikke at være BAT at nedfælde på lerjord).

Hertil kommer Husdyrgødningsbekendtgørelsens regler for udbringning samt krav i Bekendtgørelse om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække.

Disse indebærer bl.a.

- regler for udbringningstidspunkter (forbud mod udbringning 200 m fra byområder på weekend- og helligdage)

- - udbringning af flydende husdyrgødning må kun ske ved slangeudlægning, nedfældning eller lignende
- - udbringning af flydende husdyrgødning på sort jord og græsmarker skal ske ved nedfældning eller ved anvendelse af en teknik eller teknologi med samme effekt på ammoniakfordampning ved udbringning som nedfældning jf. Husdyrgødningsbek. § 24 stk. 3.
- - udbringningsmetoder (fx ikke tilladt at bruge bredspreder eller vandingskanon til gylle)
- - udbringning af husdyrgødning, ensilagesaft og spildevand må ikke give anledning til uønskede gener
- - krav om udbringningstidspunkter, der sikrer optagelse i planter
- - krav om nedbringning af husdyrgødning udlagt på ubevoksede arealer indenfor 6 timer
- -krav om ingen udbringning ved fare for afstrømning til søer eller vandløb ved tøbrud eller regnskyl
- - krav om ingen udbringning på stejle skrånninger med hældning på mere end 6 ° ned mod vandløb, søer eller fjorde inden for en afstand af 20 m fra øverste kant
- - krav om maksimale mængder husdyrgødning pr. ha
- - krav om efterafgrøder
- - udarbejdelse af gødningsregnskaber
- - udarbejdelse af mark- og gødningsplan (hvorved der sikres at mængden af gødning tilpasses afgrødens forventede behov)

Der stilles vilkår om, at håndtering af gylle altid skal foregå under opsyn så spild undgås, og der stilles vilkår om påfyldningsplads ved gyllebeholdere for at minimere uheld ved påfyldning.

Det er Sønderborg Kommunes opfattelse, at det ikke er BAT at køre på frossen jord. Hverken jord, som er bundfrossen eller jord som er frossen i en skorpe. Dette skyldes, at der vil være risiko for overfladeafstrømning og at fordampningen vil være væsentligt større end ellers.

For at sikre, at gylle udbringes på en miljømæssig forsvarlig måde stilles der vilkår om, at der ikke må køres gylle ud på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket.

Der stilles vilkår om, at der efter udbringning af gylle på marken skal sikres, at slæbeslanger mv. er tømt, så der ikke spildes gylle på vejen og at eventuelt spild på vejen skal fjernes. Endvidere stilles vilkår om, at lejet personale/maskinstation skal gøres bekendt med vilkår, der vedrører udbringning af husdyrgødning, herunder også vilkår til bræmmer.

Sønderborg Kommune vurderer, at det er BAT-standard med hensyn udbringning af gylle på lerjord med primært vinterafgrøder, at benytte gyllevogn med slæbeslanger eller slangeudlægger. Herudover vurderes det, at efterlevelse af gældende lovgivning som beskrevet i redegørelsen er BAT.

Det vurderes, at der er valgt de mest hensigtsmæssige kørselsveje og at der ikke er væsentlige gener for omkringboende ved udkørsel af gylle, når det gøres som beskrevet og efter gældende lovgivning.

Der er stillet vilkår til separationsanlægget i afsnit 4.3

5 Forurening og gener fra husdyrbruget

5.1 Ammoniak og natur

Ammoniakreduktionskravet

I henhold til ansøgningsmaterialet er det generelle krav til reduktion på 15 % (ansøgningen er indsendt første gang d. 31. december 2008) af ammoniaktab fra stald og lager opfyldt.

Ansøger lever i etape I op til ammoniakreduktionskravet og den vejledende emissionsgrænseværdi ved at overdække den nye gyllebeholder, etablere delvis fast gulv i de nye staldafsnit 20 og 21, gyllekøle i den nye drægtighedsstald (stald 21), i den eksisterende sostald (stald 3) og i den nye farestald (20) og foderkorrigere hos smågrisene (1,97 FEsv pr. kg tilvækst og 164,8 g råprot./FE).

Ansøger lever i etape II op til ammoniakreduktionskravet og den vejledende emissionsgrænseværdi ved yderligere at gyllekøle i den nye smågrise-stald (stald 19) og i tilbygningen til drægtighedsstalden (stald 21a), overdække den nye gyllebeholder og ved fortsat at foderkorrigere hos smågrisene (2,01 FEsv pr. kg tilvækst og 164,8 g råprot./FE).

Beregninger, der er foretaget ud fra Miljøstyrelsens elektroniske ansøgningssystem, viser, at ammoniakemissionen fra nudriften er 4.780,88 kg kvælstof pr. år og i ansøgt produktion etape I er 6.192,62 kg kvælstof pr. år og i etape II er 8.436,45 kg kvælstof pr. år. Projektet medfører således en samlet stigning i ammoniakfordampningen på 3.655,57 kg kvælstof pr. år.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at kravet om ammoniakreduktion er opfyldt ved at etablere delvis fast gulv, gyllekøling, overdække de nye gyllebeholdere og foderkorrigere hos smågrisene. Vurde-

ringen er foretaget på baggrund af de tal, som fremgår af ansøgningskemaet. Vilkår til overholdelse af det generelle ammoniakreduktionskrav er stillet i de øvrige afsnit.

Ansøgningen er indsendt med et krav om 15 % reduktion af ammoniakemissionen. Ammoniakreduktionskravet er opfyldt i både etape I og II.

Beskyttet natur

Naturtyper omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3 er beskyttede mod tilstandsændringer. En merbelastning af beskyttede naturtyper med næringsstoffer kan have en negativ effekt på naturtypen, som kan medføre tilstandsændringer.

Beskyttede naturarealer fremgår af kommunens vejledende registrering, men undersøgelser viser, at registreringen er mangelfuld, den omfatter kun 2/3 af de arealer, som opfylder kriterierne for beskyttelse.

På baggrund af ovenstående gennemgås arealer i felten for potentiel § 3 natur indenfor en 1000 meter zone omkring det ansøgte projekt.

Området omkring Felstedvej 39 blev gennemgået for forekomst af beskyttet natur i 2009. Dette skete i forbindelse med behandling af den daværende ansøgning om revurdering af det eksisterende husdyrbrug. Ved den lejlighed blev der registreret en række arealer, der er eller kan være omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, det drejer sig om i alt op mod 11,5 ha.

Skov- og Naturstyrelsen har i sin ”Vejledning vedrørende sagsvurdering for lokale miljøeffekter som følge af luftbåret kvælstof ved udvidelse og etablering af husdyrbrug” fra 2003 (2005) vurderet at ekstra belastning på mindre end 0,5 – 1 kg N / ha/år kan antages at være uvæsentlige såfremt der ikke er tale om særlig næringsfølsomme naturområder og såfremt naturtypens grænseværdi ikke allerede er overskredet.

Tabel 19 er en totaloversigt over identificerede naturarealer i 1.000 meter screeningszonen

Tabel 19: Oversigt over natur beskyttet i henhold til naturbeskyttelsesloven § 3 (NBL § 3) inden for 1.000 meter fra anlægget samt angivelse af om der er registreret bilag IV arter.

Id.		nbl.	hgl.	Rødlist.	Samlet belastning N. dep.	Merbelastning N. dep.	Habitatdir. Bilag IV	Habitatdir. Bilag IV
Nr.	naturtype	§ 3	§ 7	Fredninger	beregning	beregninger	Potentielle Bilag IV arter	Krav om artsundersøgelser / brømmer
428	sø	(x)			0,5	0,2		
431	eng	(x)					X	
432	eng	(x)					X	
433	sø	x			0,9	0,4	X	
434	sø	(x)			1,1	0,5	X	
435	sø	(x)					X	
436	eng	(x)					X	
437	eng	(x)						
438	sø	(x)			0,9	0,4	X	
439	sø	(x)					X	
440	sø	(x)					X	
441	sø	(x)			1,3	0,6		
442	sø	(fjernes)					X	
443	sø	x					X	

473	sø	(x)			0,5	0,2	X	
1942	sø	x						
1980	sø	(x)					X	
1982	sø	(x)					x	
2243	Sø	(x)						

Naturtyper, som påvirkes af kvælstof fra luften, kan ændre fysisk karakter som følge af ændringer i plantesamfundene. Ofte vil en næringsberigelse resultere i en øget biomasseproduktion. Ved manglende naturpleje er resultatet tilgroning.

Tabel 20 viser ammoniakdepositionsregninger foretaget via www.husdyrgodkendelse.dk til udvalgte punkter.

Tabel 20: Beregning af ammoniakdeposition til udvalgte punkter omkring ejendommen.

Naturpunkt	Afstand (meter)	I alt (kg N/ha/år)	Merbelastning (kg N/ha/år)
428	950	0,5	0,2
433	800	0,9	0,4
434	730	1,1	0,5
438	660	0,9	0,4
441	500	1,3	0,6
473	1000	0,5	0,2

Baggrundsniveauet for kvælstofbelastningen ligger i Sønderborg Kommune på 16-21 kg N/år/ha. I området omkring ejendommen ligger baggrundsbelastningen mellem 18-19 kg N/ha/år.

Tålegrænser for de forskellige naturtyper mht. ammoniaknedfald varierer. Se tabel 21.

Tabel 21: Tålegrænser for forskellige naturtyper mht. ammoniaknedfald (Faglig rapport fra arbejdsgruppen om ammoniak Faglig rapport fra DMU, nr. 568 2006)

Naturtype	Tålegrænse	Differentiering
Overdrev	10-25	Sure overdrev 10-20, kalkholdige overdrev 15-25
Klit	10-25	klit 10-20, fugtige klitlavninger 10-25
Hede	10-25	tør hede 10-20, våd hede 15-25
Fersk eng	15-25	
Strandeng	30-40	
Mose (og kær)	5-25	højmoser 5-10, hængesæk, tørvelavninger 10-15, fattigkær og hedemoser 10-20, kalkrige moser og væld, rigkær 15-25
Løvskov	10-20	
Nåleskov	10-20	

For søers vedkommende vil kvælstof normalt ikke være den begrænsende faktor. Næringsfattige søer vil dog være påvirkelige, både mht. næringsberigelse og til forsurening. Dette gælder især brunvandede søer. Baggrundsniveauet for kvælstofbelastningen ligger således nær den øvre tålegrænse for flere af de næringsfattige naturtyper.

Beregningerne af depositionen på lokaliteterne inden for 1.000 m fra anlægget viser, at der for ingen af lokaliteternes vedkommende er en større merbelastning end 0-effekt niveauet for følsomme lokaliteter.

Et udvalg af de mest næringsstoffølsomme naturtyper er særligt beskyttede i forhold til forurening med næringsstoffer fra husdyrproduktion. Naturtyperne fremgår af § 7 i lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug. § 7 naturtyper kan udløse bufferzone I og II i forhold til kvælstoffølsomme naturtyper.

Registreringen af § 7 natur bygger på de naturtyperegistreringer, der er foretaget af § 3 natur. § 7 arealer er således sammenfaldende med den vejledende registrering af arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Denne registrering er dog mangelfuld, undersøgelser viser, at den vejledende registrering af beskyttet § 3 natur blot omfatter 2/3 af de arealer som opfylder kriterier for beskyttelse.

På baggrund af ovenstående gennemgås arealer for potentiel § 7 natur indenfor en 1000 meter zone omkring det ansøgte projekt.

Ved gennemgangen af § 7 natur inden for en 1000 meter zone blev der ikke registreret naturarealer omfattet af § 7.

Det nærmeste registrerede § 7 areal til Felstedvej 39 er en beskyttet højmosse beliggende ved Bjergskov i Åbenrå Kommune i en afstand af 2,7 km.

Miljømyndighedens vurdering

På lokaliteterne er merdepositionen så lille at der ikke vil være tale om målbare ændringer i tilstanden af de pågældende naturområder.

Det vurderes, at gennemførelse af det ansøgte projekt ikke vil medføre en påviselig tilstandsændring af beskyttet natur.

Sønderborg Kommune har ikke foretaget beregninger til det nærmeste § 7 areal, da arealet er beliggende så langt væk, at emissionen af kvælstof fra ejendommen vil være en del af baggrundsbelastningen. Sønderborg Kommune vurderer således, at § 7 arealer ikke vil blive påvirket af deposition af ammoniak fra anlægget grundet den store afstand.

Det vurderes samlet, at påvirkningen med luftbåren ammoniak fra ejendommen ikke vil påvirke beskyttet natur væsentligt og der stilles derfor ikke supplerende vilkår.

Natura 2000

Naturdirektiverne (habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet) betragter naturen som en ressource eller værdi, der for sin egen skyld skal bevares og om nødvendigt forbedres. Det er med andre ord naturen der er i fokus.

Habitatbekendtgørelsen (408 af 01/05 2007) implementerer dele af habitatdirektivet i dansk lovgivning. Habitatbekendtgørelsen indeholder i udgangspunktet ikke bestemmelser om at gribe ind over for eksisterende lovlig drift.

Husdyr godkendelsesloven regulerer i § 7 aktiviteter nær (indenfor 300 m) særligt følsomme naturtyper med vægt på arealer indenfor Natura 2000. Der er ikke registreret særligt følsomme naturtyper indenfor de nærmeste 300 meter fra Felstedvej 39.

Af ansøgningen fremgår det, at ammoniakemissionen fra husdyrbruget ved Felstedvej 39, årligt er ca. 4,8 tons før udvidelsen og ca. 8,3 tons efter udvidelsen.

De fleste modelberegninger viser, at depositionen aftager eksponentielt med afstanden til kilden. Depositionen 1000 meter fra kilden vil ofte nærme sig baggrundsbelastningen.

I Sønderborg Kommune er der 3 terrestriske Natura 2000 områder. Områderne er udpeget for at bevare særligt beskyttelseskrævende arter og naturtyper. For de enkelte naturtyper er der opstillet en tålegrænse for ammoniakdeposition. Fælles for naturtyperne i de 3 terrestriske – skov Natura 2000 områder gælder, at de hovedsageligt har et tålegrænseinterval på 10 – 20 kg N/år/ha.

Baggrundsbelastningen for Sønderborg Kommune ligger et sted mellem 14 – 20 kg N/år/ha. For mange naturtyper overskrider depositionen således naturtypernes øvre tålegrænse og derfor bør emission af kvælstofforbindelser generelt begrænses og nedbringes.

Det fremgår af DMU- Rapporten ”Kriterier for gunstig bevaringsstatus”, at tålegrænsen for skovnaturtyperne ikke må overskrides (DMU 2003).

Sønderborg Kommune har iværksat en omfattende vurdering af Habitatområdernes påvirkning fra husdyrbrug nær Habitatområderne ved hjælp af særlige beregninger fra DMU. Rapporten anskueliggør de potentielle kumulative påvirkninger af habitatområderne. Derudover anvender Kommunen specielle depositions kort fra Contera til vurdering af den kumulative effekt.

De nærmeste terrestriske Natura 2000 områder til det ansøgte projekt på Felstedvej 39 er Hostrup Sø, Assenholm Mose, Felsted Vestermark (Fuglebeskyttelsesområde nr. 58; Habitatområde nr. 84), som ligger ca. 2,3 km fra produktionsanlægget og Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov (F 68; H 83), som ligger ca. 3,4 km fra produktionsanlægget.

Miljømyndighedens vurdering

Med henvisning til de store afstande og den eksponentielt aftagende ammoniak deposition – fortynding med afstanden fra kilden vurderes det at projektets bidrag til luftbåren N-belastning i de førnævnte habitatområder ikke har nogen betydning.

Sønderborg Kommune vurderer derfor, at udvidelsen af bedriften på Felstedvej 39 ikke vil påvirke Natura 2000 områder væsentligt.

Bilag IV-arter

Af faglig rapport fra DMU nr. 635 (håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV) fremgår en oversigt over arters udbredelse i grid på 10 X 10 km fordelt over hele landet.

Af listen og ud fra kommunens egne registreringer fremgår at følgende arter registreret i nærområdet til Felstedvej 39:

- Dværgflagermus (*Pipistrellus pipistrellus*)
- Brunflagermus (*Nyctalus noctula*)
- Sydflagermus (*Eptesicus serotinus*)
- Pipistrelflagermus (*Pipistrellus pipistrellus*)
- TROLDFLAGERMUS (PIPISTRELLUS NATHUSII)
- VANDFLAGERMUS (MYOTIS DAUBENTONII)
- Hasselmus (*Muscardinus avellanarius*)
- Markfirben (*Lacerta agilis*)
- Stor Vandsalamander (*Triturus cristatus*)
- Spidssnudet Frø (*Rana arvalis*)

Felstedvej 39 ligger i et område, hvor der ifølge kommunens egen data er spredt forekomst af Stor Vandsalamander og Spidssnudet Frø.

Den sydlige del af bufferzonen omkring Felstedvej 39 gennemskæres af motorvejen fra Sønderborg til Kliplev. Som en del af motorvejsprojektets planlægningsfase blev området gennemgået for forekomst af særligt beskyttede padder. Motorvejen vil udgøre en barriere for spredningen af arter. Derfor kan levestederne på hver side af motorvejen særdeles vigtige for bevarelsen og spredningen af arter på hver side af motorvejen.

Ved naturafdelingens besigtigelse blev der ikke registreret bilag IV arter. Naturafdelingens registrering er ikke udtømmende for arealernes reelle indhold af bilag IV arter idet besigtigelsen har været fokuseret på identificering af potentielle levesteder og ikke arter.

Naturafdelingens registrering viser, at der er naturarealer og biotoper, som potentielt kan være levested, fødesøgningsområde eller sporadisk opholdssted for bilag IV arter.

Sønderborg Kommune vurderer, at det ansøgte projekt på kort sigt umiddelbart kun kan påvirke forekomsten af padder. De øvrige arter vurderes at være mindre påvirkelige af projektet i forhold til levested og fødesøgning.

Tabel 22 indeholder en beskrivelse af naturlokaliteterne i 1000 meter zonen

Tabel 22: Naturlokaliteterne i 1000 meter zonen

Id	Naturtype	Beskrivelse
428	vandhul	Vandhul, der ligger lige op til den nye motorvej. Det er delvist tilgroet med pil men med lysåbent parti mod vest, der sandsynligvis er en temporær oversvømmelse. Vandet er meget uklart og muligvis påvirket af motorvejsbygningen. Der kunne ved besigtigelsen ikke konstateres afløb fra motorvejen til vandhullet. Der er tidligere registreret butsnudet frø ved vandhullet. Det vurderes, at vandhullet i sin nuværende stand ikke spiller en vigtig rolle for bevarelsen af særligt beskyttede arter i området.
431	eng	Kultureng, registreret i 2008. Domineret af græsser, med store, fugtige partier, der også er domineret af græsser. På engen ligger et vandhul (lokalitet 434), hvor der tidligere er registreret Stor Vandsalamander, Lille Vandsalamander og Butsnudet Frø. Engen kan være et vigtigt levested for arterne og lokaliteten kan være særdeles vigtig i bevarelsen og spredningen af særligt beskyttede arter nord for motorvejen.
432	eng	Kultureng, registreret i 2008. Domineret af græsser, med store, fugtige partier, der også er domineret af græsser. Der er tidligere er registreret Stor Vandsalamander, Lille Vandsalamander og Butsnudet Frø i nærheden (lokalitet 434). Engen kan være et vigtigt levested for arterne og lokaliteten kan være særdeles vigtig i bevarelsen og spredningen af særligt beskyttede arter nord for motorvejen.
433	vandhul	Lysåbent vandhul, der ligger i dyrket mark, delvist stejle brinker men med lave brinker mod syd. Der er ikke registreret forekomst af padder i vandhullet ved tidligere undersøgelse. Der er tidligere registreret Stor Vandsalamander i en afstand af ca. 300 meter og vandhullet kan være levested for arten og andre særligt beskyttede arter.
434	vandhul	Lysåbent vandhul, der ligger i beskyttet eng. Vandhullet ligger naturligt i en lavning i engen og har flade brinker. Der er tidligere registreret Stor Vandsalamander, Lille Vandsalamander og Butsnudet Frø i vandhuller og det er sandsynligvis en vigtig ynglelokalitet. Vandhullet kan være særdeles vigtigt i bevarelsen og spredningen af særligt beskyttede arter nord for motorvejen.
435	vandhul	Vandhul, der ser ud til at være opstået ved brud på dræn. Der var på besigtigelsestidspunktet ikke ret meget vand og vandhullet er sandsynligvis ikke beskyttet af § 3. Der er næsten fuldstændig tilgroet i pil og tjørn. Kan være levested for Stor Vandsalamander, men usandsynlig ynglelokalitet.
436	eng	Registreret som eng i 2008. Kultureng, domineret af græsser. Meget fugtige partier, der også er domineret af græsser. Der er oprenset/gravet et vandhul i engens vestligste del (lokalitet 1982), der kan være ynglelokalitet for Stor Vandsalamander, vandhullet er dog ikke blevet undersøgt for forekomst af særligt beskyttede padder. Den nærmeste registrering af Stor Vandsalamander er i en afstand af ca. 800 meter. Området kan være en vigtig lokalitet for sikring af spredningskorridor for Stor Vandsalamander nord for motorve-

		jen.
437	eng	Registreret som eng i 2008, men fremgår ikke af den vejledende registrering i Arealinfo. Arealet er nu opdyrket.
438	vandhul	Ligger i dyrket mark. Vandhullet er lysåbent, men der er en meget stor forekomst af vandpest og trådalger. Der er ikke observeret padder ved vandhullet. Kan være levested for Stor Vandsalamander, men usandsynlig ynglelokalitet.
439	vandhul	Ligger i kanten af dyrket mark, næsten fuldstændig tilgroet med pil. Kan være levested for Stor Vandsalamander, men usandsynlig ynglelokalitet.
440+441	vandhul	Ligger i have. Lysåbne og med flere lavvandede områder. Ifølge ejer er der aborner i vandhullerne. Der er registreret lille vandsalamander og vandhullet kan også være levested for stor vandsalamander. Der er ikke sandsynligt, at Stor Vandsalamander har ynglesucces her da der er mange fisk i vandhullerne.
442	vandhul	Fjernes som følge af motorvejsbyggeriet.
443	vandhul	Ligger i dyrket mark, delvist tilgroet med pil. Størstedelen af brinkerne er stejle. Der er ikke observeret padder ved vandhullet. Kan være levested for Stor Vandsalamander, men usandsynlig ynglelokalitet.
473		Lavvandet vandhul i hjørne af mark, det er sandsynligt, at vandhullet tørrer ud i meget tørre perioder. Der er ikke tidligere registreret padder ved vandhullet, men hvis det ikke tørrer ud, kan det være levested for Stor Vandsalamander og andre særligt beskyttede arter.
1942	vandhul	Ikke besigtiget. Ved besigtigelse i 2001 (Amtet) er det noteret, at vandhullet var udtørret. Der blev ikke observeret padder.
1980	Vandhul	Ligger i lille, udyrket område i dyrket mark. Kan være levested for Stor Vandsalamander og andre særligt beskyttede arter.
1982	Vandhul	Ligger i kanten af en eng, forekomst af kransnålalger, sandsynligvis for vandhullet er oprenset for nyligt. Kan være ynglelokalitet for særligt beskyttede arter
1983	Vandhul	Ligger i dyrket mark lige syd for 1000 meter zonen. Delvist tilgroet i pil med lavvandet del mod nord. Ved besigtigelsen var der en større forekomst af padde æg, sandsynligvis af butsnudet frø, der tidligere er observeret i vandhullet. Vandhullet kan desuden være levested for Stor Vandsalamander.
2243	vandhul	Der er givet dispensation til sløjfning af søen. Klagefristen er på godkendelsestidspunktet ikke udløbet endnu.

Miljømyndighedens vurdering

Flagermus-arterne anvender gamle, hule træer og bygninger som f.eks. lader som dagskjul og i visse tilfælde også som yngle- og overvintringssted. Fødesøgning finder sted i det åbne land, langs skovbryn, i haver og over vandområder. Sønderborg Kommune vurderer, at udvidelsen af dyreholdet på ejendommen ikke vil påvirke gamle træer eller eksisterende bygninger med mulige dagskjul eller flagermusenes fødesøgningsmuligheder over det åbne land.

Sønderborg Kommune vurderer, at det ansøgte projekt på kort sigt umiddelbart kun kan påvirke forekomsten af padder. Andre bilag IV arter vurderes at være mindre påvirkelige af projektet i forhold til levested og fødesøgning. I tabel 22 ses en naturtypebeskrivelse og vurdering af egnede yngle- og rasteområder inden for 1.000 meter fra anlægget.

Beregningerne af kvælstofdepositioner til naturlokaliteterne (tabel 19 og 20) viser, at merbelastningerne ligger mellem 0,2 og 0,6 kg N/ha/år. På baggrund af besigtigelserne vurderes det, at den

forøgede kvælstofbelastning er så begrænset, at det ikke vil medføre en forringelse af paddernes muligheder for at yngle og leve i naturområderne.

5.2 Lugt

Den væsentligste lugtforureningskilde er staldventilationen.

Ansøger har beregnet lugtemissionen fra husdyrbrugets anlæg på baggrund af det maksimale dyrehold på stald samtidig. Tabel 23 viser resultatet af lugtberegningen. Lugtberegningen er foretaget i www.husdyrgodkendelse.dk. Der er ingen husdyrbrug større end 75 DE indenfor 300 m af ejendommen.

Tabel 23. Beregnet lugtemission fra anlægget via www.husdyrgodkendelse.dk

Område-type	Beregningsmødel	Ukorrigeret geneafstand	Korrigeret geneafstand	Geneafstand nudrift	Vægtet geneafstand	Genekriterie overholdt?
Byzone	Ny	997,37	0	0	0	Genekriterie overholdt. Ingen nabobeboelser/byzone indenfor 1,2 gange geneafstand.
Samlet bebyggelse	Ny	745,32	0	0	0	Genekriterie overholdt. Ingen nabobeboelser/byzone indenfor 1,2 gange geneafstand.
Enkelt bolig	Ny	333,96	188,05	50,15	339,41	Genekriterie overholdt. Korrigeret geneafstand kortere end vægtet gennemsnitsafstand.

Der skal gøres opmærksom på, at afstanden måles fra et beregnet midtpunkt til beboelsesbygningen ved enkelt beboelse og samlet bebyggelse og til zonegrænse ved sommerhus- og byzoneområde. Der skal også gøres opmærksom på, at nærmeste enkelt bolig defineres som nærmeste bolig, som ikke er ejet af ansøger og ikke har landbrugspligt.

Lugtens udbredelse i et nærområde, afhænger bl.a. af antal og typer af husdyr og geografisk placering. Disse faktorer indgår i lugtberegningen. Lugtgeneafstandene er beregnet som for fuld besætning.

Da de nye gyllebeholdere etableres med fast teltoverdækning forventes der kun lugtbidrag fra disse i forbindelse med omrøring og udbringning samt i forbindelse med tømning.

I forbindelse med gylleudbringning vil der forekomme lugtgener fra transport af gylle samt fra marker, hvorpå der er udbragt gylle. Der vil blive etableret overbrusningsanlæg i de nye stalde. D

Gyllen køres ud med 25 m³ gyllevogn med slæbeslanger. Der vil forekomme lugtgener fra marker, hvorpå der er udbragt gylle. Omfanget afhænger af vejrforhold (temperatur, vindforhold og evt. nedbør). Da gyllen køres ud på veletablerede afgrøder, minimeres lugtgenerne pga. mindre fordampning og hurtigere optagelse i planterne.

Gylleudbringning sker normalt kun på hverdage og normalt aldrig i weekender og på helligdage. Desuden er der forbud mod udbringning af gylle i weekender og på helligdage i en radius af 200 m fra byzonearealer.

Desuden søges lugtgener nedbragt gennem regelmæssig rengøring af staldene og almindelig god landmandspraksis.

Der er beregnet en lugtkonsekvensradius på 1.057 m. Der kan rent undtagelsesvist forekomme registrerbar, men ikke genegivende lugt fra landbruget uden for konsekvensområdet.

Miljømyndighedens vurdering

Lovens minimumskrav til afstande til nærmeste beboelser indenfor de tre typer er overholdt. Kommunen vurderer derfor, at lugt fra staldene ikke vil give væsentlige gener for naboerne. Lugtens udbredelse i nærområdet afhænger blandt andet af antallet af dyr, typen af husdyr og den geografiske placering. Disse faktorer indgår i lugtberegningen. Lugtberegningen er foretaget med udgangspunkt i perioder med maksimal belægning i staldene.

Det vurderes, at godkendelsen ikke vil medføre øgede lugtgener for naboejendomme, da nærmeste nabobeboelse uden landbrugspligt (339 m vægtet gennemsnitsafstand) ligger udenfor den beregnede geneafstand på 188,05 meter. Det vurderes derfor, at husdyrbrugets lokalisering er tilfredsstillende for et landbrug af denne størrelse.

Konsekvensradius for lugt er beregnet til 1.057 meter. Det betyder, at i en afstand af ca. 1.057 m fra staldene, vil staldlugt kun undtagelsesvis kunne registreres. Den største lugtafgivelse er i sommerperioden, hvorfor det er denne beregning, der lægges til grund for vurderingen. Der ligger en del ejendomme indenfor konsekvensområdet. Den beregnede konsekvensradius vil indgå som en parameter i vurderingen af, hvilke parter der skal høres i forbindelse med behandlingen af ansøgningen. Læs mere i afsnit 10 Offentliggørelse og klagevejledning.

Der har ikke tidligere været problemer med lugtgener fra ejendommen.

Fra de nye gyllebeholdere, der overdækkes med teltdug, vil der ikke være nogen lugtafgivelse hen over året. Det er derfor kommunens vurdering, at lugt fra gyllebeholderne ikke vil være til gene for naboerne.

Når gyllen skal omrøres og bringes ud, vil der altid være lugtgener.

For at sikre omkringboende mod opståede gener, fastsættes der vilkår om, at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, og såfremt kommunen finder det nødvendigt, skal husdyrbruget lade foretage en undersøgelse og hvis det vurderes, at bedriften giver anledning til flere lugtgener for omkringboende end forventet, skal bedriften udarbejde en handlingsplan for nedbringelse af generne. Planen skal fremsendes til tilsynsmyndigheden og skal derefter gennemføres.

5.3 Lys

Der er ikke etableret udendørs arbejdsbelysning. Der er lampe ved hver dør ind til anlægget. Der er censorstyret belysning langs vejen forbi stuehuset.

På grund af placeringen af anlægget vil lyset næppe kunne ses fra naboer, og på ingen måde kan det komme til at virke generende.

Miljømyndighedens vurdering

Det vurderes, at forholdene omkring lys ikke vil være til gene for naboer eller forbipasserende. Det er derfor ikke relevant på nuværende tidspunkt at stille vilkår til lys.

5.4 Støj og vibrationer

Der forventes støj fra ventilationsanlæg, produktion af foder, dyr, kompressorer og kørsel med lastbiler, traktorer m.v. Støjkildernes placering er angivet på bilag 2, 3 og 5. Til- og frakørsel behandles i afsnit 5.7.

Angivelse og placering af støjkilder, der kan give væsentlige støjgener for omgivelserne er angivet i tabel 24.

Tabel 24. Årlige og daglige driftsperioder under normale forhold:

Støjkilde	Placering	Driftstid
Ventilationsafkast	På samtlige stalde, se placering af afkast på bilag 3	Døgnet rundt, men med varierende belastning
Male-/blandeanlæg	Fodercentralen, bygning 4	Ca. 8 timer i døgnet
Fodringstider	I staldene	Døgnet rundt
Kompressor i værksted	Værksted, bygning 6A	Kun ved forefaldende arbejde i værkstedet
Korntørringsanlæg	Fodercentralen, bygning 4	Primært juli, august og september
Transport via til- og frakørselsvej	På kørselsveje, ved ind- og udleveringsramper, gyllebeholderne m.v.	Normalt kl. 6 – 19

Male-/blandeanlægget og kompressor kan ikke høres uden for ejendommen. Den eneste støj, der eventuelt vil kunne høres ved naboer, vil være ventilationen på dage med helt stille vejr.

På grund af afstanden til naboer vil der ikke blive foretaget særlige tiltag for at begrænse støjen fra staldanlægget. De nye stalde vil blive etableret med nye og støjsvage ventilationsanlæg.

Med hensyn til kørsel kan der ske ændringer i driftstiden, idet leverandører kan ændre ruter ligesom nogle firmaer kører med 2-holdsskift.

Som beskrevet under ”Transport” vil der komme flere transporter end tidligere (ca. en fordobling af antallet). Der kan i forbindelse med markarbejde forekomme transporter i aftentimerne og nat-tetimerne. Dette vil ske for at reducere antallet af dage med gener fra kørsel så meget som muligt.

Der er udover ovennævnte tiltag ikke foretaget yderligere for at dæmpe støjkilderne. Dette er ikke skønnet nødvendigt grundet anlæggets placering i forhold til naboer og arten af støjkilderne. Alle stalde er isolerede. I flere af de eksisterende stalde udskiftes ventilationsanlægget. De nye ventilatorer er mere støjsvage end de eksisterende og de dimensioneres i forhold til den enkelte sektionens dyregruppe og deres behov.

Miljømyndighedens vurdering

Som tidligere nævnt ligger ejendommen i det åbne land, som er udlagt til landbrugsområde.

Det vurderes, at støj fra ejendommen ikke er eller forventes at blive et problem for de omkringboende. Der er ikke foretaget støjmålinger eller –beregninger. Det skyldes, at anlægget ligger i det åbne land. Sønderborg Kommune vurderer, at da anlægget ligger i landzone må naboer påregne

støjgener i mindre grad fra landbrugsproduktionen. På den baggrund vurderer Sønderborg Kommune, at der ikke er behov for at sætte specifikke støjvilkår til husdyrbruget.

Der fastsættes de generelle støjgrænser for husdyrbruget i overensstemmelse med vejledning fra Miljøstyrelsen nr. 5 fra 1984. I tilfælde af, at det på et senere tidspunkt findes nødvendigt (fx pga. klager), at virksomheden dokumenterer, at støjvilkårene kan overholdes, stilles der vilkår om, at miljømyndigheden kan forlange en eftervisning af, at de fastsatte støjvilkår kan overholdes.

Sønderborg Kommune vurderer, at der normalt ikke vil være særligt generende vibrationskilder på et traditionelt landbrug. Der fastsættes derfor ingen vilkår om vibrationskilder.

5.5 Støv

Al håndtering af foder foregår indendørs i foderladen. Råvarer leveres i bigbags og soja tippes af i korngrav og transporteres til lagersilo.

Det vurderes, at der ingen støvgener er for naboer i forbindelse med håndteringen af foderet da håndtering af foder foregår indendørs. Ligeledes vurderes det at håndtering og transport af halm og korn ikke giver anledning til støvgener uden for ejendommens areal.

Miljømyndighedens vurdering

Med hensyn til støvgener fra bedriften forventes det ikke at give væsentlige problemer. Dog henvises der til god landmandspraksis, at al transport til og fra bedriften skal, for at begrænse støvgener, foregå ved hensynsfuld kørsel, samt at alle aktiviteter på bedriften planlægges, herunder også levering og udbringning, således at omgivelserne påvirkes mindst muligt.

Der stilles vilkår om, at stalde, anlæg, udenomsarealer m.v. skal vedligeholdes, så der ikke kan opstå væsentlige støvgener udenfor ejendommens eget areal.

5.6 Fluer og skadedyr

Der er generelt hverken problemer med fluer, rotter eller andre skadedyr på ejendommen.

Fluebekæmpelse sker i overensstemmelse med Statens Skadedyrlaboratoriums retningslinjer, idet der bekæmpes fluer med rovfluer efter behov.

Rotter bekæmpes med rottegift udlagt i kasser (for tiden er der 30 kasser fordelt på ejendommen). Der er aftale med Dansk SkadedyrsService, som står for at fylde kasserne op.

Miljømyndighedens vurdering

For at sikre, at der ikke kommer gener i forbindelse med skadedyr, stilles der vilkår om, at fluer skal bekæmpes i overensstemmelse med de nyeste retningslinjer fra Statens Skadedyrlaboratorium, at arealer mv. skal holdes fri for affald og foderrester, samt at foder skal opbevares på en måde, så der ikke kan ske risiko for tilhold af rotter mv. Bemærk at retningslinjerne fra Statens Skadedyrlaboratorium opdateres en gang årligt.

Sønderborg Kommune vurderer, at vilkårene er tilstrækkelige til at sikre omgivelserne mod fluer og skadedyr.

5.7 Transport

Til- og frakørsel sker ad erhvervsindkørslerne fra Felstedvej. Ansøger ønsker at flytte indkørsler til ejendommen i forbindelse med udvidelsen.

I forbindelse med etableringen af anden etape af den nye drægtighedsstald afskæres den nuværende vej syd om anlægget. Der søges derfor om at flytte indkørslen til Felstedvej 37, som også ejes af ansøger, op til en af indkørslerne til Felstedvej 39, således at det bliver muligt at komme syd om det nye anlæg. For placering af nye kørselsveje se bilag 6.

Transporterne sker typisk i dagtimerne. Det forventes, at virksomheden kan overholde Miljøstyrelsens vejledende støjgrænser.

Tabel 25 viser skønnede transporter før og efter udvidelsen. Det skal bemærkes, at antal og kapacitet pr. læs ikke er bindene. Se bilag 5 og 11 med transportveje.

Tabel 25. Oversigt over antal transporter før og efter udvidelse

Art	Antal transporter før udvidelse	Antal transporter efter udvidelse
Tilskudsfoder, fedt og fiskemel	36	80
Brændstof	6	6
Afhentning af smågrise	78	156
Afhentning af slagtesøer	52	52
Afhentning af slagtesvin	0	26
Afhentning af døde dyr	104	104
Gyllekørsel med traktor*	333	485
Gylle med lastbil	0	119
Rejektvand med lastbil	0	40
Fiber med lastbil	0	80
Affald	26	52
I alt	635	1.198

* Transport af separeret gylle til arealerne sker med traktor og vogn med 25 m³ ad gangen. Fiberfraktionen fra gylleseparationen transporteres i lukket container på lastbil. Transport af gylle og rejevtvand til arealerne på Als foregår med lastbil.

Der vil primært blive udbragt husdyrgødning i februar, marts, april og maj måned, dog vil der blive udbragt til vinterraps i august/september måned, i det omfang det er fagligt forsvarligt.

Antallet af transporter i forbindelse med markarbejdet, herunder transporter med halm og korn, er ikke opgjort.

Størsteparten af transporterne sker indenfor tidsrummet kl. 6-19, mens der i forbindelse med høst og udbringning af husdyrgødning vil kunne forekomme transporter i aften- og nattetimerne. Dette vil ske for at reducere antallet af dage med gener fra kørsel så meget som muligt.

I forbindelse med udvidelsen af besætningen vil der blive flere transporter til og fra ejendommen, men antallet øges ikke proportionalt med besætningens udvidelse, da der i mange tilfælde vil medtages større mængder pr. transport.

Antallet af transporter stiger med ca. 97 %. Stigningen skyldes primært flere gyllekørsler – kørslerne er dog koncentreret over få dage.

Miljømyndighedens vurdering

Miljøgodkendelsen meddeles i medfør af Husdyrbrugsloven. Der kan derfor kun stilles vilkår til, hvilke udkørselsveje på ejendommen, der må benyttes og hvornår. Færdselsloven regulerer kørsel på offentlige veje. Der er i øjeblikket 4 ind-/udkørsler til ejendommen. Disse er hensigtsmæssigt placeret i forhold til naboer og trafik hensyn, og da intern trafik på ejendommen vurderes ikke at medføre væsentlige gener for omgivelserne, stilles ingen vilkår til kørselsveje.

I forbindelse med udvidelsen ønsker ansøger at flytte nogle af ind- og udkørslerne til hhv. Felstedvej 37 og 39. Afdelingen for Veje og Trafik har forhåndsgodkendt antal og placering af de ind- og udkørsler som ansøger har beskrevet. Veje og Trafik har meddelt, at der som udgangspunkt kan opretholdes det antal ind- og udkørsler til vejen Felstedvej, der er fra ejendommene (hhv. 37 og 39) i øjeblikket. Hvis der ønskes nye tilkørsler fra Felstedvej til ejendommen skal et tilsvarende antal nedlægges. En ny ind-/udkørsel til Kværsløkke kan også komme på tale.

Der skal søges om endelig godkendelse vedrørende adgangsforhold hos afdelingen for Veje og Trafik. Alle udgifter til nyetablering samt nedlæggelse af eksisterende overkørsler er for lodsejers regning. Alle arbejder på det offentlige areal udføres i henhold til kommunens standarder og af en af Veje og Trafik godkendt entreprenør.

Der stilles også vilkår om, at hvis antallet af transporter overskrides med mere end 10 %, så skal ansøger informere kommunen. Sønderborg Kommune vurderer derpå, om der er behov for at give en tillægsgodkendelse.

Sønderborg Kommune gør i øvrigt også opmærksom på afgørelse J. nr. MKN-130-00045 af 28. september 2010 fra Miljøklagenævnet. Det fremgår af denne afgørelse, at: "Ved reguleringen af husdyrbrug er det praksis at betragte landzonen som landbrugets erhvervsområde, og beboere i landzonen må derfor acceptere visse ulemper, som kan være forbundet med at være nabo til et landbrug".

Kommunen gør opmærksom på, at transport af gylle er opfattet af EU's biproduktforordning (1774/2002EF, bilag II, kapitel II, pkt. 1). Som følge heraf skal gylle transporteres i hermetisk lukket ny emballage eller tildækkede lækagesikre containere eller køretøjer. Undtaget fra bestemmelsen er dog transport mellem to steder på samme gård. Bestemmelsen administreres af Fødevarestyrelsen.

For at undgå, at der uhensigtsmæssigt spredes gylle på privat eller offentlig vej eller anden mands jord, tolker Fødevarestyrelsen dette således, at landmanden må transportere gyllen uden at leve op til kravet om hermetisk lukket ny emballage eller tildækkede lækagesikre containere eller køretøjer, hvis han kun transporterer gyllen på sin egen jord. Hvis han under samme CVR-nr. har flere ejendomme, der ligger langt fra hinanden, og det betyder, at transporten skal ske over en længere strækning af privat eller offentlig vej eller anden mands jord, så skal gylle transporteres som anført i bilag II, kapitel II, pkt. 1. Transport af gylle til aftalearealer på 3. mands ejendom er også opfattet af bilag II, kapitel II stk. 1. Kun, hvis der er tale om transport af gylle mellem to naboer, og gyllen kan transporteres direkte fra den ene ejendom til den anden, kan der undtages fra reglen.

Sønderborg Kommune vurderer, at når ovenstående regel efterleves, er det ikke nødvendigt at stille yderligere vilkår til transportformen.

6 Beskrivelse og vurdering af arealerne

I forbindelse med vurderingen af projektets mulige indvirkning på miljøet er der vurderet på, om virksomheden overholder harmonikravet og om der er problemstillinger vedrørende planforhold, som gør sig gældende. Der vurderes også på arealanvendelsens påvirkning af grundvandsressourcerne, vandmiljøet og beskyttet natur i forhold til fosfor, nitrat og ammoniak. Beskyttet natur indeholder naturarealer beskyttet af § 7 i Husdyrloven, § 3 i Naturbeskyttelsesloven, Natura 2000 områder og arter, som er omfattet af Habitatdirektivets bilag IV (bilag IV arter) samt andre relevante artsfredninger. Der vurderes også på arealanvendelsens påvirkning af kulturelementer i landskabet, som f.eks. beskyttede jord- og stendiger og fortidsminder og andre aktuelle fredninger.

Ændringer i husdyrbrugets ejede og forpagtede udbringningsarealer skal anmeldes til kommunen og have kommunens accept, før ændringen kan finde sted jf. §§ 15-16 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug. Anmeldelsen skal ske før planårets begyndelse den 1. august. Kommunen vurderer om sådanne ændringer af udbringningsarealerne kan ske inden for rammerne af denne godkendelse.

I etape 1 af ansøgningen er der indsat 13 % ekstra efterafgrøder udover Plantedirektoratets norm samt 2 % nedsat kvælstofnorm. De ekstra tiltag i etape 1 gør, at beregningerne for udvaskning m.v. i øvrigt er identiske med beregningerne i etape 2. Da beregningerne for arealerne i etape I og II er identiske er de beskrevet og vurderet samlet i de følgende afsnit.

Arealerne 6-0 og 7-oligger i Aabenraa Kommune. Aabenraa Kommune har foretaget en vurdering af arealerne, som kan ses i bilag 19 og arealerne er ikke yderligere beskrevet i de følgende afsnit.

6.1 Krav om § 16-godkendelser

Der er i september 2010 meddelt § 16 godkendelse til udbringning af husdyrgødning på arealerne hos Jes Arthur Petersen, Jørgen Brodersen og, Thorkild Kohls. Arealerne vil derfor ikke blive behandlet yderligere i denne godkendelse.

Der søges desuden om udbringning af husdyrgødning på arealerne tilhørende Lars Hansen og en § 16 godkendelse vil blive meddelt sammen med denne godkendelse. Arealerne hos Lars Hansen vil derfor ikke blive behandlet yderligere i denne godkendelse.

6.2 Harmoniareal

Tabel 26 viser udspretningsarealerne og bilag 15, deres geografiske beliggenhed. Der rådes over et samlet areal på ca. 427 ha.

Tabel 26: Udspretningsarealer

	Udbringningsareal
Ejet ejendom, Felstedvej 39, 6300 Gråsten	42,29
Ejet ejendom, Kandrupvej 4, Aabenraa	8,63
Forpagtet areal, Kværs Menighedsråd, Søndertoft 1, 6300 Gråsten	9,49

Forpagtet areal, Nis Walter Friedrichsen, Avntoftvej 9, 6300 Gråsten	77,12
Gylleaftale, Andres Lassen, Lundsbjerg Møllevvej 40, 6200 Aabenraa	15,00
Gylleaftale, Lars Hansen Felstedvej 35, 6300 Gråsten	24,27
Gylleaftale, Jes Arthur Petersen, Limbækvej 9, 6300 Gråsten	32,94
Gylleaftale, Jørgen Ove Brodersen, Snurom 6, 6300 Gråsten	32,41
Gylleaftale, Claus Jørgen Christensen, Huholt 15, 6400 Sønderborg	130,59
Gylleaftale, Brian Eriksen Løvmoosevej 4, 6230 Rødekro (arealer ved Varnæs)	39,20
Gylleaftale, Thorkild Kohls, Felstedvej 36, 6300 Gråsten	13,22
I alt	427

I etape I afsættes de i alt 486,21 DE gylle til udbringningsarealerne og biogas se tabel 27. Der er i alt 373,3 ha udbringningsarealer til rådighed i etape I og der afsættes 361,21 DE til arealerne. Harmonikravet er dermed opfyldt.

Tabel 27: Afsætning af dyreenheder (DE) i etape I

Gødningstype	DE
Gylle fra Felstedvej 39	486,21
Afsat husdyrgødning - svinegylle til biogasanlæg	125,00
Afsat husdyrgødning - Felstedvej 35	23,45
Afsat husdyrgødning, Limbækvej 9	44,15
Afsat husdyrgødning, Snurom 6	42,5
Afsat husdyrgødning, Huholt 15	40,0
Afsat husdyrgødning, Felstedvej 36	18,19

I etape II etableres gylleseparering og der afsættes 199 DE i fiberfraktion og 138 DE gylle til biogas. De resterende 359 DE udbringes på de 373,3 ha udbringningsarealer, som vist nedenfor. Harmonikravet er dermed opfyldt. De resterende udbringningsarealer i ansøgningen er mulige alternative udbringningsarealer.

Tabel 28: Afsætning af dyreenheder (DE) i etape II

Gødningstype	DE
Gylle fra Felstedvej 39	696,54
Afsat husdyrgødning - Fiberfraktion til biogasanlæg	199,0

Afsat husdyrgødning - svinegylle til biogasanlæg	138,53
Afsat husdyrgødning - rejeckt vand, Felstedvej 35	25,0
Afsat husdyrgødning - rejeckt vand, Limbækvej 9	44,19
Afsat husdyrgødning - rejeckt vand, Snurom 6	45,0
Afsat husdyrgødning - rejeckt vand, Huholt 15	32,0
Afsat husdyrgødning - rejeckt vand, Felstedvej 36	18,48

Der modtages ikke slam eller andre affaldsprodukter til udbringning på udspretningsarealet.

Ifølge den gældende husdyrgødningsbekendtgørelse må der højst udbringes en husdyrgødningsmængde svarende til 1,4 DE pr. ha pr. planperiode for svin. Hvis der på et tidspunkt ikke er tilstrækkeligt udbringningsareal til rådighed, skal dyreholdet derfor mindskes, så de gældende harmonikrav kan overholdes.

Miljømyndighedens vurdering

Husdyrbruget har i alt 427 ha arealer til udspretning af husdyrgødning. Heraf er 0,21 ha beliggende i nitratklasse 1. Der er kompenseret for de 0,21 ha i nitratklasse 1 ved, at der i ansøgningen er indsat 2.5 % flere efterafgrøder end plantedirektoratets norm. Med disse forudsætninger kan der afsættes 1,4 DE/ha på de arealer i ansøgningen, som er indsat som ejede og forpagtede arealer i ansøgningsskema 9270.

Da ansøger har ansøgt om 696,54 DE er husdyrbrugets samlede udbringningsareal større end det mindst tilladte jf. Bek. om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. Derfor vurderer miljømyndigheden, at harmonikravet er opfyldt.

6.3 Lokalisering og planmæssige forhold

De planmæssige forhold fremgår af bilag 17.

Ejendommen ligger ved Kværs og de tilhørende arealer ligger som vist i bilag 15.

Zonestatus: Alle udspretningsarealerne er beliggende i landzone. Areal GA CJC 1-0, GA CJC 2-0, GA CJC 4-0 og GA CJC 3-0 ligger inden for en afstand af 200 meter til byzone eller lokalplanlagte områder udlagt til boligformål. I henhold til § 24 i *Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v.* må husdyrgødning ikke udbringes på lørdage samt søn- og helligdage på disse arealer.

Lokalplan: Ingen af udspretningsarealerne ligger i lokalplanlagte områder.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune stiller ingen vilkår til arealerne som vedrører planmæssige forhold. Det vurderes, at de generelle regler er tilstrækkelige.

6.4 Påvirkninger af søer og vandløb

Søer og vandløb samt terrænhældninger kan ses på bilag 14.

I henhold til Husdyrgødningsbekendtgørelsens § 26 må flydende husdyrgødning ikke udbringes på stejle skråninger med en hældning på mere end 6° ned mod vandløb, søer over 100 m² eller fjorde inden for en afstand af 20 m fra vandløbets, søens eller fjordens øverste kant.

Opland til søer

Ingen udspretningsarealer ligger i fosforklasse 1-3.

GA CJC 7-2 ligger ifølge oplandskortet til søer i oplandet til Vælddam. Dette er imidlertid en fejl, da arealet afvander til et mindre vandløb, som løber udenom Vælddam og ud i Høruphav.

Arealerne 1-1, 1-2, 2-0, 3-0, 4-0, 4-1, 8-0, 8-1, NWF 1-0, NWF 2-0, NWF 3-0, NWF 3-2, NWF4-0 og NWF 5-0 ligger i oplandet til Søgård sø.

Søgård Sø er omfattet af Vandplanen for hovedopland 1.10 – Vadehavet. Af vandplanen fremgår:

”Søen opfylder ikke miljømålet. Den allerede vedtagne indsats i oplandet til Søgård Sø gør, at der ikke er behov for en supplerende indsats over for den eksterne belastning. Det vurderes samtidig ud fra de foreliggende data, at der forekommer intern belastning i søen, og at denne kan hindre målopfyldelse i 2015. En arbejdsgruppe har gennemført en teknisk og økonomisk analyse af, hvornår der bør gennemføres sø restaurering. I overensstemmelse med arbejdsgruppens analyse gennemføres der ikke sø restaurering i Søgård Sø i denne planperiode.”

Miljømyndighedens vurdering

Der stilles ingen vilkår til driften af areal GACJC 7-2, da arealerne ikke afvandet til Vælddam, selv om det fremgår af kortet.

Ingen af udbringningsarealerne i oplandet til Søgård Sø har en hældning på mere end 6 grader ned mod vandløb.

Udbringningsarealerne i oplandet til Søgård Sø har også i før-situationen været dyrket, og det fremgår af Vandplanen for Vadehavet, at der ikke er behov for supplerende indsats overfor den eksterne belastning til søen.

Sønderborg Kommune vurderer derfor, at den fortsatte udbringning af gødning på arealerne i oplandet til Søgård sø ikke vil påvirke søen væsentligt og stiller ingen supplerende vilkår.

Vandløb

I vandplan 2010-2015 for Lillebælt/Jylland står der, at vandløb i hovedvandoplandet skal som hovedregel skal opnå god kemisk tilstand og mindst god økologisk tilstand svarende til en faunaklasse 5. Dette gælder alle vandløb. Alle vandløb er dog ikke specifikt medtaget i første vandplansperiode og der er derfor ikke taget stilling til, hvilket tiltag der skal gøre og hvornår målet om DVFI på 5 skal være nået, dog senest 2027.

På de vandløb, hvor der nedenfor er beskrevet mål i vandplanen er der i første planperiode frem til 2015 iværksat tiltag til at forbedre målsætningen.

Mellem areal 1-2 og 2-0 løber Kværsløkke Bæk. Vandløbet er beskyttet og målsætningen i vandplanen er 5. Den nuværende tilstandsklasse er 2.

Langs areal 4-0 løber Grønbæk. Vandløbet er beskyttet, men ikke omtalt specifikt i vandplanen.

Ved areal NWF 1-0, NWF 2-0 og NWF 5-0 løber et beskyttet vandløb. Vandløbet er ikke omtalt specifikt i vandplanen.

Ved arealerne GA CJC 1-0, GA CJC2-0, og GA CJC4-0 løber Holbæk. Vandløbet er ikke beskyttet på strækningen og er ikke specifikt nævnt i Vandplanen.

Der er ikke på nogen af udbringningsarealerne en hældning på mere end 6 grader ned mod vandløbet. Alle arealerne har også i før-situationen været dyrket.

Ifølge Husdyrgødningsbekendtgørelsens § 26 må flydende husdyrgødning ikke udbringes på stejle skråninger med en hældning på mere end 6° ned mod vandløb, søer over 100 m² eller fjorde inden for en afstand af 20 m fra vandløbets, søens eller fjordens øverste kant. Der er i forbindelse med godkendelsen af ejendommen meddelt en udledningstilladelse til overfladevand.

Miljømyndighedens vurdering

Arealer, som er beliggende ned mod vandløb, skråner ikke over 6 grader mod vandløbene. Sønderborg Kommune vurderer, at erosion af udbragt husdyrgødning til vandløbene under kraftige regnskyl, ikke udgør en risiko, såfremt der opretholdes en dyrkningsfri bræmme på minimum 2 m jf. Vandløbslovens § 69. Der stilles derfor ikke supplerende vilkår til arealerne ved vandløbet.

Påvirkning af fjord og hav

Alle arealerne afvander til enten Vadehavet eller Ydre Flensborg Fjord, Nybøl Nor og farvandet omkring Als. Områderne er udpeget som Natura 2000 område. Vurderingen og beskrivelsen af arealernes påvirkning sker derfor i afsnittet om Natura 2000.

6.5 Nitrat til grundvand

Grundvandsdata kan ses på bilag 13.

Området ved Huholt og Vollerup

De ansøgte arealer på Als ligger alle helt eller delvist indenfor Huholt og Vollerup-Ulkebøl vandværkers indvindingsoplande. Sønderborg kommune er i øjeblikket i gang med at udarbejde indsatsplan for disse vandværker. Med undtagelse af arealerne GACJC 10-1 og GACJC 10-0 ligger alle de øvrige arealer indenfor område med særlige drikkevandsinteresser. GACJC 10-1 og GACJC 10-0 ligger i område med almindelige drikkevandsinteresser.

Ingen af de ansøgte arealer ligger i udpegede nitratfølsomme områder og arealerne ligger udenfor boringsnære beskyttelsesområder.

Området ved Kværs

Alle arealerne ved Kværs ligger i områder med særlige drikkevandsinteresser samt nitratfølsomme indvindingsområder. Det drejer sig om arealerne 1-2, 1-1, 4-0, 4-1,2-0, 3-0, NWF 5-0, NWF 11-2, NWF 4-0, NWF 1-0, NWF 11-3, NWF 11-1, NWF 3-2, NWF 3-0, NWF 2-0, NWF 8-0, 8-0, 8-1 og 1-2.

Området omkring Kværs er beskrevet i notat fra Naturstyrelsen. Af notatet fremgår følgende om grundvandets sårbarhed ved Kværs:

Grundvandsmagasinet, som vandværkerne indvinder fra, er kun beskyttet af et meget tyndt lag af moræneler. Flere steder gennembrydes lerdæklaget af sen- og postglaciale sandaflejringer. I disse områder er der således direkte kontakt fra terræn og ned til indvindingsmagasinet.

Vandtypen i området er den sårbare type B med indhold af nitrat. Vandtypen viser i overensstemmelse med den geologiske opbygning, at der er tale om et sårbart grundvandsmagasin.

Arealerne NWF 11-2, NWF 11-3, NWF 11-1, 8-0, 8-1, NWF3-0, NWF5-0, NWF 4-0 og NWF 8-0 ligger i indvindingsoplandet til Gråsten Vandværk. Afstanden fra borerne og til det nærmeste udbringningsareal er over 4,3 km.

Areal 8-0 og 8-1 ligger i oplandet til Kværs Vandværk. Afstanden fra nærmeste areal til boringen er ca. 620 m.

Arealerne 3-0, 2-0, 1-2, 1-1 og 4-0 ligger i oplandet til Varnæs-, Tråsbøl-, Bovrup-, og Tornhøj Vandværk. Afstanden til nærmeste boring er 3 km.

Miljømyndighedens vurdering

Udbringningsarealerne ved Huholt og Vollerup ligger udenfor nitratfølsomme indvindingsområder og boringsnære beskyttelsesområder. Naturstyrelsen vurderer, at den naturlige beskyttelse af grundvandsmagasinet i området er god. Der stilles derfor ikke yderligere vilkår til beskyttelsen af grundvandet i området.

Grundvandet i området ved Kværs er sårbart og lerlaget til beskyttelse af grundvandet er meget tyndt eller manglende. Generelt er afstanden til vandværkernes borer (så længe den er større end ca. 300 m) ikke særlig relevant. Den væsentlige årsag til kravene til nitratudvaskningen er selve grundvandsmagasinet store (nitrat)sårbarhed i området omkring Kværs. Dette krav gælder uanset, om der er et vandværk i nærheden eller ej.

Arealerne NWF 11-2, NWF 11-3, NWF 11-1, NWF 8-0 og 8-1 er sat i G6 sædskifte i ansøgningen. Udvasningen fra arealerne i nitratfølsomme indvindingsområder er under 50 mg nitrat/l på alle arealerne og Sønderborg Kommune vurderer, at udbringningen af husdyrgødning på arealerne ikke vil medføre en væsentlig påvirkning på grundvandet.

Der stilles følgende vilkår til arealerne NWF 11-2, NWF 11-3, NWF 11-1, NWF 8-0 og 8-1:

- Der skal hvert dyrkningsår etableres mindst 60 % miljøgræs på arealerne.
- Tilsynsmyndigheden (kommunen) skal hvert år kunne konstatere at efterafgrøderne er etableret korrekt på hele det pågældende areal med miljøgræs fra høst og frem til 1. februar det følgende år.
- Det er ansøgers ansvar at etableringen er vellykket
- Der accepteres kun udlæg af græs i forbindelse med etablering af dækafgrøden dvs. udlæg af græs om foråret i vintersæd og udlæg efter høst af hovedafgrøden accepteres ikke.
- Der er ingen krav til græsart.
- Der må ikke anvendes gødning eller græssende dyr på arealet fra høst og frem til 1. februar.
- Sædskiftet på arealerne må ikke indeholde bælgplanter.

6.6 Beskyttet natur

Ingen udspretningsarealer indeholder natur, som er beskyttet i henhold til § 7 i *Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug*. Der er ca. 1400 meter fra mark NWF 2-0 til et overdrev beliggende i Rinkenæs Skov, som er den nærmeste naturtype, der er beskyttet i henhold til § 7 i *Lov om miljø-*

godkendelse m.v. af husdyrbrug. Ingen af udspretningsarealerne afvander til naturområder, der er beskyttede i henhold til § 7 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

Beskyttet natur kan ses på bilag 14. Terrænhældninger kan ses på bilag 14.

Naturtyper omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3 er beskyttede mod tilstandsændringer. En merbelastning af beskyttede naturtyper med næringsstoffer kan have en negativ effekt på naturtypen, som kan medføre tilstandsændringer.

Alle naturarealer på eller ved arealerne er besigtiget enten i forbindelse med denne godkendelse eller andre. Oversigt over beskyttet natur og vandhuller på eller i umiddelbar nærhed af udspretningsarealerne ses i tabel 29.

Tabel 29: Oversigt over beskyttet natur og vandhuller på eller i umiddelbar nærhed af udspretningsarealerne. Lokalitetsnummeret fremgår af bilag 18.

Areal	Beskrivelse af naturtypen	Lokalitetsnummer	Bilag IV arter	Bræmmekrav
NWF 8-0	Blandet mose og hedearealer. Der er fundet hedelyng, blåtop, klokkelyst og kragefod på arealet. Arealet er tydeligt randpåvirket ud mod de dyrkede arealerne.	1320	Der er observeret Alm. Firben på arealet.	Ja
NWF 11-1 og NWF 11-2	Søen er meget næringsstofbelastet. Der ledes drænvand til søen og der er tegn på fodring af ænder. Da søen har mere end en bredejer er den omfattet af reglerne i Vandløbsloven § 69 om 2 meter bræmmer.	1323	-	-
NWF 11-3	Engen op til areal NWF 11-3 vurderes ikke at være særligt næringsstoffølsom, da der ikke er særligt næringsstoffølsomme arter på engen. Der er desuden tegn på tilskuds fodring.	1324	Engen kan på grund af sin sydvendte placering være egnet til markfirben.	-
NWF 8-0	Søen ved areal NWF 8-0 er beskyttet af hede- og mosearealet ud mod det dyrkede areal. Søen er formodentligt så stor, at der er gedder i søen, der derfor ikke er egnet som ynglested for andet end skrubbudser.	1319	-	-
NWF 5-0	Søen ved areal er et lysåbent vandhul med flade brinker beliggende langs et hegn i en dyrket mark. Søen ligger ca. 1600 meter fra habitatområde H83 Rinkenæs, Skov, Rode Skov og Dyrehaven.	1010	Stor Vandsalamander er på udpegningsgrundlaget for habitatområdet og er fundet umiddelbart syd for NWF 4-0	Ja
NWF 6-0	På areal NWF 6-0 ligger en sø. Søen er lysåben med flade brinker og beliggende med syd- og vestside mod åben mark. Søen ligger på marken med et areal med træer m.v. tilknyttet. Afstanden til habitatområde H83 Rinkenæs, Skov, Rode Skov og Dyrehaven er ca. 1400 meter	1007	Stor Vandsalamander er på udpegningsgrundlaget for habitatområdet og er fundet umiddelbart syd for NWF 4-0	Ja
NWF 6-0	En sø ligger i udkanten af areal NWF 6-0 mod øst. Søen er skygget af træer og har stejle skrænter. Marken skrånede ikke ned mod søen.	1008	-	-

8-0	Areal 8-0 grænser op til et engområde beskyttet af § 3. På areal 8-0 ligger et vandhul midt på marken. Begge lokaliteter er i forbindelse med motorvejen mellem Sønderborg og Kliplev gennemgået og der er ikke registreret padder. Hældningen ned mod engarealerne er mindre end 6°.	-	-	-
1-2	Der lå en sø ved ejendommen ud til areal 1-2. Søen er sløjfet og sagen om sløjfningen er endnu ikke afsluttet i Naturafdelingen.	2043	-	-
GA CJC 1-0	På arealet ligger en mindre sø. Søen er tilgroet med vedplanter.	-	-	-
GA CJC 2-0	Mindre lysåben sø med frit vandspejl	2292	Der er mange løvfroer i området omkring Sønderskoven og ud til Hørup hav. Desuden er der fundet Stor Vandsalamander i området.	Nej
GA CJC 2-0	Større sø beliggende i tilknytning til mindre skov. Søen er delvist skygget af vedplanter og har frit vandspejl.	2294		Nej
GA CJC 2-0	Sø, som er delvist lysåben og med frit vandspejl.	2293		Nej
GA CJC 2-0	Sø med karakter af branddam. Der er ingen træer omkring søen, som er meget næringsstofpåvirket med mange trådalger. Brinkerne er stejle.	2291	-	-

Miljømyndighedens vurdering

Der vurderes at § 7 overdrevet i Rinkenæs ligger i så stor afstand fra arealerne, at overdrevet ikke påvirkes væsentligt med ammoniak fra arealerne. Der stilles derfor ikke vilkår.

Hede og mosearealet ved areal NWF 8-0 har en del næringsfølsomme arter, og der er en tydelig kantpåvirkning fra de omkringliggende, dyrkede arealer. Sønderborg Kommune vurderer derfor, at der skal stilles vilkår til beskyttelsen af hede og mosearealet mod tilstandsændringer. Da arealet også er vurderet til at være egnet rasteområdet for markfirben er vilkårene stillet i afsnittet om bilag IV arter, og vil derfor ikke blive behandlet yderligere her.

Engen op til NWF 11-3 vurderes ikke at være særligt næringsstoffølsom, da der ikke er særligt næringsstoffølsomme arter på engen. Det vurderes derfor, at engen ikke vil blive negativt påvirket af den fortsatte udbringning af husdyrgødning på arealerne omkring den. Der stilles derfor ikke særlige vilkår til beskyttelse af engen. Engen kan, da den er sydvendt være egnet til Markfirben. Påvirkningen heraf er vurderet i afsnit 6.7.

Søen ved areal NWF 8-0 er beskyttet af hede- og mosearealet ud mod det dyrkede areal. Sønderborg Kommune vurderer derfor, at der ikke skal stilles særligt vilkår til beskyttelse af søen. På eller ved areal NWF 1-0, NWF 4-0, NWF 3-0 og NWF 6-0 ligger flere vandhuller og søer. De er overskygget af træer og uden synligt vandspejl. Sønderborg Kommune vurderer, at der ikke skal stilles vilkår til beskyttelse af søerne/vandhullerne, da arealerne ikke skrånede ned mod dem og de ikke er vurderet egnede som yngle- eller rastelokalitet for bilag IV arter.

De tre søer ved NWF 5-0, NWF 6-0, NWF 11-1 og NWF 11-2 vurderes, at være tilstrækkeligt beskyttet af den eksisterende lovgivning, som sikrer mod tilstandsændring (se bilag 14). Dog er søerne

også blevet vurderet i forhold til bilag IV arter, hvilket har medført, at der stilles vilkår om en dyrkningsfri bræmme på 5 meter rundt om søerne. Se mere i det følgende afsnit.

Stævningsskoven ud til areal 9-0 vurderes ikke at blive væsentligt påvirket, da terrænet hælder mindre end 6 grader ned mod skoven og arealet også tidligere har været benyttet til udbringning af husdyrgødning.

6.7 Påvirkning af arter med særligt strenge beskyttelseskrav (Bilag IV arter)

Kommunens padderegistreringer kan ses på bilag 18.

Ifølge habitatdirektivets artikel 12 stk. d, må yngle- og rasteområder ikke beskadiges eller ødelægges.

Af faglig rapport fra DMU nr. 635 (håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV) fremgår en oversigt over arters udbredelse i grid på 10 x 10 km fordelt over hele landet.

Af oversigten og ud fra kommunens egne registreringer fremgår at følgende arter registreret i nærområdet til arealerne ved Kværs:

- Dværgflagermus (*Pipistrellus Pipistrellus*)
- Brunflagermus (*Nyctalus noctula*)
- Sydflagermus (*Eptesicus serotinus*)
- Langøret flagermus (*Plecotus auritus*)
- Vandflagermus (*Myotis daubentonii*)
- Pipistrel Flagermus (*Pipistrellus Pipistrellus*)
- Hasselmus (*Muscardinus avellanarius*)
- Markfirben (*Lacerta agilis*)
- Stor Vandsalamander (*Triturus cristatus*)
- Løvfrø (*Hyla arborea*)
- Spidssnudet frø (*Rana arvalis*)

Ved arealerne på Als er følgende arter registreret:

- Vandflagermus (*Myotis daubentonii*)
- Dværgflagermus (*Pipistrellus Pipistrellus*)
- Syd Flagermus (*Eptesicus serotinus*)
- Langøret Flagermus (*Plecotus auritus*)
- Stor Vandsalamander (*Triturus cristatus*)
- Løvfrø (*Hyla arborea*)
- Spidssnudet frø (*Rana arvalis*)
- Strandtudse (*Bufo calamita*)

Markfirbenet lever på sandede jorder og foretrækker sydvendte skrånninger med bart jord og sand. Markfirben er meget følsom overfor tilgroning af deres levesteder, idet de nedgravede æg dels skal have en hvis fugtighed, men også den rette mængde varme fra solen. Bar jord i forbindelse med træer er derfor et godt sted. Udspretningsarealerne er alle lerjorder og det antages derfor, at der ikke lever markfirben på de ansøgte arealer.

Dværgflagermus trues ud over naturlige fjender af mangel på hule træer og at de ikke kan etablere dagrastepladser i bygninger nær skov. Pipistrelflagermus ligner Dværgflagermusen, men den er

mere tilbøjelig til at leve i tilknytning til mennesker.

Sydflagermus og Brunflagermus trues først og fremmest af ugler. Vandflagermus trues også af mangel på hule træer, men også af dårligt fødegrundlag som følge af tilgroede vandhuller. Langøret flagermus trues af mangel på egnede hule træer, samt hugst af træer. Vandflagermus trues dels af sløruglen, men også af mangel på hule træer, hvor den lever, samt dårligere fødegrundlag som følge af tilgroede vandhuller. Det er derfor vigtigt dels at bevare de hule træer og dels at holde vandhullerne åbne.

Stor Vandsalamander trues af, at blive spist af rovdyr eller forurening af vandhuller med næringsstoffer.

Spidssnudet frø trues af manglende egnede levesteder for opvækst af yngel og overgødskning af vandhuller og løvfrøer trues af overgødskning af vandhuller og løvdække, som gør vandhullerne uegnede som ynglebiotop.

Hasselmusen lever primært i løv- og blandskove og er registreret i Gråstenskoven. Truslerne mod hasselmus er: Mangel på stabilitet, fragmenterede levesteder, intensiv drift og ensartede kulturer.

Truslerne mod Løvfrø er forurening af ynglevandhuller med gødningsstoffer og anden forurening herunder andehold og fodring ved vandhullet.

Strandtudsens udbredelse begrænses dels af egnede steder at finde føde og dels egnede vandhuller. Det er derfor vigtigt at sådanne oprettes og bevares. Derudover er dræning, tilgroning eller opdyrkning af enge, samt tilgroning af vandhuller som følge af ophørt græsning en trussel mod strandtudsens. Gødskning af enge og græsmarker er ligeledes skadeligt, idet arten er afhængig af områder med lav og sparsom vegetation. Forsuring og tilgroning af de førhen næringsfattige søer, pga. sur regn og tilførsel af gødning er ligeledes skadeligt for strandtudsens.

I vurderingen af, om padde kan have levested og fødesøgningssted på arealerne, er der vurderet på tilstedeværelsen af vandhuller på og ved markerne. Ved vandhuller, er der vurderet på vandhullets egnethed som levested og fødesøgningsområde eller sporadisk opholdssted. Der er ydermere vurderet på vandhullets placering i forhold til kendte populationer.

Beskrivelse og vurderinger vedrørende padde i forbindelse med udspretningsarealerne fremgår af tabel 22.

Kommunens egne registreringer af padde i området nord for arealerne ved Kværns er opdateret i forbindelse med planlægningen af den kommende motorvej mellem Klipleve og Sønderborg. Der er derfor i området et relativt godt kendskab til forekomsten af padde.

Der er fundet Stor Vandsalamander ca. 430 meter fra vandhullet i den østlige kant af areal NWF 6-0. Vandhullet ikke er egnet som yngle- eller rastelokalitet, da vandhullet ikke er lysåbent, har for stejle skrænter og der ikke er tilstrækkelige fødesøgningsmuligheder i nærheden af vandhullet. Desuden er vandhullet formodentligt kun vandfyldt en del af året.

Der er registreret Stor Vandsalamander i et vandhul 15 meter fra areal NWF 4-0. Vandhullet ligger på et græsareal og terrænet hælder væk fra vandhullet. Der er således ikke mulighed for overfladeafstrømning.

Der er mindre vandhuller på arealerne NWF 1-0, NWF 4-0 og NWF 3-0 samt i udkanten af areal NWF 5-0. Der er registreret Stor Vandsalamander i området. Det er kun vandhullet i udkanten af NWF 5-0, som er over 100 m² og dermed beskyttet i henhold til Naturbeskyttelseslovens § 3. Den

nærmeste registrering af bilag IV-arter, som har søer som levested er som nævnt tidligere ca. 15 meter fra areal NWF 4-0 hvilket er ca. 750 meter fra søen på NWF 5-0.

Mellem areal NWF 11-2 og NWF 11-1 ligger en sø, som også er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3. I søen er der registreret Stor Vandsalamander. Søen er i henhold til luftfoto fra 2010 lysåben og beliggende i tilknytning til læhegn, som kan fungere som fødesøgningsområde.

Mose- og hedearealet op til areal NWF 8-0 er potentielt levested for markfirben, da jorden er meget sandet i området, og der er gode ynglemuligheder for markfirbenet på hedearealerne umiddelbart nord for arealerne. Desuden er der konstateret alm. firben på arealerne, og disse to arter har de samme krav til levesteder. Området bærer desuden tydeligt præg af randpåvirkning. Mose- og hedearealet fungerer desuden også som en vigtig trædesten for markfirbenets videre spredning. Udspretningsarealet hælder mindre end 6 grader mod naturarealet.

På areal NWF 6-0 ligger en sø. Søen er lysåben med flade brinker, beliggende med syd- og vestside modåben mark. Søen ligger på marken med et areal med træer m.v. tilknyttet. Søen ligger ca. 1400 meter fra habitatområde H83 Rinkenæs Skov, Rode Skov og Dyrehaven. Stor Vandsalamander er på udpegningsgrundlaget for habitatområdet og er fundet umiddelbart syd for udspretningsarealet NWF 4-0. Det vurderes, at området generelt kan spille en vigtig rolle i udbredelsen af især Stor Vandsalamander.

Søen i nærheden af areal NWF 8-0 ligger beskyttet af mose- og hedearealet. Søen er så stor, at det må forventes at der er gedder i søen. Søen er derfor ikke egnet som ynglelokalitet for nogle af padderne omfattet af bilag IV, da de æder haletudserne.

Engen op til areal NWF 11-3 afgræsses på nuværende tidspunkt af får. Arealet er tydeligt og jævnt næringsstofpåvirket. Arealet vurderes at være rasteområde for markfirben på grund af beliggenheden, den sydvendte skråning samt den sandede jord.

De tre af søerne på eller op til areal GA CJC 2-0 er egnede som yngle- og rastelokalitet for Løvfrø og Stor Vandsalamander. Artsregistreringerne viser, at der er en stor bestand af Løvfrø fordelt på de mest egnede ynglelokaliteter i området ved Sønderskoven og ud til Høruphav. Der er mange egnede yngle- og rastelokaliteter i området. Den sidste sø (lokalitet 2291) på areal GA CJC 2-0 er ikke egnet som yngle- eller rastelokalitet for padder. Brinkerne er meget stejle og søen er meget næringsstofpåvirket.

Miljømyndighedens vurdering

Det er Sønderborg Kommunes vurdering, at vandhuller, der er mere eller mindre lysåbne og ikke fuldstændig tilgroede med vedplanter, kan have betydning for bilag IV arter, primært Stor Vandsalamander, Løvfrø og Spidssnudet Frø. En fortsat eutrofiering af den type vandhuller vil være medvirkende til at accelerere en tilgroning og dermed forringe leve- og ynglevilkår for bilag IV arter, der vurderes at kunne være knyttet til vandhullet.

Det vurderes, at vandhullerne på NWF 6-0 (det østlige), NWF 1-0, NWF 4-0, 8-0 og NWF 3-0 ikke er egnet som potentielt yngle- eller rasteområde for de eksemplarer af Stor Vandsalamander, som findes i området. Denne vurdering skyldes, at vandhullerne er tilgroet og uden egentligt vandspejl. Vandhullerne på areal NWF 1-0, NWF 4-0 og NWF 3-0 er desuden beliggende ude midt i udbringningsarealet, hvorfor mulighederne for fødesøgning ikke er tilstrækkelige. Der stilles derfor ingen skærpede vilkår.

De tre søer (lokalitet 2292, 2293 og 2294) vurderes at være egnede som yngle- og rastelokalitet for Løvfrø og Stor Vandsalamander. Da der er mange egnede yngle- og rastelokaliteter i området vur-

deres søerne GA CJC 2-0 ikke at være væsentlige for bestandens mulighed for at sprede sig og forblive i området.

Vandhullet og dets bestand af Stor Vandsalamander 15 meter fra areal NWF 4-0 vurderes ikke at blive påvirket, da terrænet skrånede væk fra vandhullet, og der derfor ikke er mulighed for overfladeafstrømning.

Søen i nærheden af areal NWF 8-0 vurderes ikke at være egnet som ynglelokalitet for padde omfattet af bilag IV, da der formodes at være gedder i søen. Desuden er søen beskyttet af mose- og hedearealet ud mod udspretningsarealet NWF 8-0. Der stilles derfor ikke særlige vilkår til beskyttelse af søen.

Engen op til areal NWF 11-3 vurderes at være så jævnt næringsstofpåvirket, at det ikke ville ændre væsentligt på engens egnethed som rastelokalitet for Stor Vandsalamander, hvis der blev stillet vilkår om bræmmer. Der stilles derfor ikke særlige vilkår til beskyttelse af engen.

Mose- og hedearealet op til areal NWF 8-0 vurderes, at være potentielt levested for markfirben, da jorden er meget sandet i området, og der er gode ynglemuligheder for markfirbenet på hedearealet umiddelbart nord for arealerne. Området er tydeligt randpåvirket. Der stilles derfor vilkår om 2 meter bræmmer langs med arealet.

Bræmmerne skal måles fra kanten af naturarealet og skal være dyrknings-, sprøjte- og gødningsfrie. Bræmmerne må gerne ompløjes en gang hvert 5. år, så de ikke bliver omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3. Hvis ansøger er interesseret foreslår Kommunen, at der bliver sat en sten eller lignende op til markering af bræmmen i den sydlige ende, da det ellers efter nogle år vil være svært at skelne bræmme og naturareal ved et tilsyn.

Søen på areal NWF 6-0 vurderes at være egnet som yngle- og rastelokalitet for Stor Vandsalamander, som der er kendskab til er i området, da der i området omkring søen også er mulighed for fødesøgningen. Der stilles derfor vilkår om, at der skal etableres 5 meter bræmmer på den sydlige og vestlige del af søen, som ligger ud til åben mark – se bilag 20.

Søen mellem areal NWF 11-1 og NWF 11-2 vurderes at være levested eller potentielt levested for Stor Vandsalamander, da søen er lysåben og der i umiddelbar tilknytning til søen er levende hegn, som kan fungere som spredningskorridor og fødesøgningsområde for Stor Vandsalamander. Desuden ligger søen i udkanten af et område med mosaiknatur bestående af eng, mose og skov. Der er i 2004 ved en besigtigelse konstateret Stor Vandsalamander i søen. Der stilles derfor vilkår om 5 meter bræmmer langs med søen. Hvorledes bræmmerne skal måles og hvilket formål de tjener fremgår af afsnittet nedenfor.

Søen i udkanten af areal NWF 5-0 vurderes at være potentielt levested for Stor Vandsalamander, da søen er lysåben og der i umiddelbar tilknytning til søen er levende hegn, som kan fungere som spredningskorridor og fødesøgningsområde for Stor Vandsalamander. Stor Vandsalamander kan ifølge konklusionerne om vandreafland i DMU rapport nr. 635 på kortere tid vandre op til 800 meter. Der stilles derfor vilkår om 5 meter bræmmer langs med søen.

For alle søer, hvor der stilles vilkår til bræmmer gælder at: Bræmmerne skal måles fra kronekanten på søen i lighed med reglerne for 2 meter bræmmer langs naturlige og målsatte vandløb.

Bræmmerne skal være dyrknings-, sprøjtnings- og gødningsfrie. Bræmmen må gerne slås. 5 meter bræmmen omkring søen sikrer, at vandhullet beskyttes mod randeffekt fra det dyrkede areal. Det betyder, at der ikke sker overfladeafstrømning fra landbrugsarealet og til søen, og at søen derfor ikke bliver overbelastet med næringsstoffer. Da bræmmen ikke dyrkes sker der ingen jordbear-

bejdning og derfor vil der til stadighed være vegetation på arealet til at bremse overfladeafstrømningen og jorderosion af næringsstoffer og der vil være vegetation til at optage den næring, som modtages fra den omkringliggende mark. At sprøjtning ikke er tilladt sikrer, at vegetationen ikke sprøjtes væk, så der ikke er vegetation til at optage næringsstoffer og forebygge jorderosion til vandhullet.

Desuden vil bræmmen gøre vandhullet mere attraktivt for Stor Vandsalamander, da der også vil være mulighed for fødesøgning på arealet.

I forbindelsen med projektet ændres der ikke på flagermusenes levesteder i træer og udhuse.

Projektet indebærer ikke elementer der vil ændre på Hasselmusens livsvilkår.

Samlet vurderes, at projektets aktiviteter på arealerne ikke vil medføre en væsentlig negativ påvirkning af levesteder og bestande af bilag IV arter, når de stillede vilkår overholdes.

6.8 Natura 2000

I de følgende afsnit vil konsekvenserne af godkendelsen for terrestriske og marine Natura 2000 områder blive vurderet. Udbringningsarealerne afvander til Nybøl Nor, Ydre Flensborg Fjord og Vadehavet.

De Natura 2000 områder der ligger nærmest arealerne fremgår af bilag 15.

En del af udspretningsarealerne afvander til habitatområdet Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als (H173) samt fuglebeskyttelsesområde Flensborg Fjord og Nybøl Nor (F64). De resterende udbringningsarealer afvander enten til Vadehavet (H78 m.v.) eller til Flensborg Ydre Fjord.

Terrestriske Natura 2000 områder

Arealerne er spredt på Sundeved og øst for Sønderskoven på Als.

Areal NWF 2-0 er det areal, som ligger tættest på et Natura 2000 område. Det ligger ca. 415 meter fra habitat- og fuglebeskyttelsesområde Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov (H83 og F68).

De næstnærmeste Natura 2000 fra udspretningsarealerne ligger mere end 2 km fra arealerne og er derfor ikke behandlet yderligere i dette afsnit.

Udpegningsgrundlaget for habitatområdet Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov:

- Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger (3140)
- Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks (3150)
- Nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse (7120)
- Hængesæk og andre kærsumfund dannet flydende i vand (7140)
- Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand (7220)
- Rigkær (7230)
- Bøgeskove på morbund med kristtorn (9120)
- Bøgeskove på muldbund (9130)
- Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund (9160)
- Skovbevoksede tørvemoser (91D0)
- Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld (91E0)
- Stor Vandsalamander (1166)

Udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov:

- Hvepsevåge
- Rørhøg
- Isfugl

Ifølge Natura 2000 plan 2010-2015 for Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode skov er truslerne:

- Arealreduktion/fragmentering mod områdets rigkær
- Næringsstofbelastning – alle kortlagte naturtyper er negativt påvirket af luftbåret kvælstof. Den nedre tålegrænse er overskredet for alle naturtyper. For hængesæk samt skovnaturtyperne er den høje ende af tålegrænseintervallerne for kvælstofpåvirkning overskredet for hele arealet.
- Tilgroning af næringsrige søer
- Uhensigtsmæssig hydrologi
- Uhensigtsmæssig drift i elle- og askeskov
- Invasive arter som kæmpe pileurt og japan pileurt
- Forstyrrelser af besøgene påvirker specielt ynglefuglene på udpegningsgrundlaget.

Ifølge faglig rapport 774 fra DMU "Kvælstofbelastning ved udvalgte terrestriske habitatområder i Sønderborg kommune" er den totale afsætning af udbringningsarealerne 26 kg N/ha/år. Tålegrænsen for skovnaturtyperne er 10-20 kg N/ha/år.

Marine Natura 2000 områder

Udbringningsarealerne til Felstedvej 39 ligger i oplandet til Vadehavet, Flensborg Ydre Fjord eller Nybøl Nor. I de følgende afsnit er arealerne i de enkelte oplandet behandlet og vurderet hver for sig. Alle arealerne har også i nudrift været i omdrift.

Miljøstyrelsen har fastlagt følgende afskæringskriterium for skadesvirkning af nitratudvaskning til overfladevande:

Et projekt for husdyrbrug kan ikke medføre en skadevirkning på overfladevande, herunder Natura 2000-områder samt yngle- eller rasteområder for beskyttede arter som følge af nitratudvaskning, hvis følgende punkter alle er opfyldt:

afskæringskriteriet for så vidt angår påvirkning fra projektet i kumulation med andre planer og projekter

Pkt. 1: Antal dyreenheder (DE) i det aktuelle opland, hvor projektet agtes gennemført, har ikke været stigende siden 1. januar 2007. Hvis der er andre kilder til nitratudvaskning, fx ny bebyggelse end den samlede husdyrproduktion, der har givet anledning til en øget nitratudvaskning fra det aktuelle opland siden 1. januar 2007, skal dette inddrages i vurderingen således, at en eventuel øget nitratudvaskning fra andre kilder end den samlede husdyrproduktion kan medføre et skærpet krav i godkendelsen, der modsvarer miljøeffekten af den øgede nitratudvaskning i det aktuelle opland. Gennemførte initiativer, fx etablering af vådområder, som reducerer nitratudvaskningen fra det aktuelle opland, kan ikke anvendes til at tillade et øget dyretryk i det aktuelle opland.

Natur og Miljøklagenævnet har i en principiel afgørelse af 24. november 2011 (NMK-133-00068) ikke kunnet tiltræde den lempelse af afskæringskriterie 1, som Miljøstyrelsens notat af 14. marts 2011 gav udtryk for (at der kunne ses bort fra en stigning i antallet af DE på under 5 % i et opland). Natur og Miljøklagenævnet har dermed slået fast, at der i et opland til et Natura 2000 vandområde ikke må have været en stigning i antallet af dyreenheder i oplandet i perioden siden 2007.

afskæringskriteriet for så vidt angår påvirkning fra projektet i sig selv

Pkt. 2A: Nitratudvaskningen fra den eksisterende og den ansøgte husdyrproduktion er mindre end 5 pct. af den samlede nitratudvaskning fra alle kilder fra det aktuelle opland, hvor projektet agtes gennemført, dog således, at

Pkt. 2B: nitratudvaskningen fra den eksisterende og den ansøgte husdyrproduktion er mindre end 1 pct. af den samlede nitratudvaskning fra alle kilder fra det aktuelle opland, hvor projektet agtes gennemført, hvis udvaskningen sker til et vandområde, der er karakteriseret som et lukket bassin og/eller er et meget lidt eutrofieret vandområde.

Vadehavet

Bedriftens arealer 1-1, 1-2, 2-0, 3-0, 4-0, 4-1, 6-0, 7-0, 8-0, 8-1, NWF 1-0, NWF 11-1, NWF 11-2, NWF 11-3, NWF 2-0, NWF 3-0, NWF 3-2, NWF 4-0, 5-0, NWF 6-0 og NWF 8-0 ligger i oplandet til Bjerndrup Mølleå, som afvander til Vidåsystemet. I Vidåsystemet er Sønderådalene udpeget som Natura 2000 område, der udgøres af habitatområde nr. H90 Vidå med tilløb, Rudbøl Sø og Magisterkøgen og fuglebeskyttelsesområde F63 Sønderådal. Sønderå leder videre ud i Vidåen og fuglebeskyttelsesområde F60 Vidåen, Tøndermarsken og Saltvandssøen samt Habitat- og Fuglebeskyttelsesområde F57 og H78 Vadehavet, samt Ramsarområde 27.

Vadehavet er angivet som sårbart Natura 2000 område, jf. miljøstyrelsens kortværk.

Udledningen af kvælstof m.m. fra husdyrbrugets udbringningsarealer skal ifølge Bekendtgørelse om udpegnings- og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter (bek. nr. 408 af 1. maj 2007) vurderes i forhold til, om det vil skade udpegningsgrundlaget for de ovenfor nævnte habitat og fuglebeskyttelsesområder.

Udpegningsgrundlaget for habitatområdet H78 Vadehavet, H90 Vidå med tilløb, Rudbøl Sø og Magisterkøgen, Fuglebeskyttelsesområderne F63 Sønderådal, F60 Vidå, Tøndermarsken og Saltvandssøen, F57 Vadehavet og Ramsarområdet 27 indeholder følgende naturtyper og arter:

Naturtyper der indgår i udpegningsgrundlaget for H90:

- 3150 Næringsrig sø
- 3260 Vandløb

Dyrearter der indgår i udpegningsgrundlaget for H90:

- Snæbel
- Flodlampret
- Bæklampret
- Dyndsmerling
- Odder

Naturtyper, der indgår i udpegningsgrundlaget for H78

- 1110 Sandbanke
- 1130 Flodmunding
- 2250 Enebærklit
- 2310 Visse-indlandsklit

- 1140 Vadeblade
- 1150 Lagune
- 1160 Bugt
- 1170 Rev
- 1310 Enårig strandengsvegetation
- 1320 Vadegræssamfund
- 1330 Strandeng
- 2110 Forklit
- 2120 Hvid klit
- 2130 Grå/grøn klit
- 2140 Klithede
- 2160 Havtornklit
- 2170 Grårisklit
- 2180 Skovklit
- 2190 Klitlavning
- 2330 Græs-indlandsklit
- 3130 Søbred med småurter
- 3140 Kransnålalge-sø
- 3150 Næringsrig sø
- 3160 Brunvandet sø
- 3260 Vandløb
- 4010 Våd hede
- 6210 Kalkoverdrev
- 6230 Surt overdrev
- 6410 Tidvis våd eng
- 7150 Tørvelavning
- 7230 Riggær
- 9190 Stilkege-krat
- 91D0 Skovbevokset tørvemose

Dyrearter der indgår i udpegningsgrundlaget for H78:

- Havlampret
- Bæklampret
- Flodlampret
- Stavsild
- Laks
- Snæbel
- Marsvin
- Odder
- Gråsæl
- Spættet sæl

Fuglearter der indgår i udpegningsgrundlaget for F63:

- Mosehornugle
- Rørdrum
- Sortterne
- Rørhøg
- Hedehøg

Fuglearter der indgår i udpegningsgrundlaget for F60 og F57:

• Rørdrum	• Hvid stork	• Lysbuget knortegås
• Rørhøg	• Engsnarre	• Sandløber
• Hedehøg	• Pibesvane	• Sandterne
• Mosehornugle	• Sangsvane	• Strandskade
• Spidsand	• Lille kobbersneppe	• Dværgmåge
• Skeand	• Blåhals	• Sortand
• Pibeand	• Brushane	• Stor regnspeve
• Grågås	• Hjejle	• Edderfugl
• Kortnæbbet gås	• Strandhjejle	• Dværgterne
• Bramgås	• Plettet rørvagtel	• Havterne

- Almindelig ryle
- Sortterne
- Islandsk ryle
- Hvidbrystet præstekrave
- Klyde
- Fjordterne
- Gravand
- Krikand
- Mørkbuget knortegås
- Splitterne
- Hvidklire
- Rødben

Flere af arterne og naturtyperne er sårbare overfor næringsberigelse af deres levesteder. F.eks. er snæbel i Vidåsystemet følsomme overfor sandvandring og næringsberigelse af vandløbet, idet det kan medføre en skadelig effekt på deres gydepladser, hvis iltindholdet nedsættes og bunden belægges med et slam/sandlag.

Højt næringsindhold i åvandet, der føres til Rudbøl Sø, kan medføre en hurtigere tilgroning af Magisterkog og Rudbøl Sø sammenlignet med en ren naturtilstand i oplandet, hvilket giver dårligere leveforhold for bl.a. rørdrum (basisanalyse for H90 og forslag til Natura 2000 plan).

Rudbøl sø er A1 målsat, der er en målsætning med skærpede krav, som anvendes, hvis særlige naturværdier ønskes bevaret. Målsætningen er ikke opfyldt ifølge regionplan 2005-2016 og udkast til vandplan for vanddistrikt 4.1.

Basisanalysen for F63 Sønderådal siger, at vandkvaliteten i Sønderåen gennem de seneste årtier er forbedret, og vandkvaliteten og næringsbelastning anses ikke for at være en trussel mod fuglene på udpegningsgrundlaget (Forslag til Natura 2000-plan, Sønder Ådal, område nr. 101).

Ifølge basisanalysen for H78 og F57 Vadehavet er den internationale målsætning om, at Vadehavet skal være et "ikke næringsbelastet område" ikke opfyldt pga. de høje kvælstofkoncentrationer. "Opfyldelsen af målsætningen vil som minimum kræve en reduktion af næringsbelastningen med 50 % for kvælstof og 80 % for fosfor i forhold til niveauet i begyndelsen af 1989-90, som oprindeligt fastlagt i vandmiljø-handlingsplanen. Dette mål er endnu ikke nået for den sønderjyske del af det danske vadehav. Det vil derfor være nødvendigt fortsat at reducere især det diffuse bidrag for at nå de internationale, nationale og regionale mål. Det er desuden vigtigt at reducere den atmosfæriske næringsbelastning gennem en indsats overfor kilderne hertil" (Basisanalyse for vanddistrikt 50, Del 2 (s. 37 og 39)).

Ifølge Naturstyrelsens hjemmeside (<http://www.naturstyrelsen.dk/Vandet/Vandplaner/>), under beskrivelsen af naturområdet N89 Vadehavet, beskrives de væsentligste trusler mod naturtyperne og arterne i området som værende bl.a. næringsstofbelastningen, intensiv landbrugsdrift, tilgroning og afvanding.

I Vandplanen er tilstanden i Vadehavet angivet som moderat til dårlig, hvor Lister Dyb er angivet som ringe. Årsagen skyldes for højt indhold af klorofyl (næringsstoffer). For at opnå målopfyldelse kræves mindst at tilstanden er god.

Ifølge Habitatdirektivets artikel 6 og vejledningen til denne, skal kommunen sikre, at planer og projekter hverken i sig selv eller i forbindelse med andre planer eller projekter i kumulation (dvs. i forhold til eksisterende belastninger og i forhold til belastninger fra allerede vedtagne planer, som ikke er realiserede) kan have en negativ påvirkning på de arter og naturtyper, som Natura 2000-områderne er udpeget for at bevare eller er til hindring, for at området kan opnå gunstig bevaringsstatus og en god tilstand.

Sønderborg Kommune skal bemærke, at der jf. Miljømålsloven for hvert vanddistrikt skal udarbejdes en statslig vandplan med tilhørende indsatsprogram samt kommunale handleplaner, der skal beskrive hvordan vandplan og indsatsprogram skal realiseres for overfladevand, grundvand og Na-

tura 2000 områder. Forslag til vandplaner blev sendt i 6 mdrs. offentlig høring i oktober 2010 og blev vedtaget den 22. december 2011.

Ved gennemførelse af den nødvendige indsats skal det sikres, at der opstår god natur- og miljøtilstand. I vandplan for vanddistrikt 4.1 Kruså/Vidå og hovedopland 1.10 Vadehavet udskydes tidsfristen for målopfyldelse til efter 2015 pga. usikkerhed og manglende viden. Fastlæggelse af indsatskrav udskydes derfor til Vandplan 2015. Der må dog ikke gives tilladelse til øget forurening, der kan være til hindring for opnåelse af god tilstand i vandmiljøet.

Beskyttelsesniveauerne i husdyrloven er fastlagt med udgangspunkt i udvaskningsniveauet i perioden 2001 - 2005, som danner baseline for udarbejdelse af de foreliggende vandplaner. Dette niveau er jf. Miljøstyrelsens elektroniske vejledning om miljøgodkendelse af husdyrbrug uændret i 2007 og det er derfor en vigtig forudsætning for beskyttelsesniveauet i husdyrloven, at den samlede husdyrproduktion i et opland og dermed udvaskningsniveauet ikke har været stigende siden 2007.

Aabenraa Kommune har ved hjælp af Conterra fået undersøgt udviklingen af dyretrykket i oplandet til Lister Dyb, som er det sydligste danske delopland til Vadehavet, som Vidåen afvander til. Langt den største del af Aabenraa og Tønder Kommuner areal afvander hertil. Derudover afvander en ganske lille del af Sønderborg Kommune til Lister Dyb.

Opgørelsen, der er baseret på gødningsregnskaber, viser det samlede antal af DE i hele oplandet til Lister Dyb fra 2007 til 2009 (altså ikke pr. ha). Her viser resultatet, at der er sket en stigning i udbragt gødning i oplandet (antal DE) i Lister Dyb på 7,2 % fra 2007 til 2009.

Miljøstyrelsen har den 4. marts 2011 offentliggjort en korttjeneste, der viser udviklingen i antallet af dyr ifølge CHR fordelt på de enkelte kystoplande. Beregningerne for alle oplandet fremgår af afsnittet ”beregninger” nedenfor.

Udpegningsgrundlaget for Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als (H173) er:

- Marsvin (*Phocoena phocoena*)
- Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand
- Rev

Den primære trussel mod marsvin og andre små hvaler er fiskeri, sætning af garn og støj fra båd-motorer. Målsætningen mht. næringsalte, vurderes ikke at være opfyldt i habitatområdet.

Den oprindelige habitatudpegnings af Bredgrund blev lavet for at beskytte naturtyperne sandbanker og rev. Revene er værdifulde som levested for mange forskellige havorganismer (alger, muslinger, snegle, børste-orme og fiskeyngel). Muslinger er føde for dykænder og Bredgrund er derfor et vigtigt overvintringsområde for bl.a. edderfugl og havlit.

Kortlægningen af naturtyperne indenfor habitatområdet H173 varetages af Miljøcenter Ribe. Kortlægningen er ikke tilendebragt på nuværende tidspunkt. I udpegningsgrundlaget for det tidligere habitatområde Bredgrund indgik naturtypen rev så naturtypen findes indenfor dette område. Kortlægningen er ikke færdig for det nye habitatområde og der er derfor ikke sikker viden om, hvor naturtypen findes. I Regionplan 2005-2016 er dog angivet en række marine områder der har naturvidenskabelig målsætning på baggrund af forekomst af stenrev. Miljøcenter Ribe oplyser, at de endnu ikke har begyndt kortlægningen af naturtyperne og, at de derfor ikke mener, at der skal tages hensyn til stenrevene, da det ikke er sikkert, at de er omfattet af udpegningsgrundlaget. Miljøcentret gik i gang med kortlægningen af områderne i foråret 2011.

Den primære trussel mod sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand og rev, er kvælstofpåvirkning fra diffuse kilder samt udledning af miljøfremmede stoffer.

Der er ikke kendskab til beliggenheden af naturtypen sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand indenfor habitatområdet.

En del af H 173 er desuden udpeget som fuglebeskyttelsesområde Flensborgs Fjord og Nybøl Nor (Fuglebeskyttelsesområde 64) blev lavet for at beskytte en række fuglearter. Fuglearterne på udpegningsgrundlaget er troland, bjergand, hvinand og toppet skallesluger.

Beregninger

Ifølge Miljøstyrelsens notat skal der beregnes på påvirkningen til det enkelte vandopland. I de følgende afsnit er der lavet beregninger for Ydre Flensborg Fjord, Nybøl Nor samt Vadehavet.

Ydre Flensborg Fjord

Arealerne GA CJC1-0, GA CJC 2-0, GA CJC 4-0, GA CJC 3-0, GA CJC 8-0, GA CJC 10-1, GA CJC 10-0, GA CJC 7-3, GA CJC7-2 GA CJC7-0 og GA CJC 7-1 ligger i oplandet til Ydre Flensborg Fjord. I alt 139,79 ha.

Den samlede udvaskning fra Felstedvej 39 til Ydre Flensborg Fjord kan på baggrund af notatet fra Miljøstyrelsen beregnes til følgende:

Samlet udvaskning fra Felstedvej 39:	
Gennemsnitligt kvælstofreduktionspotentiale i området	25 %
Samlet udspretningsareal	130,60 ha
Udvaskning fra rodzonen, som skyldes husdyrgødning	1,2 kg N/ha/år
Samlede påvirkning til Ydre Flensborg Fjord	89 kg N/år

Den totale udvaskning til Ydre Flensborg Fjord kan ligeledes beregnes med baggrund i det nævnte notat. Notatet indeholder en række eksempler med flere forudsætninger. I den nedenstående beregning er disse forudsætninger medtaget. Oplande til Natura 2000 områder er delt i dyrkede og udyrkede arealer. Fordelingen er ca. 60-40. Der er også indsat standardudvaskninger for dyrkede og udyrkede arealer.

Samlet udvaskning oplandet til Ydre Flensborg Fjord	
Samlet opland til Ydre Flensborg Fjord	10903,9 ha
Dyrket areal i oplandet til Ydre Flensborg Fjord	9.805 ha
Gennemsnitligt kvælstofreduktionspotentiale i området	0-50 (middel 25)
Standardudvaskning fra rodzonen	60 kg N/h/år
Udvaskning fra dyrket areal i oplandet til Ydre Flensborg Fjord	294.406 kg N/år
Udvaskning fra øvrige opland (standard),	32711,78 kg N/år
I alt for Ydre Flensborg Fjord,	327.118 kg N/år
Ansøgt kvælstofbidrag af samlede kvælstofbidrag til Ydre Flensborg Fjord	0,03 %

I henhold til tal fra CHR-registeret, som er tilgængelige på <http://www.jordbrugsanalyser.dk/webgis/kort.htm> er udviklingen i husdyrtrykket i oplandet til Ydre Flensborg Fjord som vist i tabel 30.

Tabel 30. Udviklingen af husdyrtrykket baseret på data fra CHR-registret i oplandet til Ydre Flensborg Fjord

Årstal	Antal dyreenheder i oplandet
2007	8450
2008	8653
2009	7260
2010	7632
2011	7733

I henhold til Miljøstyrelsens vejledning anbefales det, at kommunen supplerer med lokal viden om udviklingen i oplande, hvor antallet af dyreenheder er mindre end 10.000. Sønderborg Kommune har derfor bedt Conterra lave udtræk af husdyrtrykkets udvikling ifølge gødningsregnskaberne – se tabel 31.

Tabel 31. Udviklingen i husdyrtrykket baseret på data fra gødningsregnskabet i oplandet til Ydre Flensborg Fjord.

Årstal	Antal dyreenheder i oplandet
2007	8149
2008	8744
2009	8182
2010	-

Sønderborg Kommune har ikke kendskab til øget påvirkning fra andre kilder i oplandet.

Antallet af dyreenheder på ophørte brug har kommunen ingen umiddelbare oplysninger om, da disse ofte ikke indberettes til kommunen. Det er kommunens erfaring, at landmændene registrerer ophør af produktionen i CHR, og at tallene fra CHR derfor viser et realistisk billede af udviklingen. Ophørte brug kan frit indenfor 3 år genoptage deres produktion.

Det antages derfor at ophørte DE automatisk forsvinder ud af CHR løbende og at der nogenlunde er det samme antal ophørte DE i registeret årene imellem.

Der er udbragt slam eller aske på i alt 6,2 ha i oplandet til Ydre Flensborg Fjord siden 2007.

Nybøl Nor

Arealerne NWF 6-0 samt dele af udbringningsarealerne hos Jørgen Brodersen, Jes Arthur Petersen og Thorkild Kohls ligger i oplandet til Nybøl Nor. En lille del af arealet NWF 6-0 ligger i nitratklasse 1. I alt ligger 61,19 ha i oplandet til Nybøl Nor.

Den samlede udvaskning fra Felstedvej 39 til Nybøl Nor kan på baggrund af notatet fra Miljøstyrelsen beregnes til følgende:

Samlet udvaskning fra Felstedvej 39:	
Gennemsnitligt kvælstofreduktionspotentiale i området	25%

Samlet udspretningsareal	61,19 ha
Udvaskning fra rodzonen, som skyldes husdyrgødning	1,2 kg N/ha/år
Samlede påvirkning til Nybøl Nor	73,4 kg N/år

Den totale udvaskning til Nybøl Nor kan ligeledes beregnes med baggrund i det nævnte notat. Notatet indeholder en række eksempler med flere forudsætninger. I den nedenstående beregning er disse forudsætninger medtaget. Oplande til Natura 2000 områder er delt i dyrkede og udyrkede arealer. Fordelingen er ca. 60-40. Der er også indsat standardudvaskninger for dyrkede og udyrkede arealer.

Samlet udvaskning oplandet til Nybøl Nor	
Samlet opland til Nybøl Nor	5894,71 ha
Dyrket areal i oplandet til Nybøl Nor	3536,82 ha
Gennemsnitligt kvælstofreduktionspotential i området	0-50 (middel 25)
Standardudvaskning fra rodzonen	60 kg N/h/år
Udvaskning fra dyrket areal i oplandet til Nybøl Nor	206.904 kg N/år
Udvaskning fra øvrige opland (standard),	17684,12 kg N/år
I alt for Nybøl Nor	224.588 kg N/år
Ansøgt kvælstofbidrag af samlede kvælstofbidrag til Nybøl Nor	0,017 %

I henhold til tal fra CHR-registeret, som er tilgængelige på <http://www.jordbrugsanalyser.dk/webgis/kort.htm> er udviklingen i husdyrtrykket i oplandet til Nybøl Nor som vist i tabel 32.

Tabel 32: Udviklingen af husdyrtrykket baseret på data fra CHR-registret i oplandet til Nybøl Nor

Årstal	Antal dyreenheder i oplandet
2007	5668
2008	5543
2009	5421
2010	5453
2011	5546

I henhold til Miljøstyrelsens vejledning anbefales det, at kommunen supplerer med lokal viden om udviklingen i oplande, hvor antallet af dyreenheder er mindre end 10.000. Sønderborg Kommune har derfor bedt Conterra lave udtræk af husdyrtrykkets udvikling ifølge gødningsregnskaberne – se tabel 33.

Tabel 33: Udviklingen i husdyrtrykket baseret på data fra gødningsregnskabet i oplandet til Nybøl Nor.

Årstal	Antal dyreenheder i oplandet
2007	5134
2008	4635
2009	4376

2010	-
------	---

Sønderborg Kommune har ikke kendskab til øget påvirkning fra andre kilder i oplandet.

Antallet af dyreenheder på ophørte brug har kommunen ingen umiddelbare oplysninger om, da disse ofte ikke indberettes til kommunen. Det er kommunens erfaring, at landmændene registrerer ophør af produktionen i CHR, og at tallene fra CHR derfor viser et realistisk billede af udviklingen. Ophørte brug kan frit indenfor 3 år genoptage deres produktion.

Det antages derfor at ophørte DE automatisk forsvinder ud af CHR løbende og at der nogenlunde er det samme antal ophørte DE i registeret årene imellem.

Vadehavet

De ejede arealer samt dele af arealerne hos Jørgen Brodersen, Jes Arthur Petersen og Thorkild Kohls ligger i oplandet til Vadehavet. I alt 186 ha.

Den samlede udvaskning fra Felstedvej 39 til Vadehavet kan på baggrund af notatet fra Miljøstyrelsen beregnes til følgende:

Samlet udvaskning fra Felstedvej 39:	
Gennemsnitligt kvælstofreduktionspotentiale i området	87,5%
Samlet udspretningsareal	186 ha
Udvaskning fra rodzonen, som skyldes husdyrgødning	1,2 kg N/ha/år
Samlede påvirkning til Vadehavet	223 kg N/år

Den totale udvaskning til Vadehavet kan ligeledes beregnes med baggrund i det nævnte notat. Notatet indeholder en række eksempler med flere forudsætninger. I den nedenstående beregning er disse forudsætninger medtaget. Oplande til Natura 2000 områder er delt i dyrkede og udyrkede arealer. Fordelingen er ca. 60-40. Der er også indsat standardudvaskninger for dyrkede og udyrkede arealer.

Samlet udvaskning oplandet til Vadehavet	
Samlet opland til Vadehavet	162.400 ha
Dyrket areal i oplandet til Vadehavet	97.440 ha
Gennemsnitligt kvælstofreduktionspotentiale i området	75-100 %
	(middel 87,5 %)
Standardudvaskning fra rodzonen	78 kg N/h/år
Udvaskning fra dyrket areal i oplandet til Vadehavet	950.040 Kg N/år
Udvaskning fra øvrige opland (standard)	81.200 kg N/ha/år
I alt for Vadehavet, kg N/år	1.031.240 kg N/år
Ansøgt kvælstofbidrag af samlede kvælstofbidrag til Vadehavet	0,006 %

I henhold til tal fra CHR-registeret, som er tilgængelige på <http://www.jordbrugsanalyser.dk/webgis/kort.htm> er udviklingen i husdyrtrykket i oplandet til Vadehavet som vist i tabel 34.

Tabel 34: Udviklingen af husdyrtrykket baseret på data fra CHR-registeret i oplandet til Vadehavet

År	Dyreenheder
2007	147.348
2008	149.192
2009	150.826
2010	151.398
2011	150.692

Fra 2007 – 2011 har der således været en stigning på 3344 dyreenheder i oplandet til Vadehavet.

Sønderborg Kommune har ikke kendskab til øget påvirkning fra andre kilder i oplandet.

Antallet af dyreenheder på ophørte brug har kommunen ingen umiddelbare oplysninger om, da disse ofte ikke indberettes til kommunen. Det er kommunens erfaring, at landmændene registrerer ophør af produktionen i CHR, og at tallene fra CHR derfor viser et realistisk billede af udviklingen. Ophørte brug kan frit indenfor 3 år genoptage deres produktion.

Det antages derfor at ophørte DE automatisk forsvinder ud af CHR løbende og at der nogenlunde er det samme antal ophørte DE i registeret årene imellem.

Miljømyndighedens vurdering

Terrestriske Natura 2000 områder

Sønderborg Kommune vurderer, at udbringningen af husdyrgødning på arealerne ikke vil påvirke Natura 2000 områderne på land væsentligt via ammoniakdeposition, da alle arealer, er beliggende mere end 415 meter fra nærmeste Natura 2000 område. I henhold til Miljøstyrelsens bilag til notat om Miljøklagenævnets praksis i sager om miljøgodkendelser af husdyrbrug af 6. juli 2009 vil der kun i helt særlige tilfælde kunne måles afdampning af ammoniak i koncentrationer på mere end 1 kg N/ha/år i afstande på 25 meter fra udbringningsarealet. Udover denne afstand vil påvirkningen være en del af baggrundsbelastningen.

Marine Natura 2000 områder

Antallet af DE fra den ansøgte produktion udgør mellem 0,006 og 0,03 % af det samlede antal dyreenheder i oplandet til Ydre Flensborg Fjord, Nybøl Nor og Vadehavet.

Det vurderes på baggrund heraf, at nitratudvaskningen fra den eksisterende og ansøgte husdyrproduktion er mindre end 5 pct. af den samlede nitratudvaskning til oplandene. I henhold til Miljøstyrelsens vejledning om nitrat til overfladevande vurderes det således, at projektet i sig selv ikke medfører en skadevirkning på habitatområdet.

Antallet af dyreenheder i oplandet til Ydre Flensborg Fjord, og Nybøl Nor baseret på tal fra CHR har været faldende i perioden 2007 til 2010.

Oplandene til Ydre Flensborg Fjord, og Nybøl Nor har mindre end 10.000 DE i husdyr ifølge CHR-registeret. Sønderborg Kommune har derfor valgt at supplere data med mængden af udbragt husdyrgødning på baggrund af data fra gødningsregnskaberne. Mængden af udbragt gødning har været faldende i oplandet til Nybøl Nor i perioden fra 2007-2009.

I oplandet til Ydre Flensborg Fjord har der været en marginal stigning i mængden af udbragt husdyrgødning på 33 DE. Det vurderes at ændringen i antal DE i perioden 2007 til 2009 er så lille, at det ikke vil være nogen påvirkning på Ydre Flensborg Fjord.

Vadehavet

Ifølge data fra CHR har antallet af dyreenheder i oplandet til Vadehavet været stigende siden 2007. Tal fra gødningsregnskaberne understøtter dette.

Ansøger har indsendt fiktivt ansøgningskema 32967 som viser beregning af udvaskning tilsvarende et planteavlsbrug med sædskifte S3 og S1. Planteavlsniveauet er 48,3 kg N/ha/år.

Udvaskningen fra ansøgningen til Felstedvej 39 er 48 kg N/ha/år. Der er indarbejdet 2,5 % ekstra efterafgrøder i forhold til Plantedirektoratets norm i ansøgningen og der stilles vilkår til dette.

Sønderborg Kommune vurderer at husdyrbruget i sin ansøgning har indarbejdet virkemidler, som nedbringer nitratudvaskningen til niveau svarende til et planteavlsbrug.

Udbringningen af gødning på arealerne i oplandet til Vadehavet vil derfor ikke i sig selv, eller i kumulation med andre, vil medføre en væsentlig påvirkning på Natura 2000 områderne. Der stilles derfor ikke vilkår.

6.9 Beskyttede sten- og jorddiger

Der er beskyttede sten- og jorddiger langs markerne GA CJC 7-2, GA CJC 3-0, GA CJC 4-0, GA CJC 8-0, GA CJC 10-0 og GA CJC 10-1. De beskyttede sten- og jorddiger er omfattet af bestemmelserne i Museumsloven § 29 a. Det betyder at de ikke må beskadiges eller sløjfes uden dispensation fra Sønderborg Kommune.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at de beskyttede sten- og jorddiger, der findes på ejendommen, er tilstrækkeligt beskyttede af gældende lovgivning.

6.10 Kultur- og fortidsminder

Kultur- og fortidsminder fremgår af bilag 14.

På areal 2-0 ligger et beskyttet fortidsminde. Ifølge folkesagnet er der tale om rester af Limbæk Slot. Besigtigelse i 1992 viser: Stærkt udpløjet voldsted med en rund borgbanke (35-40 m i diameter), som ved en voldgrav har været skilt fra et højere, halvmåneformet forborgs-parti mod SØ. Der findes murbrokker på begge banker.

Miljømyndighedens vurdering

Der må gerne foretages almindelig landbrugsmæssig drift på mark 2-0, da arealet de sidste mange år har været i omdrift.

Sønderborg Kommune vurderer, at de beskyttede fortidsminder der findes ved arealerne, er tilstrækkeligt beskyttede af gældende lovgivning. Der stilles derfor ikke supplerende vilkår.

7 Bedste tilgængelige teknik (BAT) § 12

Et af hovedformålene med Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug er at fremme anvendelsen af renere teknologi og sikre brug af den bedste tilgængelige teknik i husdyrbrug. Princippet om brugen af bedste tilgængelige teknik (BAT) indebærer, at der inden for en given sektor skal anvendes den miljømæssigt set mest effektive og avancerede teknologi i produktionen.

Der er BAT for følgende områder:

- Foder afsnit 3.6
- Staldindretning afsnit 3.3
- Forbrug af vand og energi afsnit 3.7
- Opbevaring/behandling af husdyrgødning afsnit 4.2
- Udbringning af husdyrgødning afsnit 4.4
- Management (ledelses- og kontrolfunktioner) behandles herunder.

BAT for Management behandles herunder. De fem øvrige BAT områder er behandlet i de relevante afsnit i godkendelsen.

BAT for Management

Det er BAT at udføre alle følgende punkter:

- Identificere og implementere uddannelses- og træningsprogrammer for bedriftspersonale
- Føre journal over vandforbrug
- Føre journal over energiforbrug
- Føre journal over mængde af husdyrfoder
- Føre journal over opstået spild
- Føre journal over spredning af uorganisk gødning på markerne*)
- Føre journal over spredning af husdyrgødning på markerne*)
- Have en nødfremgangsmåde til at håndtere ikke planlagte emissioner og hændelser
- Iværksætte et reparations- og vedligeholdelsesprogram for at sikre, at bygninger og udstyr er i driftsklar stand, samt at faciliteterne holdes rene
- Planlægge aktiviteter på anlægget korrekt, såsom levering af materialer og fjernelse af produkter og spild
- Planlægge gødning af markerne korrekt*

*) – BAT - krav anses for opfyldt ved reglerne i §§ 21- 22 i Lov om jordbrugets anvendelse af gødning og plantedække.

Ansøger oplyser følgende:

BAT inden for management/godt landmandskab er i BREF (referencedokument for bedste tilgængelige teknikker, der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion) defineret på en række områder. På bedriften er der taget følgende forholdsregler:

Der udarbejdes uddannelses- og træningsprogrammer for de ansatte på ejendommen hvor de tilbydes at deltage i relevante kurser og erfagrupper.

Der føres journal over spredning af uorganisk gødning og husdyrgødning på markerne i form af mark- og gødningsplan, som endvidere bruges til planlægning af kommende sæsons spredning.

Der er lavet beredskabsplan, hvor forholdsregler i forbindelse med uheld med kemikalier og gylle, brand mv. er beskrevet. Beredskabsplanen indeholder telefonnumre til kontaktpersoner og offentlige kontaktinstanser. Beredskabsplanen indeholder ligeledes forholdsregler i forbindelse med

uheld med kemikalier, driftsmateriel, gylle, brand m.v., og ligger tilgængelig for alle, der færdes på ejendommen.

Beredskabsplanen ligger i forrummet og med kopi i stuehuset.

Bedriften og produktionen har en størrelse, der gør det nemt og overskueligt at tilse dyr og produktionsanlæg hver dag. Der udføres småreparationer, når det er nødvendigt, og såfremt der er behov for det, bliver der tilkaldt service. Der er dog ikke udarbejdet egentlige planer for reparation og vedligeholdelse af anlægget, idet dette sker løbende.

I farestalden bliver alle drikkevandstildelinger til søerne og pattegrisene kontrolleret og eventuelt opspændt eller udskiftet, før søerne indsættes i farestierne. Alle synlige vandrør, anboringsbøjler m.v. bliver efter hver fravæning kontrolleret og eventuelt opspændt eller helt udskiftet, hvis de lækker vand. Ovenstående sker for at sikre en god og stabil drikkevandstilførsel, undgå eventuelle lækager og vandspild, samt opretholde produktionsniveauet.

I forbindelse med det daglige vedligehold på ejendommen bliver vinduer, de udvendige døre, dørene mellem sektions- og staldafsnit, og andre mulige kuldebroer kontrolleret for at undgå træk og unødvendig energiforbrug.

Ventilationens mekaniske dele, herunder luftfaner og luftkanaler, bliver rengjort i forbindelse med hver vask af staldene, men der bliver ikke ført en egentlig logbog over proceduren.

Ansøger har udskiftet de eksisterende cirkulationspumper i driftsbygningerne løbende indenfor de seneste år.

På ejendommen sluses gyllen ud hver 3. uge. I etape II vil det blive ændret til ugentlige udslusninger, for at optimere driften af separationsanlægget.

Elforbruget bliver fjernaflæst hver måned, og ansøger får hver måned tilsendt en opgørelse over det aflæste forbrug, som bliver kontrolleret for, om der er sket et eventuelt øget forbrug. Opgørelsen fra fjernaflæsningen fungerer som journal over energiforbruget.

Vandforbruget bliver aflæst på måler hvert år i forbindelse med opgørelsen til årsregnskabet. Vandforbruget bliver derfor ikke ført til separat journal.

Ansøger vurderer, at der anvendes bedst tilgængelig teknik indenfor management, jf. referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker vedr. intensiv fjerkræ- og svineproduktion, på følgende punkter:

- Der er udarbejdet beredskabsplan for ejendommen
- Der foretages daglige tilsyn og løbende service og vedligehold på anlæggene,
- Der årligt udarbejdes mark- og gødningsplaner, der sikrer, at mængden af tilført gødning tilpasses afgrødernes aktuelle behov,
- Der bliver ført journal over eventuelle afvigelser fra mark- og gødningsplanen,
- Der aflæses månedligt energiforbrug, og der føres journal over forbruget,
- Ventilationens mekaniske dele bliver rengjort i forbindelse med hver vask.

Der bliver på nuværende tidspunkt ikke udarbejdet en egentlig journal i form af f.eks. E-kontrol med opgjort foderforbrug, og da vandforbruget kun aflæses i forbindelse med opgørelsen til årsregnskabet, bliver der ikke ført en separat journal over dette.

Der vil fremover blive udarbejdet E-kontrol så overholdelse af vilkår om fodereffektivitet osv. kan dokumenteres.

Miljømyndighedens vurdering

Ansøger har redegjort for implementeringen af BAT i forhold til Management. Der er stillet en række vilkår i de øvrige BAT-afsnit: der skal bl.a. registreres vand-, el- og foderforbrug. Eventuelle spild skal registreres. Der skal føres en driftsjournal for ventilationen.

Endvidere er der stillet vilkår om egenkontrol og til at beredskabsplanen skal opdateres minimum hvert 2. år. Kommunen vurderer, at ansøger lever op til BAT for Management, når de enkelte vilkår efterleves.

Staldindretning

Udvidelsen af produktionen fra 800 årssøer med smågrise og polte til 1.600 årssøer med smågrise og polte sker dels i eksisterende stalde og dels i 3 nye stalde. De nye stalde indrettes med delvis fast gulv og gyllekøling, hvilket reducerer ammoniakfordampningen i forhold til referencestaldsystemet. De nye gyllebeholdere overdækkes ligeledes.

Foder

Der anvendes optimerede blandinger og fasefodring til både søer og smågrise således at foderforbruget og dermed ammoniakemissionen reduceres mest muligt. Derudover foderkorrigeres hos smågrisene, så de vejledende emissionsgrænseniveauer overholdes.

Forbrug af vand og energi

Der er installeret bl.a. timer på lyset. Der installeres gyllekøling, så der kan spares på energiforbruget til opvarmning.

Vandbesparelse opnås ved drikkenipler i drikkekopper eller integreret i foderautomaterne. Der bruges desuden iblødsætning og højtryksrensere ved vask af stalde.

Opbevaring/behandling af husdyrgødning

Husdyrgødningen opbevares i gyllebeholdere, som bl.a. kontrolleres jævnligt og som kan modstå mekaniske, termiske og kemiske påvirkninger. Opbevaring i gyllebeholdere vurderes til at være BAT.

Udbringning af husdyrgødning

Der udarbejdes bl.a. mark- og gødningsplan, så gødningen tilpasses afgrødernes behov. Desuden skal håndteringen følge lovgivningen på området, hvorved det vurderes, at håndteringen samtidig lever op til BAT.

Miljømyndighedens samlede vurdering

Sønderborg Kommune vurderer samlet set, med baggrund i de enkelte redegørelser for BAT, at det ansøgte lever op til niveauet for BAT, for en ejendom med den pågældende husdyrproduktion og størrelse, med de vilkår som i øvrigt er stillet i miljøgodkendelsen i relation til BAT.

Sønderborg Kommune vurderer, at teknologierne for dette svinebrug svarer til det teknologiniveau, der er beskrevet i "EU-kommissionens reference-dokument om BAT for intensivt hold af svin og fjerkræ". Sønderborg Kommune vurderer derfor, at disse tiltag er tilstrækkelige til at de vejledende emissionsgrænseniveauer er overholdt og at ejendommen derfor lever op til BAT, se nedenstående beregninger.

Ifølge Miljøstyrelsens vejledende emissionsgrænseniveauer, må en produktion som den ansøgte teoretisk set have en emission på maksimalt 8.443,3 kg N/år. Den faktiske beregnede emission er på 8.436,45 kg.

Sønderborg Kommune er enig med ansøger i vurderingen ift. fravalg af BAT.

Det vurderes, at der på nuværende tidspunkt ikke er baggrund for at stille vilkår om yderligere indførelse af bedst tilgængelig teknologi.

Det skal bemærkes, at BAT-vurderingen er foretaget som en selvstændig vurdering uden hensyn til om beskyttelsesniveauerne i husdyrloven er overholdt.

8 Egenkontrol og dokumentation

Der føres forskellige skriftlige opgørelser over egenkontrol. Der føres logbøger over flydelag på gyllebeholderne. Der føres driftsjournal i form af produktionsstyring med oplysninger og dokumentation for antal dyr flyttet til og fra ejendommen, antal dyr bortskaffet til destruktions samt antal og vægt af dyr sendt til slagteri. Produktionsstyringen og kassebogen med tilhørende bilag føres løbende.

Der føres medicinregnskab.

I løbet af dagen holdes anlægget under opsyn, og hver dag tages en inspektionsrunde på ejendommen for at tjekke, om anlæggene kører, som de skal.

Herudover er der en række andre faste procedurer, som det dog ikke ønskes, at der skal føres journaler over:

- Der vaskes stalde inklusiv ventilatorer efter hvert hold i farestaldene.
- Ved overpumpning af gylle fra forbeholder til gyllebeholderne tjekkes først, om der er plads.
- Evt. spild ved fodersiloer samles op og bortskaffes.

Gyllen udsluses til forbeholderen ved træk og slip system. Fra forbeholderen pumpes gyllen videre til gyllebeholderne. I etape II bliver gyllen pumpet til separationsanlægget, hvor det bliver separeret. Rejektvandet bliver herefter pumpet til gyllebeholderne, mens fiberfraktionen opsamles i containere og transporteres til biogasanlæg.

Der er alarmer i forbindelse med strømsvigt, hvis ventilationsanlæg eller foderanlæg bryder ned.

Ansøger har ingen umiddelbare forslag til yderligere egenkontrol. Så vidt muligt vil det gerne undgås at skulle føre flere driftsjournaler, da der ikke bruges flere ressourcer i form af råvarer, hjælpestoffer, energi osv. end nødvendigt.

Miljømyndighedens vurdering

Det vurderes, at det med de stillede vilkår, er sikret, at der er en tilstrækkelig egenkontrol, som bevirker, at virksomheden kan styre sin produktion og dermed få mulighed for at agere, hvis produktionen bliver for stor og/eller forbruget af råvarer og hjælpestoffer stiger u hensigtsmæssigt.

Der er således stillet vilkår om, at der skal føres driftsjournal med oplysninger og dokumentation for antal og vægt af indsatte grise, antal dyr bortskaffet til destruktions, antal og vægt af dyr sendt til slagting samt eventuelt solgte levende dyr, at der skal føres driftsjournal med oplysninger om dato for kontrol og rengøring af ventilationsarrangementerne, samt at der skal ske registrering af vand-, el-, diesel- og fyringsolieforbrug. Endvidere skal forbruget af foder og foderspild registreres i en journal. De omtalte vilkår er placeret i de respektive afsnit.

Der er ligeledes stillet en række egenkontrolvilkår til gyllekølingsanlægget og gylleseparationsanlægget. Egenkontrolvilkårene vurderes at sikre en optimal drift af anlæggene og minimere risikoen for længerevarende driftsstop.

Endelig er der stillet vilkår til dokumentation for kg N ab dyr fra smågrisene.

9 Alternative løsninger og o-alternativet

I processen med at udarbejde ansøgningsmaterialet, har det været overvejet, hvordan udvidelsen kan etableres uden at være til gene for omgivelserne og samtidigt kan fungere driftsmæssigt fornuftigt.

For at løse det kommende krav om løsgående søer skal der enten ændres i det eksisterende staldanlæg, eller bygges ny stald til løsgående søer. Eftersom ændring i de eksisterende stalde vil bevirke, at antallet af søer reduceres, ønskes det i stedet at bygge ny løbe-/drægtighedsstald samtidigt med ændring af dele af eksisterende drægtighedsstalde til farestalde i kombination med en fordobling af dyreholdet.

Såfremt Sønderborg Kommune ikke vil godkende ansøgningen, er o-alternativet således at ændre i det eksisterende staldanlæg og gå ned i produktion.

Ønsket om at udvide produktionen skal ses i sammenhæng med strukturudviklingen i landbruget. Øget konkurrence, øgede omkostninger og faldende priser på landbrugsprodukter samt bortfald af tilskud medfører behov for rationalisering, øget specialisering og større produktioner. Større og mere specialiserede produktionsenheder forbedrer muligheden for at tiltrække og fastholde arbejdskraft på bedriften – hvilket igen giver en større fleksibilitet for landmanden, herunder mulighed for at deltage i familieliv og ferie.

Udvidelsen danner basis for at kravet om løsgående søer kan opfyldes. Udvidelsen er derfor erhvervsmæssig nødvendig for ejendommens fortsatte drift og udvikling som landbrugsejendom.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at udvidelsen kan gennemføres som ansøgt. Udvidelsen sker i sammenhæng med eksisterende byggeri, så anlægget fremstår som en samlet enhed.

Med hensyn til nabogener set i forhold til o-alternativet kontra udvidelsen, er det Sønderborg Kommunes vurdering, at udvidelsen samlet set ikke vil betyde væsentlig større gener for naboerne end ved den nuværende produktion. Vurderingen er baseret på, at udvidelsen af produktionen sker i god afstand fra naboer i et projekt, hvor der indføres ny teknologi, som reducerer miljøpåvirkningerne.

Det er Sønderborg Kommunes vurdering af de socioøkonomiske konsekvenser, at o-alternativet, dvs. en reduktion i produktionsniveauet på ejendommen, ville være en begyndende afvikling af produktionen. Samfundsmæssigt vil o-alternativet derfor kunne betyde færre arbejdspladser dels på slagterierne, men også i de mindre lokale virksomheder (vognmænd, foderstoffer m.m.), og som følge af dette må det kunne forventes at samfundets indkomstdannelse mindskes.

9.1 Husdyrbrugets ophør

I forbindelse med ophør af husdyrproduktionen på ejendommen, vil der enten ske det, at ejendommen overdrages med alt indhold til en anden husdyrproducent - ellers vil anlægget blive tømt for dyr og gødning, og rester af kemikalier samt andet affald vil blive bortskaffet iht. kommunens affaldsregulativ. Unødvendige olietanke vil blive sløjftet.

Miljømyndighedens vurdering

Ophør af husdyrbruget skal meddeles til Sønderborg Kommune.

Sønderborg Kommune vurderer, at tiltagene er tilstrækkelige til at undgå forureningsfare og til at sikre at ejendommen ikke vil blive et attraktivt levested for eksempelvis rotter.

Der stilles imidlertid vilkår om tiltag, der skal iværksættes i forbindelse med ophør.

Det vurderes således, at der er taget tilstrækkeligt hensyn til eventuel forureningsfare ved ophør af husdyrbruget.

10 Offentliggørelse og klagevejledning

Forannoncering

Ansøgningen blev offentliggjort den 21. marts 2012 på www.sonderborgkommune.dk og i Sønderborg og Aabenraa Ugeavis.

Der indkom ingen bemærkninger til ansøgningen.

Partshøring

Udkast til miljøgodkendelse blev den 9. maj 2012 udsendt til høring hos naboer og skønnede parter i sagen, ansøger selv, ansøgers konsulent, samt ejere af forpagtede arealer og ejere/forpagtere af arealer med gylleaftaler. Et udkast af denne godkendelse er sendt i partshøring hos:

- Gårdejer Peter Juhl Friedrichsen
- Rådgiver Martin Ugilt Thomsen, LandboSyd

Ejere og lejere af følgende adresser:

- Felstedvej 37, 6300 Gråsten
- Kværsballe 1, 6300 Gråsten
- Kværsballe 2, 6300 Gråsten
- Kværsballe 6, 6300 Gråsten
- Kværsballe 8, 6300 Gråsten
- Kværsløkke 22, 6300 Gråsten
- Kværsløkke 24, 6300 Gråsten
- Kværsløkke 26, 6300 Gråsten
- Kværsløkke 5, 6300 Gråsten
- Kværsløkke 7, 6300 Gråsten
- Gråstenvej 54, 6200 Aabenraa
- Gråstenvej 55, 6200 Aabenraa
- Gråstenvej 56, 6200 Aabenraa
- Gråstenvej 60, 6200 Aabenraa
- Gråstenvej 61, 6200 Aabenraa
- Gråstenvej 62, 6200 Aabenraa

Ejere af forpagtede arealer og arealer med gylleaftaler:

- Kværns Menighedsråd, Søndertoft 1, 6300 Gråsten
- Nis Friedrichsen, Avntoftvej 9, 6300 Gråsten
- Andres Lassen, Lundsbjerg Møllevej 40, 6200 Aabenraa
- Lars Hansen, Felstedvej 35, 6200 Aabenraa
- Jes Petersen, Limbækvej 9, 6300 Gråsten
- Jørgen Brodersen, Snurom 6, 6300 Gråsten

- Claus Jørgen Christensen, Huholt 15, 6400 Sønderborg
- Thorkild Kohls, Felstedvej 36, 6300 Gråsten

Derudover er udkastet sendt til:

- Aabenraa Kommune, Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa

Der var frist til afgivelse af bemærkninger på 6 uger frem til og med den 26. juni 2012.

Nabohøringen/partshøringen gav ingen kommentarer.

Annoncering af afgørelse

Afgørelsen om godkendelse efter Lov om miljøgodkendelse mv. af husdyrbrug er offentliggjort på www.sonderborgkommune.dk d. 29. juni 2012 og i hhv. Sønderborg og Aabenraa Ugeavis onsdag den 4. juli 2012.

Klagevejledning

Denne godkendelse er meddelt i overensstemmelse med kapitel 3 § 12 stk. 2 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug, (Miljøministeriets lov nr. 1486 af 04. december 2009 med efterfølgende ændringer).

Godkendelsen kan indenfor en frist på 4 uger – fra den er offentliggjort i Sønderborg og Aabenraa ugeavis og på www.sonderborgkommune.dk - påklages til Natur- og Miljøklagenævnet af:

- Gårdejer Peter Juhl Friedrichsen, Felstedvej 39, 6300 Gråsten
- Enhver, der har en individuel og væsentlig interesse i sagens udfald
- Miljøministeren
- Sundhedsstyrelsen
- Klageberettigede interesseorganisationer

Godkendelsen kan påklages i overensstemmelse med reglerne i kapitel 7 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

Godkendelsen er sendt til:

- Gårdejer Peter Juhl Friedrichsen
- Rådgiver Martin Ugilt Thomsen, Landbosyd
- Miljøministeriet v. Naturstyrelsen
- Sundhedsstyrelsen v. Embedslægeinstitutionen Syddanmark
- Danmarks Naturfredningsforening
- Danmarks Naturfredningsforening, lokalafdeling Sønderborg
- Det økologiske Råd
- Danmarks Sportsfiskerforbund
- Dansk Ornitologisk Forening
- Dansk Ornitologisk Forening, lokalafdeling Sønderjylland

En eventuel klage skal være skriftlig. Klagen mærket "Landbrugsafdelingen" skal sendes til landbrug@sonderborg.dk eller til Sønderborg Kommune, Landbrugsafdelingen, Rådhusvej 10, 6400 Sønderborg. Kommunen videresender klagen til Natur- og Miljøklagenævnet sammen med det materiale, der ligger til grund for sagens bedømmelse. Klagen skal være modtaget af Sønderborg Kommune inden klagefristens udløb fredag den 27. juli 2012 kl. 14.00.

Et eventuelt sagsanlæg skal ifølge § 90 i Lov om godkendelse m.v. af husdyrbrug, være anlagt inden 6 måneder efter, at afgørelsen er modtaget, eller – hvis sagen påklages – inden 6 måneder efter, at den endelige afgørelse foreligger. Godkendelsen kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet af ansøgeren, klageberettigede myndigheder og organisationer samt enhver, der har en væsentlig, individuel interesse i sagens udfald, jf. Lov om miljøgodkendelse af husdyrbrug § 84 - 87.

En eventuel klage skal indgives skriftligt og stiles til Natur- og Miljøklagenævnet, men sendes til Sønderborg Kommune, som umiddelbart efter klagefristens udløb sender klagen videre til Natur- og Miljøklagenævnet ledsaget af denne afgørelse og det materiale, som er indgået i sagens konklusion.

11 Konklusion

Sønderborg Kommune godkender hermed en husdyrproduktion på 1.600 årssøer med 30 smågrise pr. årssø indtil 7,4 kg, 48.000 smågrise 7,4-32 kg, 2.000 slagtesvin 32-107 kg og 1.040 polte 32-107 kg svarende til 696,54 DE, samt udbringning af husdyrgødning på 139,23 ha tilhørende bedriften. Godkendelsen omfatter alle arealer, der drives under bedriften, CVR-nr.: 25896777.

Sønderborg Kommune meddeler godkendelsen, da det vurderes, at ansøgeren har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af bedste tilgængelige teknik, og at husdyrbruget i øvrigt kan drives på stedet uden at påvirke omgivelserne på en måde, som er uforenelig med hensynet til omgivelserne. Sønderborg Kommune vurderer, at indretning og drift af husdyrbruget, udbringning af husdyrgødning og drift af arealerne kan ske i overensstemmelse med gældende regler og uden væsentlig påvirkning af miljøet, som det er beskrevet i Husdyrbrugsloven, herunder at projektet ikke skader bevaringsstatus for Natura 2000 områder eller levesteder for arter optaget på Habitatdirektivets bilag IV.

Miljøgodkendelsen er meddelt i henhold til § 12, stk. 2 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

Godkendelsen er baseret på de oplysninger, der er redegjort for i ansøgningsmaterialet, i beskrivelsen af ejendommen samt i vurderingen af udvidelsen.

De efterfølgende vilkår vurderes at kunne begrænse risikoen for forurening og ikke-uvæsentlige gener. Hvis der mod forventning skulle opstå væsentlige gener for de omkringboende eller andre uforudsete gener i forbindelse med udvidelsen, kan Sønderborg Kommune foranledige, at generne reduceres ved at meddele påbud om afhjælpende foranstaltninger jf. Husdyrbrugslovens § 42.

12 Generelt

Meddelelse om miljøgodkendelse i henhold til Husdyrbrugslovens § 12, stk. 2 for Felstedvej 39, 6300 Gråsten, matr. nr. 180 Ladegaard, Kværs vil blive annonceret på www.sonderborgkommune.dk fredag d. 29. juni 2012 og i Sønderborg og Aabenraa ugeavis onsdag den 4. juli 2012.

Godkendelsen kan indenfor en frist på 4 uger, fra afgørelsen er offentligt bekendtgjort, påklages til Natur- og Miljøklagenævnet. Klagevejledning er vedlagt. Klagefristen udløber den **27. juli 2012 kl. 14.**

Hvis afgørelsen påklages, kan klagemyndigheden beslutte at ændre vilkårene i godkendelsen eller helt at ophæve godkendelsen. Hvis godkendelsen udnyttes inden klagefristens udløb – og inden en eventuel klage er afgjort af klagemyndigheden – sker udnyttelsen på virksomhedens eget ansvar.

Godkendelsen omfatter udelukkende forholdet til miljølovgivningen. Andre godkendelser/tilladelser i forhold til anden lovgivning (fx byggeloven, planloven, m.v.) skal søges separat.

Hvis virksomheden udvides eller ændres bygningsmæssigt eller driftsmæssigt på en måde, der medfører forøget forurening eller andre virkninger på miljøet, skal dette godkendes af Sønderborg Kommune, før udvidelsen eller ændringen sker (jf. § 12 stk. 3 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug).

Lene Alnor
Landbrugsafdelingen
Teknik og Miljø
Sønderborg Kommune

13 Vilkår

GENERELT

Miljøgodkendelsen meddeles på følgende vilkår:

1. Meddelelse af denne godkendelse medfører, at alle vilkår givet i revurderingen af 26. december 2009 ophæves.
2. Det er en forudsætning for udnyttelse af etape II af denne godkendelse, at der opnås en endelig dispensation til etablering af et erstatningsvandhul for det vandhul, der er fjernet (lokalitets-id 2243), ca. 9 m sydvest for den nye stald 21 A. Etape II af denne godkendelse må således først udnyttes, når den endelige dispensation til erstatningsvandhullet foreligger.
3. Vilkårene i denne godkendelse skal, hvis andet ikke er anført, være opfyldt fra den dato, hvor godkendelsen udnyttes.
4. Husdyrbruget skal indrettes og drives i overensstemmelse med de oplysninger, der ligger til grund for denne miljøgodkendelse, herunder ansøgningsmaterialet, supplerende oplysninger, den miljøtekniske beskrivelse og vurdering, medmindre vilkårene i denne godkendelse og senere afgørelser foreskriver andet.
5. Etape I skal være udnyttet inden 2 år fra godkendelsen er meddelt. Etape II skal være udnyttet inden fem år fra godkendelsen er meddelt. Godkendelsen anses som udnyttet ved iværksættelse af bygge- og anlægsarbejder. Bygge- og anlægsarbejder skal færdiggøres i et rimeligt tempo og være afsluttet inden for et år. Er produktionen ikke fuldt gennemført til disse datoer, vil godkendelsen kun gælde for den produktion, der er registreret i løbet af de sidste tre år.
6. Ejer skal tre måneder forud for en ændring fra etape I til etape II anmelde det til kommunen.
7. Et eksemplar af miljøgodkendelsen skal til enhver tid være tilgængelig på virksomheden. Driftspersonale skal være orienteret om godkendelsens indhold. Ansøger har ansvaret for at eventuelle udenlandske medarbejdere også er bekendt med godkendelsens indhold.

HUSDYRBRUGETS BELIGGENHED OG PLANMÆSSIGE FORHOLD

8. Der må ikke anvendes blanke eller reflekterende materialer på de nye stalde.
9. De nye stalde skal opføres mht. farver og materialevalg som beskrevet i ansøgningen og så de harmonerer med de eksisterende bygninger.
10. Ved påbegyndelse af etape I, skal der etableres et trerækket hegn langs med stald 19 mod syd og vest i forlængelse af det allerede etablerede hegn langs med stald 5. Hegnet skal bestå af hjemhørende arter, gerne med samme sammensætning som hegnet langs med Felstedvej ud for produktionsbygningerne på Felstedvej 39. Beplantningen skal etableres senest det førstkommande efterår/vinter efter etape I er taget i brug.
11. Når etape II påbegyndes, skal der etableres et trerækket hegn langs med og på nordsiden af den nye adgangsvej i udstækningen af den nye stald 19. Hegnet skal bestå af hjemhø-

rende arter, gerne med lignende sammensætning som i hegnet langs med Felstedvej ud for produktionsbygningerne på Felstedvej 39. Beplantningen skal etableres senest den førstkommande efterår/vinter etape II er i gang.

12. Når etape II påbegyndes, skal der etableres et trerækket hegn langs med den nye farestalds vestgavl. Hegnet skal ligge i forlængelse af hegnet langs gavlen af stald 19. Hegnet skal bestå af hjemhørende arter, gerne med lignende sammensætning som i hegnet langs med Felstedvej ud for produktionsbygningerne på Felstedvej 39.
13. Hvis etape II ikke realiseres, skal det trerækkede hegn ved bygning 20's vestgavl videreføres langs nordsiden af bygning 20 og forbindes med det eksisterende hegn rundt om gyllebeholder 18. Hegnet skal bestå af hjemhørende arter, gerne med lignende sammensætning som i hegnet langs med Felstedvej ud for produktionsbygningerne på Felstedvej 39. Beplantningen skal etableres senest d. 1/1 2018.
14. Der skal etableres en seksrækket klynge af træer sydøst for de to nye gyllebeholdere. Beplantningen skal bestå af 1/3 høje træer og 2/3 kraftigtvoksende buske, der fordeles jævnt mellem hinanden med en planteafstand på 1,5x1,5 meter. Beplantningen skal være 50 meter lang og placeret som vist på bilag 8, hvis både etape I og etape II realiseres. Hvis det kun er etape I, som realiseres, skal placeringen af beplantningen aftales nærmere med Sønderborg Kommune. Beplantningen skal etableres senest den d. 1/1 2018 eller i førstkommande efterår/vinter når etape II er i gang. Beplantningen skal tinglyses på ejendommen.
15. Sønderborg Kommune skal godkende en beplantningsplan, som viser plantevalg og placering af beplantning inden byggeriet går i gang.
16. Hullerne efter adgangsvejene til Felstedvej, som sløjfes, skal plantes til. Beplantningen skal afspejle artssammensætningen i det eksisterende hegn
17. Jord, som flyttes i forbindelse med etablering af nye bygninger, må udlægges i et maksimalt 50 cm tykt lag på arealer, som ikke er omfattet af Naturbeskyttelseslovens §3. Sønderborg Kommune skal orienteres om, hvor jorden flyttes hen og hvor stor en mængde der flyttes.
18. Vandboring med DGU nr. 169.606 skal nedlægges i forbindelse med gennemførelse af etape II. Der skal i stedet etableres en ny boring som overholder afstandskravene eller ejendommen skal tilsluttes offentligt vandværk.
19. Stald 21 må ikke opføres nærmere end 5 m fra landevejsskellet ud til Felstedvej.

HUSDYRHOLDET, STALDANLÆG OG DRIFT

Husdyrhold og staldanlæg

20. De nye bygninger skal opføres som beskrevet i de medsendte tegninger/skitser.
21. Husdyrbruget må i etape I drives med en maksimal årlig produktion på 1.141 årssøer med smågrise til fravæning ved 7,4 kg (29 stk. per årssø), 33.089 smågrise (7,4-32 kg), 1.202 slagtesvin (32-102 kg) og 793 polte (32-107 kg). Dyrene må fordeles i staldene som følger:

Nr.	Staldafsnit	Art og vægtklasse/alder	Etape I
-----	-------------	-------------------------	---------

			Stipladser	antal	DE
3b	Eksisterende sostald	Årsso, farestald, kassestier, delvis spaltegulv	79	315	22,14
3a	Farestald i nuv. Smågrisesektioner	Smågrise, toklimastald, delvis spaltegulv	1.633	11.999 (7,4-32 kg)	59,75
21	Ny drægtighedsstald	Årsso, løbe- og drægtighedsstald, løsgående, delvis spaltegulv	576	769	125,24
		Årsso, løbe- og drægtighedsstald, individuel opstaldning delvis spaltegulv	69	93	15,15
5	Slagtesvin og polte i nuv. smågrisesektioner	Smågrise, toklimastald, delvis spaltegulv	1.103	8.101 (7,4-32 kg)	40,34
		Slagtesvin, delvis spaltegulv, 50-75 % fast gulv	119	495 (32-107 kg)	13,75
20	Ny farestald	Smågrise, toklimastald, delvis spaltegulv	1.768	12.989 (7,4-32 kg)	64,68
2	Løbeafdeling	Årsso, løbe- og drægtighedsstald, individuel opstaldning delvis spaltegulv	209	279	45,44
		Årsso, farestald, kassestier, delvis spaltegulv	31	125	8,79
6	Polte karantæne	Slagtesvin, delvis spaltegulv, 25-49 % fast gulv	360	1.500 (32-107 kg)	41,67
3	Sostald – nyt gulv	Årsso, farestald, kassestier, delvis spaltegulv	106	421	29,59
3c	Poltestald uden køling	Årsso, farestald, kassestier, delvis spaltegulv	71	280	19,68
	I alt				486,21

Det er antallet af dyr i de enkelte grupper, med den variation der fremkommer af den daglige drift, som er bindende, idet antal DE kan variere med omregningsfaktoren i husdyrgødningsbekendtgørelsen.

22. Husdyrbruget må i etape II drives med en maksimal årlig produktion på 1.600 årssøer med smågrise til fravæning ved 7,4 kg (30 stk. per årssø), 48.000 smågrise (7,4-32 kg), 2.000 slagtesvin (32-107 kg) og 1.040 polte (32-107 kg). Dyrene må fordeles i staldene som følger:

Nr.	Staldafsnit	Art og vægtklasse/alder	Etape II		
			Stipladser	antal	DE
3b	Eksisterende sostald	Årsso, farestald, kassestier, delvis spaltegulv	79	290	20,38
19	Ny smågrisestald	Smågrise, toklimastald, delvis spaltegulv	7.446	48.000 (7,4-32 kg)	239,03
3a	Farestald i nuv. Smågrisesektioner	Årsso, farestald, kassestier, delvis spaltegulv	116	424	29,80
21	Ny drægtighedsstald	Årsso, løbe- og drægtighedsstald, løsgående, delvis spaltegulv	602	828	134,86

5	Slagtesvin og polte i nuv. smågrisesektioner	Slagtesvin, delvis spaltegulv, 50-75 % fast gulv	548	2.132 (32-107 kg)	59,22
20	Ny farestald	Årso, farestald, kassestier, delvis spaltegulv	499	499	35,08
6	Polte karantæne	Slagtesvin, delvis spaltegulv, 24-49 % fast gulv	234	908 (32-107 kg)	25,22
3	Sostald – nyt gulv	Årso, farestald, kassestier, delvis spaltegulv	106	387	27,20
21a	Ny drægtighedsstald – etape II	Årso, løbe- og drægtighedsstald, løsgående, delvis spaltegulv	468	643	104,73
3c	Poltestald uden køling	Årso, løbe- og drægtighedsstald, individuel opstaldning delvis spaltegulv	94	129	21,01
	I alt				696,54

Det er antallet af dyr i de enkelte grupper, med den variation der fremkommer af den daglige drift, som er bindende, idet antal DE kan variere med omregningsfaktoren i husdyrgødningsbekendtgørelsen.

23. Der skal føres en driftsjournal over dyreholdet. Driftsjournalen skal indeholde oplysninger og dokumentation for antal og vægt af indsatte grise, antal dyr bortskaffet til destruktionsanstalt, antal og vægt af dyr sendt til slagting samt eventuelt solgte levende dyr. Dokumentation kan være i form af E-kontrol eller kvitteringer fra indkøb, destruktionsanstalt, slagteri m.v. Driftsjournalen skal fremvises til miljømyndigheden på forlangende, og dokumentationen skal gemmes i minimum 5 år.
24. Der skal på ejendommen være mulighed for, at tilsynsmyndigheden kan føre tilsyn med dyreholdets størrelse ved optælling af dyr i staldene.
25. Hvis denne godkendelse ikke udnyttes fuldt ud, skal der til enhver tid kunne dokumenteres, at det vejledende emissionsgrænseniveau for den allerede etablerede produktion er overholdt.

Staldindretning

26. De nye staldafsnit 19, 20, 21 og 21a skal indrettes med delvis fast gulv.

Ventilation

27. Nye ventilationsskorstene skal føres min. 0,7 m over tagfladen.
28. Så få ventilationsafkast som muligt i de enkelte staldsektioner må være i brug samtidigt, så den højst mulige afkasthastighed opnås.
29. Der skal etableres undertryksventilation i nye stalde.
30. Alle ventilationsanlæg skal jævnligt efterses og rengøres minimum årligt – for staldafsnit med holddrift skal der rengøres efter hvert hold. Data skal føres ind i en driftsjournal. Driftsjournalen skal gemmes i fem år og forevises miljømyndigheden på forlangende. Ventilationsanlæggene skal vedligeholdes og efterses i henhold til producentens anvisninger for det pågældende anlæg.

Gyllekøling

31. Etape I: Gyllekanalerne i staldafsnit 3, 20 og 21 i alt 1.420 m² (620 m² med træk og slip og 800 m² med linespil), skal være forsynet med gyllekølingsanlæg. Anlægget skal køre med en effekt på minimum 16,9 W/m² for at opnå en ammoniakreduktion på 19,2 %. Samlet skal køleeffekten være mindst 24,05 kW på staldanlægget. Varmepumpens kapacitet skal dimensioneres herudfra.
32. Etape II: Gyllekanalerne i staldafsnit 3, 19, 20, 21 og 21 a i alt 4.136 m² (2.444 m² med træk og slip og 1.692 m² med linespil), skal være forsynet med gyllekølingsanlæg. Anlægget skal køre med en effekt på minimum 15,1 W/m² for at opnå en ammoniakreduktion på 16,3 %. Samlet skal køleeffekten være mindst 62,44 kW på staldanlægget. Varmepumpens kapacitet skal dimensioneres herudfra.
33. Inden ibrugtagning skal der indsendes en beregning til Sønderborg Kommune for antal varmepumper og kapacitet samt deres nødvendige driftstid (timer pr. år) for at opnå en ammoniakreduktionsprocent på hhv. 19,2 % (etape I) og 16,3 % (etape II). Varmepumperne skal være forsynet med timetæller. Den månedlige driftstid skal indføres i en driftsjournal og forevises på forlangende. I driftsjournalen skal endvidere noteres, når/hvis der sker driftsstop samt årsagen hertil.
34. Der skal monteres en typegodkendt elmåler, der måler varmepumpens elforbrug. Elmåleren skal være forsynet med automatisk datalogning, der som minimum registrerer måneds- og årsforbruget af strøm målt i kWh.
35. Køleanlægget skal være forsynet med et trykovervågningsssystem samt en alarm og en sikkerhedsanordning, der i tilfælde af lækage i varmesystemet stopper anlægget. Anlægget må ikke kunne genstarte automatisk efter driftsstop.
36. Der skal udføres en årlig service på anlægget. Denne service skal udføres af en installatør med køleautorisation. Anlægget skal i øvrigt vedligeholdes ifølge fabrikantens anvisninger.

Fodring

37. Kg N ab dyr for smågrise i **etape I** må maksimalt være **15.901 kg N**

Ud fra følgende formel:

$$(((\text{afgangsvægt} - \text{indgangsvægt}) \times \text{FEsv pr. kg tilvækst} \times \text{g råprotein pr. FEsv}/6250) - ((\text{afgangsvægt} - \text{indgangsvægt}) \times 0,0296 \text{ kg N pr. kg tilvækst})) \times \text{antal producerede smågrise}$$

38. Kg N ab dyr for smågrise i **etape II** må maksimalt være **26.686 kg N**

Ud fra følgende formel:

$$(((\text{afgangsvægt} - \text{indgangsvægt}) \times \text{FEsv pr. kg tilvækst} \times \text{g råprotein pr. FEsv}/6250) - ((\text{afgangsvægt} - \text{indgangsvægt}) \times 0,0296 \text{ kg N pr. kg tilvækst})) \times \text{antal producerede smågrise}$$

39. Dokumentation i forbindelse med overholdelse af ovenstående fodringsvilkår skal følge reglerne for type 2 korrektion i gødningsregnskabet. Denne dokumentation kan f.eks. være effektivitets-/produktionskontrol, foderkontrol, ajourførte foderplaner eller lign. Dokumenta-

tionen skal mindst dække en sammenhængende periode på 12 måneder i perioden 15. september til 15. februar det næste efterfølgende år.

40. Blanderecepter og indlægssedler fra indkøb af foder og råvarer skal gemmes mindst 5 år og forevises miljømyndigheden på forlangende.
41. Der skal anvendes fasefodring. Foderet skal tilsættes fytase, alternativt skal der anvendes foder med højtfordøjelige uorganiske foderfosfater.
42. Det skal kunne dokumenteres, hvor meget der årligt anvendes af de forskellige foderblandinger til de enkelte dyregrupper (hhv. søer, smågrise, slagtesvin og polte). Evt. større mængder foderspild skal også registreres.

Energi og vandforbrug

43. Husdyrbrugets el-, vand- og diesel- og fyringsolieforbrug skal opgøres som minimum hvert år og noteres i en driftsjournal. Dokumentation skal opbevares i 5 år og fremvises tilsynsmyndigheden på forlangende.
44. Hvis husdyrbrugets elforbrug overstiger 700.000 kWh/år skal der foretages et energieftersyn inden 1 år efter at elforbruget overstiger ovenstående. Besøgsrapporten fra energieftersynet skal fremsendes miljømyndigheden, og eventuelle forslag til forbedringer, som via en besparelse på el kan tilbagebetales indenfor 2 år, skal udføres senest 2 år efter ansøgers modtagelse af besøgsrapporten.
45. Hvis husdyrbrugets vandforbrug overstiger 25.000 m³, skal ansøger sende en redegørelse til miljømyndigheden. Redegørelsen skal indeholde en beskrivelse af, hvorfor forbruget er steget, og hvilke tiltag der sættes i værk for at reducere vandforbruget.

Spildevand herunder regnvand

46. Al vask af maskiner og redskaber skal foregå på Avntoftvej 9
47. Vask og rengøring af sprøjteudstyr kan foregå på marken med medbragt rent vand f.eks. hvis sprøjten har rentvandstank. Indvendig rengøring i marken skal ske ved en jævn fordeling af vaskevandet over et større areal, så der ikke kan ske afstrømning eller punktnedsivning. Udvendig vask af sprøjten kan foretages i den behandlede mark, hvis der er monteret vaskeudstyr på sprøjten jf. Bekendtgørelse om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.

Affald

48. Arealerne omkring bygninger og tilkørselsveje skal holdes ryddelige og fri for affald, foderrester, gødning m.v.
49. Spild af olie og kemikalier og flydende farligt affald skal opsamles straks. Der skal til enhver tid forefindes opsugningsmateriale på virksomheden.
50. Alt opsamlet spild indeholdende olie og kemikalier (herunder grus, savsmuld eller lignende anvendt til opsugning) skal opbevares og bortskaffes som farligt affald.
51. Pesticidrester skal opbevares og håndteres som farligt affald. Tømt og rengjort (skyllet) pesticidemballage kan bortskaffes som dagrenovation.

52. Medicinrester (inklusive vaccinerester) skal opbevares utilgængeligt for uvedkommende og skal opbevares i originalemballage. Brugte kanyler opbevares i kanylebokse. Medicinrester og brugte kanyler skal afleveres til apoteket. Tom medicinemballage kan bortskaffes som brændbart affald.
53. Spildolie eller andet flydende farligt affald skal opbevares i egnede beholdere under tag og stå på rist, paller eller lignende, så eventuelle utætheder er synlige og spild ikke ødelægger de andre beholdere. Beholderne skal være mærket med indhold. Under beholderne skal der være en spildbakke med tæt bund, som ikke har afløb til kloak. Spildbakken skal kunne rumme indholdet af den største beholder, der opbevares, og være resistent overfor de kemikalier, der kan opsamles.
54. Oplagspladsen skal tydeligt mærkes med information om hvilke typer affald, herunder kemikalieaffald, der opbevares og hvilke forholdsregler, der skal tages ved uheld, spild og brand.
55. Nye olieprodukter og kemikalier skal opbevares i egnede beholdere som er tydeligt mærkede med indhold. De skal placeres under tag og beskyttes mod vejrlig på en oplagsplads med impermeabel belægning uden afløb. Oplagspladsen skal være indrettet således, at spild af olie og kemikalier kan holdes inden for et afgrænset område og uden mulighed for afløb til jord, grundvand, overfladevand og kloak.
56. Fast farligt affald som fx brugte olie- og brændstoffiltre skal opbevares indendørs i en beholder, der er resistent overfor olie og brændstof. Batterier, elsparepærer og spraydåser skal opbevares indendørs til de bortskaffes. Batterier opbevares i en syrefast beholder.
57. Ikke-geanvendeligt affald skal bortskaffes efter behov, dog minimum én gang om året.

Råvarer og hjælpestoffer

58. Ved håndtering af brændstof, smøremidler og kemikalier m.v. må der ikke opstå spild med deraf følgende risiko for forurening af jord og grundvand
59. Opbevaring af diesel/fyringsolie i overjordiske tanke skal til enhver tid ske i en typegodkendt beholder, som står overdækket på fast og tæt bund, således at spild kan opsamles, og at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand.
60. Tankning af diesel skal ske under konstant overvågning på en plads/sted med fast og tæt bund, enten med afløb olieudskiller eller således, at spild kan opsamles, og at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand.
61. Fyldning af marksprøjte skal ske på befæstet areal, så eventuelt spild løber til opsamlingsbeholder/forbeholder. Fyldning skal ske under opsyn. Hvis påfyldning af kemikalier sker i den mark, som skal behandles, stilles der ikke særskilt krav om befæstet areal jf. Bekendtgørelse om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler.
62. Bekæmpelsesmidler skal opbevares i et rum med tæt gulv og uden mulighed for afløb til kloak, dræn, jord eller lignende. Eventuelle rester af bekæmpelsesmidler skal opbevares i original emballage og under samme forhold som de øvrige bekæmpelsesmidler, indtil de bortskaffes.

Driftsforstyrrelser eller uheld

63. Der skal forefindes en opdateret beredskabsplan på husdyrbruget, som fortæller, hvornår og hvordan der skal reageres ved uheld, der kan medføre konsekvenser for det eksterne miljø. Planen skal være tilgængelig og synlig for ejendommens ansatte og andre, der arbejder på bedriften og være udformet på et sprog som hver enkelt kan forstå. Planen skal opdateres hvert 2. år.
64. Ved driftsuheld, hvor der opstår risiko for forurening af miljøet, er der pligt til øjeblikkeligt at anmelde dette til Alarmcentralen på 112. Underret efterfølgende tilsynsmyndigheden: Landbrugsafdelingen, Sønderborg Kommune tlf. nr. 8872 4085.
65. "Nærved uheld" skal noteres, og der skal udarbejdes procedure med henblik på at forebygge situationen fremover. Driftspersonalet skal gøres bekendt med proceduren.

GØDNINGSPRODUKTION OG –HÅNDBLING

Flydende husdyrgødning

66. De nye gyllebeholdere på hver 5.500 m³ skal overdækkes med fast overdækning. Efter endt omrøring og udbringning skal overdækningen lukkes umiddelbart efter. Skader på fast overdækning skal udbedres hurtigst muligt.
67. Telt-pressenerne på de to nye gyllebeholdere skal være ens og mørkegrå.
68. Der skal altid være en opbevaringskapacitet på mindst 9 måneder i gyllebeholdere til husdyrbruget (dvs. i egne gyllebeholdere samt lejet opbevaringskapacitet). Såfremt en lejeaftale udgår, skal der forinden fremsendes en ny aftale til kommunen.
69. Dræn tættere end 15 m fra de gyllebeholdere skal sløjfes eller lægges i faste rør.

Gylleseparationsanlæg

70. Rejectvand fra gylleseparering skal opbevares i gyllebeholdere med fast overdækning.
71. Fiberfraktionen fra gylleseparering skal opbevares i lukket container.
72. Der skal indgås skriftlige aftaler om afsætning af fiberfraktioner udskilt af husdyrgødningen uden for husdyrbruget. Aftalerne skal som minimum indeholde leverandørens og modtagers navn, adresse og CVR-nummer og hvor mange kg kvælstof og hvor mange kg fosfor, som aftalen omfatter.
73. Der skal indgås skriftlig aftale med producenten om årligt serviceeftersyn af separationsanlægget
74. Vedligeholdelse af gylleseparationsanlægget skal i ske i overensstemmelse med producentens vejledning. Vejledningen skal opbevares på husdyrbruget og forevises tilsynsmyndigheden ved forlangende.
75. Der skal årligt foretages analyser af væskefraktionen og tørstoffraktionen vedr. kg N og kg P af et akkrediteret laboratorium og disse analyser skal være tilgængelige for tilsynsmyndigheden ved udførelse af anmeldte tilsyn. Ved uanmeldte tilsyn kan Sønderborg Kommune forlange analyserne foretaget inden for en given tidsfrist.

76. Såfremt separationsanlægget ikke fungerer, skal kommunen informeres herom. Kommunen kan ved længerevarende eller gentagne problemer kræve miljøgodkendelsen revurderet.
77. Polymer skal opbevares i godkendte dunke og opbevares på støbt plads, uden afløb og aflåst.

Udbringning af husdyrgødning

78. Håndtering af gylle skal foregå under opsyn, således at spild undgås, og skal foregå på en måde, der medfører mindst mulig gene for omgivelserne.
79. Såfremt der benyttes lejet personale/maskinstation til udbringning af gylle, skal disse gøres bekendte med denne miljøgodkendelses vilkår om udbringning af husdyrgødning og bræmmer og efterleve dem.
80. Påfyldning af gylle til vogn skal ske på støbt plads med afløb til opsamlingsbeholder. Pladsen skal rengøres for spild af flydende husdyrgødning umiddelbart efter periode med daglig påfyldning af gylle er afsluttet. Såfremt påfyldningen af gylle sker med selvlæssende fylde-tårn eller tilsvarende metode til at undgå spild, er der ikke krav om påfyldeplads.
81. Efter udbringning af på gylle på mark skal det sikres, at slæbeslanger m.v. er tømt, så der ikke spildes gylle på vejen.
82. Ved transport af gylle på offentlige veje skal gyllevognens åbninger være forsynet med låg eller lignende, således at spild ikke kan finde sted. Skulle der alligevel ske spild, skal dette straks opsamles.
83. Gylle må ikke køres ud på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket areal

FORURENING OG GENER FRA HUSDYRBRUGETS ANLÆG

Lugt

84. Bedriften og dens omgivelser skal drives og renholdes således at lugtgener som vidt muligt begrænses. Landbrugsdriften må uden for ejendommens areal ikke give anledning til lugtgener, som af tilsynsmyndigheden vurderes til at være væsentlige.
85. Såfremt Tilsynsmyndigheden på foranledning af klager over lugt fra naboer vurderer, at bedriften giver anledning til flere lugtgener for omkringboende end forventet, skal bedriften udarbejde en handlingsplan for nedbringelse af generne. Planen skal fremsendes til tilsynsmyndigheden til godkendelse og skal derefter gennemføres.

Støj fra anlægget og maskiner

86. Husdyrbrugets bidrag til støjbelastningen i omgivelserne må ikke overstige følgende værdier, målt ved nabobeboelser eller deres opholdsarealer. Støjbidraget (bortset fra maksimalværdien) måles som det ækvivalente, konstante, korregerede støjniveau i dB(A) (re. 20 µPa). Tallene i parenteserne angiver referencetiden inden for den pågældende periode.

Mandag-fredag kl. 07-18 (8 timer)	Alle dage kl. 18-22 (1 time) Lørdag	Alle dage kl. 22-07 (1/2 time)	Alle dage kl. 22-07 Maksimal værdi
--	--	---	---

Lørdag kl. 07-14 (7 timer)	kl. 14-18 (4 timer) Søn- og helligdage kl. 07-18 (8 timer)		
55 db (A)	45 db (A)	40 db (A)	55 db (A)

Miljømyndigheden kan, på foranledning af klager over støj fra anlægget, forlange, at husdyrbruget skal dokumentere, at støjgrænserne er overholdt. Målinger/beregninger skal foretages og afrapporteres som "miljømåling - ekstern støj" i overensstemmelse med Miljøstyrelsens vejledninger nr. 6 fra 1984 og nr. 5 fra 1993. Dokumentationen skal tilsendes miljømyndigheden sammen med oplysninger om driftsforholdene under målingen/beregningen. Tidsfrist herfor aftales med miljømyndigheden.

Dokumentationen skal udføres efter Miljøstyrelsens gældende vejledninger af et firma, som er godkendt af Miljøstyrelsen. Målingerne/beregningerne skal foretages og afrapporteres som "Miljømåling - ekstern støj". Målingen/beregningen skal foretages for de mest støjbelastede områder udenfor husdyrbrugets grund, under de mest støjbelastende driftsforhold - eller efter anden aftale med miljømyndigheden. Grænseværdier for støj anses for overholdt, hvis målte eller beregnede værdier fratrukket ubestemtheden er mindre end grænseværdien. Målingernes og beregningernes samlede ubestemthed fastsættes i overensstemmelse med Miljøstyrelsens vejledninger. Ubestemtheden må ikke være over 3 dB(A). Hvis støjgrænserne er overholdt, kan der kun kræves en årlig støjmåling. Udgifterne til dokumentation skal betales af husdyrbruget.

Støv

87. Stalde, anlæg og udenomsarealer m.v. skal vedligeholdes, så der ikke kan opstå væsentlige støv- og lugtgener i området uden for ejendommens grund.

Fluer og skadedyr

88. Der skal overalt på ejendommen udføres en effektiv fluebekæmpelse samt forebyggende foranstaltninger mod fluer. Fluebekæmpelse skal ske i overensstemmelse med de nyeste retningslinjer fra Statens Skadedyrlaboratorium.
89. Arealerne omkring bygninger og tilkørselsveje skal holdes fri for affald, gødning og foderrester m.v., så der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr (rotter m.v.). Opbevaring af foder skal ske på en sådan måde, at der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr (rotter m.v.).

Transport

90. Såfremt det anslåede årlige antal transporter i forbindelse med projektet, der fremgår af afsnit 5.7, overstiges med mere end 10 %, skal kommunen orienteres. Kommunen vurderer herefter, om det stigende antal transporter medfører væsentlige gener for de omkringboende.

UDBRINGNINGSAREALER

Udbringningsarealer

91. Arealerne skal drives, som beskrevet i ansøgningen, de supplerende oplysninger og som sammenfattet i godkendelsens miljøtekniske beskrivelse, medmindre vilkårene i denne godkendelse, lovændringer og senere afgørelser foreskriver andet.
92. Den del af godkendelsen der vedrører arealerne, skal være kendt af de personer, der er beskæftiget med den pågældende del af arealdriften.
93. Sønderborg Kommune skal på forlangende se bedriftens markplan og gødningsregnskab for de sidste 5 år.
94. Der må ikke udbringes slam eller anden organisk gødning på arealerne.
95. Udbringning af husdyrgødning fra produktionen må kun finde sted på de 427 ha udspretningsareal, som fremgår af bilag 15.
96. Der må ikke etableres afvandringsrender på markerne til afledning af vand til åer, bække, grøfter eller søer.
97. I etape 1 skal der på bedriftens udbringningsarealer være mindst 13 % efterafgrøder, svarende til 55,51 ha – ud over de til en hver tid gældende, generelle krav om efterafgrøder. Disse efterafgrøder skal følge de samme regler som gælder for de lovpligtige efterafgrøder hvad angår, artsvalg, dyrkningsperiode og kvælstofgødskning.
98. Bedriftens samlede kvælstofkvote, skal i etape 1 reduceres til 98 % af Plantedirektoratets til en hver tid gældende norm.
99. I etape 2 skal der på bedriftens udbringningsarealer være mindst 2,5 % efterafgrøder, svarende til 10,68 ha – ud over de til en hver tid gældende, generelle krav om efterafgrøder. Disse efterafgrøder skal følge de samme regler som gælder for de lovpligtige efterafgrøder hvad angår, artsvalg, dyrkningsperiode og kvælstofgødskning.
100. Der stilles følgende vilkår til arealerne NWF 11-2, NWF 11-3, NWF 11-1, NWF 8-0 og 8-1:
  - Der skal hvert dyrkningsår etableres mindst 60 % miljøgræs på arealerne.
  - Tilsynsmyndigheden (kommunen) skal hvert år kunne konstatere at efterafgrøderne er etableret korrekt på hele det pågældende areal med miljøgræs fra høst og frem til 1. februar det følgende år.
  - Det er ansøgers ansvar at etableringen er vellykket
  - Der accepteres kun udlæg af græs i forbindelse med etablering af dækafgrøden dvs. udlæg af græs om foråret i vintersæd og udlæg efter høst af hovedafgrøden accepteres ikke.
  - Der er ingen krav til græsart.
  - Der må ikke anvendes gødning eller græssende dyr på arealet fra høst og frem til 1. februar.
  - Sædskiftet på arealerne må ikke indeholde bælgplanter.
101. Søen på areal NWF 6-0, NWF 5-0 samt søen mellem NWF 11-1 og NWF 11-2 skal have minimum fem meter dyrknings-, gødnings- og sprøjtefri bræmme. Se bilag 20. De fem meter måles fra søens kronekant som for bræmmer langs vandløb. Bræmmerne må gerne

slås. Bræmmen må jordbehandles hvert 5. år for at forhindre, at den bliver omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

102. Der skal etableres en 2 meter dyrknings, gødnings og sprøjtefri bræmme langs med den vestlige del af areal NWF 8-0. Se bilag 20.

De 2 meter skal måles fra kanten af naturarealet. Bræmmerne må gerne slås. Bræmmen må jordbehandles hvert 5. år for at forhindre, at den bliver omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

EGENKONTROL

103. Nedenfor er en opsummering af hvad der skal registreres i driftsjournal, der skal opbevares på bedriften i minimum 5 år og skal fremvises til tilsynsmyndigheden, såfremt der anmodes herom:

- a. Hvornår der er foretaget aflæsning af el-, vand-, diesel- og fyringsolieforbrug samt aflæsningsværdier og hvad evt. der er foretaget for at reducere forbruget
- b. Hvornår, der har været udført autoriseret kontrol af rørsamlinger og rørføringer til gylletransport, samt de fejl og mangler, der måtte være konstateret og udbedret.
- c. Der skal føres en driftsjournal over dyreholdet. Driftsjournalen skal indeholde oplysninger og dokumentation for antal af søer og smågrise, antal og vægt at indsatte polte, antal dyr bortskaffet til destruktions, antal og vægt af dyr sendt til slagting samt solgte levende dyr.
- d. Foderforbrug og foderspild
- e. Hvornår der er foretaget kontrol og rengøring af ventilationsarrangementer
- f. Uheld og ”nærved uheld” skal registreres, ligesom tiltag til at undgå lignende situationer skal noteres.

104. Egenkontrol af gyllekølingsanlæg

- a. Der skal indgås en skriftlig aftale med en godkendt montør med VPO-certifikat eller tilsvarende certificering om kontrol og service af gyllekølingsanlægget mindst én gang årligt.

Den årlige kontrol skal som minimum bestå af følgende:

- Afprøvning og funktionssikring af trykovervågningssystemet, alarmerne samt sikkerhedsanordningen
  - Kontrol af kølekredsens ydelse.
- b. Enhver form for driftsstop skal noteres i logbog med angivelse af årsag og varighed. Tilsynsmyndigheden skal underrettes ved driftsstop, der har en varighed på mere end 1 uge.
  - c. Registreringen fra datalogger, logbogen, den skriftlige kontrolaftale, de årlige kontrolrapporter samt øvrige service rapporter skal opbevares på husdyrbruget i mindst 5 år og forevises på tilsynsmyndighedens forlangende.

105. Egenkontrol af råprotein i foder
- Der skal føres en logbog eller en produktionskontrol, hvoraf følgende skal fremgå:
- antal smågrise
  - ind- og afgangsvægte af smågrise
  - foderforbrug pr. kg tilvækst hos smågrise
  - det gennemsnitlige indhold af råprotein pr. FEsv i de anvendte blandinger til smågrise.
- a. N ab dyr skal på baggrund af logbogens eller produktionskontrollens oplysninger beregnes for en sammenhængende periode på minimum 12 måneder i perioden 15. september år (for eksempel 2011) til 15. februar i år (for eksempel 2013). Beregningerne skal være tilgængelige i forbindelse med tilsyn.
- b. Logbogen/produktionskontrollen og indlægssedler for hver tredje måned skal opbevares på husdyrbruget i mindst fem år og forevises tilsynsmyndigheden på forlangende.
106. Egenkontrol af gylleseparation
- a. Der skal indgås en skriftlig aftale med en godkendt montør om kontrol og service af separationsanlægget mindst én gang årligt.
- b. Enhver form for driftsstop skal noteres i logbog med angivelse af årsag og varighed. Tilsynsmyndigheden skal underrettes ved driftsstop, der har en varighed på mere end 1 uge.
- c. Logbogen, den skriftlige kontrolaftale, de årlige kontrolrapporter samt øvrige servicereportager skal opbevares på husdyrbruget i mindst 5 år og forevises på tilsynsmyndighedens forlangende.
107. Dokumentation i form af kvitteringer, forpagtnings- og overførelsesaftaler (af mindst 1 års varighed) m.v. opbevares i mindst 5 år og forevises kommunen på forlangende.
108. De fremviste bilag skal uanset evt. driftsmæssig fællesskab med andre produktionsanlæg særskilt og på tydelig vis kunne dokumentere produktionens størrelse samt håndteringen og anvendelsen af husdyrgødning og affald mv. fra nærværende produktionsanlæg.

HUSDYRBRUGETS OPHØR

109. Ophør af husdyrbruget skal meddeles til Sønderborg Kommune.
110. Ved ophør af husdyrbruget skal der foretages en oprydning, som kan accepteres af Sønderborg kommune, herunder:
- a. Staldanlæg, fortank med rørsystemer, gyllekanaler/-kummer m.v. tømmes og rengøres. Gødningsrester og spildevand skal bortskaffes efter gældende regler.
  - b. Alle olietanke tømmes.
  - c. Restkemikalier, olieaffald, medicinaffald og andet affald bortskaffes i henhold til Sønderborg Kommunes erhvervsaffaldsregulativ.

14 Lovgrundlag

Gældende lovgivning og generelle regler for driften af en landbrugsejendom og håndtering af diverse produkter anvendt på ejendommen forudsættes kendt og skal følges. Herunder er nævnt en række af de gældende vejledninger og lovgrundlag:

Lov nr. 1572 af 20/12/06 om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug

Lovbekendtgørelse nr. 1486 af 04/12/2009 om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug

Lov nr. 879 af 26/06/2010 om miljøbeskyttelse

Lov nr. 933 af 24/09/2009 om naturbeskyttelse

Bekendtgørelse nr. 648 af 18/06/2007 om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug (Historisk)

Bekendtgørelse nr. 294 af 31/03/2009 om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug (Gældende)

Bekendtgørelse nr. 1695 af 19/12/2006 om husdyrbrug og erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v.

Bekendtgørelse nr. 558 af 01/06/2011 om opbevaring m.m. af døde produktionsdyr

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1517 af 14/12/2006 om miljøregulering af visse aktiviteter

Bekendtgørelse nr. 1415 af 12/12/2011 om affald (Affaldsbekendtgørelsen)

Bekendtgørelse nr. 1321 af 21/12/2011 om indretning, etablering og drift af olietanke, rørsystemer og pipelines (Olietankbekendtgørelsen)

Regulativ for erhvervsaffald i Sønderborg Kommune

Forskrift for opbevaring af farligt affald og kemikalier i Sønderborg Kommune

Kommuneplan for Sønderborg Kommune 2009-2021